

HET BESTE ERFDEEL EN ANDERE VERHALEN

Johann Nepomuk Christoph
Friedrich Schmid

XK.

0-3-3

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

HET BESTE ERFDEEL

EN

ANDERE VERHALEN.

HET BESTE ERFDEEL

EN

ANDERE VERHALEN

VAN DEN KANUNNIK

C. VON SCHMID,

AANBEVOLEN DOOR WIJZEN

Monseigneur F. J. VAN VREE,

Bischof van Haarlem.

— • • • —

NIJMEGEN. — L. C. G. MALMBERG.

HET BESTE ERFDEEL.

I.

DE FAMILIE VOLLMAR.

Frederik Vollmar, een aanzienlijk handelaar, en Theresia, zijn voortreffelijke echtgenoot, behoorden met hun twee veelbelovende kinderen Max en Francisca niet alleen tot de rijkste, maar, wat nog veel meer beteekent, tot de eerbiedwaardigste familiën eener groote handelsstad. De heer Vollmar had zijn handelszaak in een bloeienden toestand van zijn vader overgenomen, en door zijn kunde, vlijt en rechtschapenheid gelukte het hem, zijn zaken nog meer in het groot te drijven en een aanzienlijk vermogen te verwerven. Niettemin zeide de verstandige man dikwijls tot zijn vrouw: „Lieve Theresia, alles, wat wij hebben, bezitten wij door Gods milden zegen; maar onze grootste schat zijn onze kinderen; hen goed op te voeden, moet onze gewichtigste bezigheid zijn.”

Tot dusver had de heer Vollmar in zijn zaken louter voorspoed genoten, maar thans begon het anders te gaan. Op zekeren morgen, dat hij in de gewone huiskamer met vrouw en kinderen aan het ontbijt zat, kwam de brievenbesteller met een brief, die de tijding bevatte, dat een groot handelshuis, waarmee de heer Vollmar in betrekking stond, op 't onverwachtst zijn betalingen had gestaakt, en dat het tekort ontzettend groot was.

Dat was voor den heer Vollmar een harde slag, want daardoor had hij een groot deel van zijn vermogen verloren; maar evenmin als voorspoed en rijkdom hem overmoedig hadden gemaakt, konden tegenspoed en verlies hem den moed ontnemen. „De Heer heeft gegeven, de Heer heeft genomen,” zei hij tot zijn vrouw, en deze voegde er onmiddellijk bij: „de naam des Heeren zij geloofd.”

Terstond maakte de verstandige vader van dat treurig voorval gebruik om er voor zijn kinderen nuttige leering uit te trekken. „Ziehier een voorbeeld,” zoo sprak hij, „van hetgeen ik u altijd zeg; op de rijkdommen dezer aarde mogen wij ons niet verlaten, maar alleen op God, die ze ons geeft en ontnemt, en ze ons kan teruggeven, als Hij oordeelt, dat het strookt met zijn alwijze bedoelingen. Dat kunt gij op in het oog vallende wijze leeren uit de geschiedenis van uw overgrootouders zoowel als van uw grootouders, wier portretten, in rijk vergulde lijsten gevat, het schoonste sieraad van deze kamer uitmaken.”

„Uw overgrootvader, mijn grootvader, Lucas Vollmar was ongetwijfeld de rijkste man uit de geheele stad. Alles, wat wij bezeten hebben en, na dit verlies, thans nog bezitten, was, bijeengerekend, slechts weinig in vergelijking van zijn vermogen; maar door den dertigjarigen oorlog, waarvan gij dikwijls hebt hooren spreken, werd hij arm; hij moest voor den vijand vluchten. Mijn grootmoeder beleefde die ramp niet meer; korten tijd voordat mijn grootvader zich tot de vlucht gedwongen zag, was zij overleden. De eenige zoon, dien zij bezaten, mijn vader, was toen ter tijd nog een jong kind, en mijn grootvader had hem op zijn vlucht meegenomen.”

„Kort daarop werd onze stad door den vijand zwaar belegerd; talloze kogels, waarvan men er hier en daar nog een in de muren vindt, werden binnen de veste geworpen, vele huizen in de asch gelegd. Ook in dit ons huis, dat wij thans nog bewonen, viel een groote bom en richtte er hevige verwoestingen aan, echter zonder het in brand te steken. Eindelijk werd de stad door den vijand veroverd en geplunderd; vele gezinnen vervielen in de uiterste

ellende, en door hongersnood en besmettelijke ziekten werden talloze menschen ten grave gesleept. Het was een treurige, jammervolle tijd."

"Mijn eerbiedwaardige grootvader vertoefde intusschen in den vreemde. Daar ging 't hem zeer slecht. Wel had hij zich voor de reis goed van geld voorzien, maar het ongeluk trof hem, van onderweg door den vijand te worden uitgeplunderd. De vrienden, bij wie hij een goede ontvangst had hopen te vinden, behandelden hem als een vreemde; zoolang hij rijk was geweest, hadden zij hem veel achting toegedragen; nu hij echter in behoeftige omstandigheden bij hen was gekomen, wilden zij hem nauwelijks meer kennen. Hij moest het als een geluk beschouwen bij een commissaris van oorlog, die de leveranciën voor het leger bezorgde, een geringe betrekking te erlangen. Zoodra zijn zoon Hugo daartoe den vereischten leeftijd had bereikt, wist hij hem als leerling bij een zeer goed handelshuis geplaatst te krijgen in een stad, die eenige mijlen van zijn toenmalige verblijfplaats was gelegen. Toen mijn vader omstreeks veertien jaar oud was, werd mijn grootvader plotseling aangetast door den typhus, die ten gevolge van den oorlog zich ook in die streek had verspreid. Zijn einde voelende naderen, deed deze terstond een bijzonderen bode afzenden om zijn geliefden Hugo, zijn eenigen zoon, aan zijn sterfbed te doen komen; maar toen deze verscheen, vond hij nog slechts het stoffelijk overschot van zijn dierbaren vader, wiens bleek gelaat hij met zijn tranen besproeide. Zoo stierf die edele man, die weinige jaren te voren nog in groot aanzien had gestaan en een aanzienlijk vermogen had bezeten, in den vreemde als een voortvluchtige, in de grootste armoede en ellende. Onbeschrijfelijk was de smart van Hugo, toen hij daar stond bij het lijk van zijn geliefden vader; maar nu hij van alle menschelijke hulp verstoken was, vestigde hij des te vaster zijn vertrouwen op God."

"Nadat Hugo zijn leerjaren had volbracht, bleef hij nog eenigen tijd als handelsbediende bij zijn patroon onvermoeid werkzaam en bracht het in vervolg van tijd tot eersten boekhouder. Toen eindelijk

de verschrikkelijke oorlog was geëindigd en men zich in het genot des vredes verheugde, keerde mijn vader naar zijn geboortestad terug, arm aan aardse goederen, maar rijk aan kennis en deugd; hij had zich al de bekwaamheden van een voortreffelijk koopman eigen gemaakt. Door de verstandige voorzorgsmaatregelen der stedelijke overheid was ten minste het huis, dat wij nu nog bewonen, voor hem bewaard gebleven, doch hij vond er slechts leege kasten; echter waren tot zijn groote vreugde twee voortreffelijk geschilderde portretten zijner ouders er nog ongeschonden aanwezig. „Bezie! ze eens goed!” vervolgde hij tot zijn kinderen; „heeft uw overgrootvader in zijn ouderwetsche kleederdracht niet een recht eerwaardig voorkomen? En uw grootmoeder, kan men 't haar niet aanzien, dat zij een waarlijk vrome, zedige, zachtaardige vrouw was? Ja, mijn kinderen, beiden waren edelaardige menschen, oprechte christenen.

„Beschouwt nu ook eens de twee portretten van mijn vader en mijn moeder, uw grootouders. Ik heb ze beide laten schilderen en evenals de andere in vergulde lijsten laten zetten. Den edelen, voortreffelijken Hugo Vollmar hebt gij, Max, nog gekend, en dien kunt gij u nog wel voorstellen; hij heeft u op zijn armen gedragen en op zijn knieën gewiegd. De goede vrouw, die u zoo liefhad en altijd zoo vriendelijk jegens u was en u altijd zooveel kerstgeschenken gaf, herinnert gij beiden u zeker nog wel. Mijn overleden vader, uw grootvader, moest zijn handelszaak met niets, ja, om zoo te zeggen, met minder dan niets, met schulden opnieuw beginnen. Echter koos hij tot vrouw geen rijke, maar een zeer verstandige, deugdzaame burgerdochter, wier ouders eveneens door den oorlog alles hadden verloren, overtuigd als hij was, dat hij met haar in zijn huishouden verder zou komen dan met een andere, die wel veel geld, maar weinig verstand en deugd bezat. Zijn kennis van zaken, zijn vlijt, werkzaamheid en rechtschapenheid en haar wijze spaarzaamheid, haar overleg in het besturen der huishouding werkten samen om hen tot een niet onbelangrijke welvaart te doen geraken.”

„Hoort nu nog, welke nuttige lessen die geschiedenis voor u bevat.”

„Evenals het voorbeeld van uw overgrootvader u leert, hoe licht men buiten zijn schuld een groot vermogen tot den laatsten cent toe kan verliezen, toont dat van uw grootvader u aan, hoe men door godsvrucht, vlijt en rechtschapenheid van niets tot iets kan komen.”

„Wat mijn vader mij dikwijls zeide, heeft hij mij ook daadwerkelijk bewezen. Hoe vermogend hij ook werd, bleef hij altijd bij zijn eenvoudige, burgerlijke levenswijze; hij deed geen nuttelooze uitgaven, maar legde altijd iets weg voor den tijd van nood. Echter was hij volstrekt niet karig, en altijd had hij de bekwaamste en eerlijkste kantoorbedienden en de beste dienstboden, omdat hij hen goed behandelde en goed betaalde. Ook was hij een groot weldoener der armen.”

„Zijn lessen en zijn voorbeeld geloof nu ook ik trouw te hebben opgevolgd. Als uw moeder en ik, waarvoor wij zeker wel het geld hadden, groote verteringen gemaakt, ons een prachtig ameublement aangeschaft, groote maaltijden gegeven, paard en rijtuig gehouden, plezierreisjes gedaan hadden en wat dies meer zij, dan zouden wij er nu heel erg aan toe zijn. Het groote verlies, dat wij thans moeten ondergaan, zou dan misschien den val van ons handelshuis na zich hebben gesleept; maar zooals het nu met de zaken staat, is het te boven te komen, en het zal in de voortzetting van mijn handel geen groote stoornis teweegbrengen. Ik kan met mijn zaken nog op denzelfden voet voortgaan als vroeger, en ook in onze gewone levenswijze behoeven wij ons niet te bekrimpen, wat, als men er zich plotseling toe gedwongen ziet, altijd stuitend voor het gevoel is en opzien wekt.”

„Het bezit van vermogen gaat over het algemeen met groote gevaren gepaard. Kinderen van rijke menschen worden maar al te licht nalatig en willen zich geen wezenlijke moeite geven om iets nuttigs te leeren; zij denken, dat zij dit niet noodig hebben. Als men zich alles kan verschaffen, wat men begeert, vervalt men licht tot pracht-

lievendheid en zucht naar vermaken. Dit verlies kan ons daarentegen nog tot voordeel worden en tot grooten zegen verstrekken, als wij daardoor meer op God leeren vertrouwen dan op geld en goed, als ook gij meer en meer leert inzien, hoe onmisbaar werkzaamheid, wijze spaarzaamheid en tevredenheid zijn. Dat wil God ons doen inzien door ons thans een gedeelte van ons vermogen te ontnemen. Maakt u deze leer ten nutte en laat ons God voor zijn besturing danken."

Zoo sprak de heer Vollmar tot zijn kinderen en wist aldus uit een voorval, dat hem nadeel toebracht, een voordeel van hooger aard te trekken, evenals de bijen zelfs uit schadelijke bloemen honig weten te zuigen.

De val van het groote handelshuis, waarbij de heer Vollmar zoo veel had verloren, sleepte den ondergang van eenige andere kooplieden na zich, waardoor hij nieuwe verliezen leed, doch hij beklagde hen van ganscher harte. „Zij zijn veel ongelukkiger dan ik," zei hij, „hoe gaarne zou ik ze allen helpen, als het in mijn macht stond."

Intusschen deed hij wat hij kon, en hen, die nog te redden waren, ondersteunde hij zoo edelmoedig met geld en borgtochten, dat zij hun zaken weder konden voortzetten.

Maar de tijden werden steeds ongunstiger voor den handel, die grootendeels in verval geraakte; naar vele waren, die kort geleden nog veel aftrek vonden, was geen vraag meer; zij bleven in de magazijnen liggen.

„Welnu," zeide de heer Vollmar, „de tijden zijn veranderd; ook de landbouwer hoopt, als hij in het zweet zijns aanschijns den akker heeft bebouwd, op een rijken oogst; maar ongunstig weder en hagelslag verijdelen niet zelden die hoop. Waarom zou het den handelaar beter gaan? Maar bij alles, wat er geschiedt, heeft God zijn wijze bedoelingen, en wat wij onaangenaam vinden, strekt tot ons welzijn; daarom moesten wij daarbij gelaten zijn en met ootmoed en vertrouwen zeggen: Zijn heilige wil geschiede!"

Een nieuwe ramp kwam den heer Vollmar niet minder gevoelig

treffen. Een schip met koopwaren van groote waarde, waarop hij reeds groote bestellingen had ontvangen, was vergaan. Dat was voor hem een ontzettende teleurstelling, maar hij zeide: „Goddank, dat ten minste de manschap werd gered; een menschenleven is meer waard dan de geheele rijke lading van het vergane schip.”

Intusschen begon de toestand van den heer Vollmar toch bedenkelijk te worden; hij ging zijn handelsboeken raadplegen en berekende den toenmaligen staat van zijn vermogen. „Helaas!” riep hij, toen hij de pen nederlegde, „het kan er toe komen, dat ik mijn handel moet staken en dat mij van mijn vermogen maar weinig zal overblijven. Echter strekt het mij toch tot troost, dat ik als eerlijk man al mijn schuldeischers kan tevredenstellen en dat niemand aan mij iets zal te kort komen; mijn geweten voor God en de menschen blijft onbevlekt, en niemand zal in de verzoeking komen, mij te verwenschen. Als ik maar niet door mijn schuldeischers word gehaast, als zij mij tijd gunnen mijn zaken te regelen, heb ik gegronde hoop, mij uit de tegenwoordige verlegenheid te zullen redden.”

Maar een zeer rijk bankier dreigde die hoop te zullen vrijdelen. Binnen den tijd van acht dagen had de heer Vollmar hem een wissel van vele duizenden guldens te betalen. Hij verzocht om eenig uitstel, maar de rijke man zeide met de grootste onverschilligheid: „Gij betaalt, of ik zal den wissel laten protesteeren. Indien ik heden over acht dagen, dat is,” vervolgde hij, terwijl hij in zijn almanak zag, „op Donderdag, den twintigsten Juni dezes jaars, mijn geld niet in goede gangbare munt hier op de tafel zie, gaat gij onvermijdelijk naar de gevangenis.”

Hevig bekommerd keerde de heer Vollmar huiswaarts.

„Ach,” zeide hij onderweg met een zucht, „’t is maar alleen voor mijn goede vrouw en mijn lieve kinderen. O, hoe zullen zij jammeren, als hun vader zich naar de gevangenis zal moeten begeven. Goede, barmhartige God, wend die ramp van hen af!”

II.

DE BLINDE GRIJSAARD.

De heer Vollmar besloot, twee vrienden, die hij in vroeger tijd reeds dikwijls uit geldverlegenheid had gered, te verzoeken, hem de benoodigde som voor te schieten. Hij wist, dat zij te zamen zooveel geld beschikbaar hadden als hij noodig had, en hij twijfelde niet of zij zouden geloof slaan aan zijn verzekering, dat zij bij hem geen gevaar liepen, ook slechts een enkelen gulden te verliezen. Maar de eene zeide hem met buitengewone beleefdheid, dat het hem oneindig veel leed deed, hem niet van dienst te kunnen zijn, daar hij op dat oogenblik zelf een aanzienlijke betaling had te doen; de andere haalde de schouders op en gaf niet onduidelijk te verstaan, dat hij aan de verzekeringen van den heer Vollmar niet zoo onbepaald geloof sloeg en zijn toestand voor hopeloos hield. Die ondankbaarheid van zijn vermeende vrienden greefde hem diep. „Maar,” dacht hij, „er is mij toch nog een vriend overgebleven, die mij zeker niet zal verlaten.” Nu wandelde hij de poort uit; toen hij in het open veld was gekomen, zeide hij, den blik ten hemel gericht: „Ja, goede God, Gij kunt, Gij zult mij niet verlaten. Op U heb ik altijd vertrouwd, in uw hoede beveel ik mijn vrouw en mijn kinderen. Gij zult als een vader voor ons allen zorgen.”

Daarna begaf hij zich naar den tuin, om daar bij zijn treurige gemoedsstemming opbeuring te zoeken en tot verruiming van zijn beklemd borst een weinig frissche lucht te scheppen. Toen hij den tuin binnentrad, scheen de zon er ongemeen vriendelijk, zongen de vogels hun avondlied en prijkten de bloemen in haar bonten kleurendos. Maar op eens werd 't hem weer onbeschrijfelijk benauwd om het hart. „Ach,” zoo dacht hij, „het zal mij toch erg hard vallen, dezen fraaien tuin, waaraan ik zooveel ten koste gelegd en waar ik

tijd
n de
veel
t of
een
r de
dig
dat
ere
hij
ge-
pid
ij,
iet
en
de
r-
rij
ge
n
n
e
-
l
,
z

zoo menig genoeglijk uur doorgebracht heb, te moeten verkoopen. Maar daartoe zal het wel komen. Wat meer is, met vrouw en kinderen zal ik misschien zelf nog mijn huis moeten verlaten en de hemel weet, in welk hoekje ter wereld een toevlucht zoeken."

Hij werd nog treuriger gestemd en had wel op dezelfde plaats op de knieën willen vallen om God, die in al zijn besturingen louter wijsheid en goedheid is, om troost en hulp te smeeken; doch in een naburigen tuin eenige personen bespeurende, begaf hij zich naar zijn tuinhuis om daar te bidden. In dat kleine vertrek knielde hij neder en stortte zijn hart geheel voor God uit. „Op U, o God!" zoo sprak hij, „stel ik mijn vertrouwen en ik werp mij geheel in uw Vaderarmen; handel met mij naar uw goddelijk welgevallen."

Geruimen tijd bleef hij nog met gevouwen handen en de oogen ten hemel gericht, onbeweeglijk op de knieën liggen, totdat hij buiten voor het raam een heldere, liefelijke stem hoorde, die luide en met bijzonderen nadruk zeide: Wees getroost, de goede God zal hulp schenken."

De heer Vollmar stond op en trad naar het raam, vanwaar men een ruim uitzicht over het veld had. Daar liep een smal voetpad tusschen den tuin en de graanvelden in de richting van de stad, en langs dien weg naderde een eerbiedwaardig grijsaard met sneeuw-witte haren, die bij de hand werd geleid door een knaap met schoone lokken en den blos der gezondheid op de wangen. Beiden waren zeer armoedig, maar zindelijk gekleed. Thans zeide de knaap even duidelijk en verstaanbaar als te voren: „Hier onder dezen boom is een schoone, groene plaats om te zitten. Gij zijt zeer vermoeid, lieve grootvader, rust hier nog een weinig uit en schep moed. Wij zijn niet ver meer van de stad, ik zie de poort reeds."

Beiden gingen onder den boom zitten, die op slechts weinige schreden afstands van het tuinhuis op een kleine hoogte stond. De ondergaande zon wierp een helder licht zoowel op het eerwaardig gelaat van den grijsaard, als op het liefelijk gezicht van den knaap,

en daardoor leverde de teedere bezorgdheid van het kind voor den ouden man een des te treffender tafereel op voor den heer Vollmar. Het tweetal echter kon hem niet zien, want voor het raam was een nauw, groen geverfd traliewerk aangebracht.

„Het is toch een groot waagstuk,” sprak de grijsaard, na een oogenblik stilte, „dat ik oude, blinde man nog dien langen weg naar de stad afleg. Ik ben verre van gerust; wel heb ik gehoord, dat die bekwame oogheekundige reeds vele arme blinden voor niet heeft genezen, en ik hoop, dat hij dit werk van barmhartigheid ook aan mij zal doen. Maar zal mijn blindheid wel te genezen zijn? Ook is onze kleine geldvoorraad op reis reeds tamelijk gedund. De behandeling mijner oogen kan nog lang duren, en waarvan zullen wij dan leven? Het is nu bijna vijftig jaar geleden, dat ik in deze stad als metselaarsknecht heb gewerkt; thans ken ik geen mensch meer, en ook mij zal niemand zich meer herinneren. De menschen, die er toen woonden, waren zeer vlijtig en werkzaam en dientengevolge bijzonder welgesteld en buitengewoon weldadig; maar hun gebeente rust reeds lang in het graf. God geve, dat wij onder het tegenwoordig geslacht goede menschen vinden, die ons in hun huis een hoekje inruimen en ons dagelijks eenig voedsel geven zonder te hooge betaling van ons te vorderen.”

„Wees niet bezorgd, lieve grootvader,” hernam de knaap, „ook al mocht ons geld verteerd zijn, dan zal ik de rijke menschen dezer stad wel vurig bidden en smeeken, dat zij zich over u ontfermen; zij zullen toch zeker zoo onbarmhartig niet zijn, ons van honger en gebrek te laten omkomen. En vergeet dan de hoofdzaak niet: Er is immers een God, die eeuwig dezelfde blijft. Dat zegt gij trouwens altijd zelve. Hij zal wel voor ons zorgen en ons barmhartige menschen doen vinden.”

„Dat hoop ik ook,” zeide de oude man; „maar ik ben toch eenigszins moedeloos en kan alle zorg niet van mij weren.”

„Zie, grootvader-lief,” hernam de knaap, „tot dusver heb ik u bij de hand geleid. Zoudt gij kunnen gelooven, dat ik u hier zou

kunnen laten zitten en wegloopen? Denk toch niet, dat de goede God minder liefderijk voor u zou zijn dan een eenvoudige knaap, dat zou immers groote zonde zijn."

"Gij hebt gelijk, lieve Lodewijk," antwoordde de grijsaard, "God, die ons tot dusver heeft geleid, zal ons ook verder niet verlaten, maar wel voor een arme blinde zorgen."

De heer Vollmar, die dat gesprek duidelijk had verstaan, was er diep door getroffen. „Ach," dacht hij bij zichzelf, „blind zijn, den schoonen, blauwen hemel, het groene loof, de bloemen, de zon, de gelaatstrekken der menschen niet te kunnen aanschouwen, dat is hard. Die ramp is nog veel grooter dan het verlies, dat mij te wachten staat. Ik heb toch nog mijn twee gezonde oogen, en al moest ik ook mijn geheele vermogen verliezen, wat zou het beteekenen in vergelijking van het verlies van het gezicht? Zulke arme menschen als die goede grijsaard en die aanvallige knaap weten zich in hun ellende zoo goed te troosten met hun vertrouwen op God, en dan zou het immers niet goed zijn, als ik minder vertrouwen op den Heer stelde."

Thans kwam mevrouw Vollmar met haar twee kinderen in den tuin. De treurige stemming van haar echtgenoot wondde haar hart dieper dan het dreigend verlies van hun vermogen. Toen de heer Vollmar zijn woning verliet, had hij haar gezegd, dat hij eerst twee dringende zaken had af te doen en zich dan naar den tuin zou begeben, en nu was zij hem derwaarts gevolgd om hem niet zoo alleen aan zijn smart over te laten, maar hem, zoo goed zij kon, op te beuren. Zij bracht de beide kinderen in den tuin bij een boompje, waaraan een menigte aalbessen hingen, vergunde hun daarvan te eten, maar zeide, dat zij daarna het mandje, dat de kleine Francisca aan den arm droeg, vol boonen moesten plukken, en begaf zich toen, daar zij haar man nergens in den tuin ontdekte, naar het kleine tuinhuis.

"Hoe gaat 't, hoe maakt gij 't, beste Frederik?" vroeg zij op vriendelijken toon.

„Ik ben zeer bemoedigd, lieve Theresia", antwoordde hij zachtkens en wenkte haar, ook zacht te spreken. „De goede God", vervolgde hij fluisterend, „heeft daar een kleinen jongen tot mij gezonden, die mij op Hem heeft leeren vertrouwen. Maar zwijg nu en zie eens."

Met deze woorden leidde hij haar naar het raam en verhaalde haar op zachten toon alles, wat hij zoo pas uit den mond van den eerbiedwaardigen grijsaard en den beminnelijken knaap had vernomen.

Op dat oogenblik overlegden de oude man en zijn kleinzoon, hoe zij in die groote, vreemde stad een onderkomen zouden vinden en met het weinige geld, dat zij bezaten, in hun onderhoud voorzien zonder te bedelen. Diep trof dat gesprek het medelijdend hart der goede vrouw.

„Beste Frederik," zeide zij tot haar man, „hoe zoudt gij er over denken, als wij dien grijsaard en dien lieven jongen in huis opnamen?"

„Hoe?" vroeg de heer Vollmar, „thans in onze tegenwoordige omstandigheden? De geheele stad zou er schande van spreken. Wij verkeerden immers zelve in gevaar, even arm te worden als die menschen thans zijn."

„Gij zijt al te kleinmoedig," antwoordde zijn vrouw, „ik heb nog altijd eenige hoop, en al verliezen wij ook het grootste gedeelte van ons vermogen, zooveel blijft ons, willen wij hopen, altijd nog over, dat wij een blinden grijsaard en een arm kind wat kunnen te eten geven. Wat die goede menschen ons kunnen kosten brengt in onze tegenwoordige omstandigheden geen noemenswaardige verandering teweeg. Een kamer in ons groote huis kunnen wij hun licht inruimen, zonder dat het ons een cent kost, en hun verpleging in onze woning, waar op dit oogenblik dagelijks nog meer dan twintig menschen eten, maakt geen aanmerkelijk verschil uit. Laat ons hen bij ons opnemen. Christus, onze Heer, zegt immers: Wees barmhartig, en gij zult barmhartigheid verwerven."

„Welnu," antwoordde de heer Vollmar, „ofschoon gij tot het

zwakkere geslacht behoort, bezit gij meer moed dan ik. Het zij dan zoo, laat ons hun kost en inwoning verschaffen en den oogarts, die toch ook onze huisdokter is, bij den blinden grijsaard ontbieden!"

Thans stond de oude man op; door den knaap bij de hand verder geleid, kwam hij slechts zeer langzaam vooruit. Toen begaf zich mevrouw Vollmar naar haar kinderen en zeide: „Max, ga met mij mede!" en nadat beiden haar tot aan de tuindeur waren gevolgd, voegde zij er bij: „Zie, ginds langs het voetpad nadert een blinde grijsaard, door een kleinen knaap geleid. Verzoek hun, bij ons in den tuin te komen, omdat wij hen gaarne willen spreken."

De kinderen snelden heen om dien last te volbrengen.

Toen de grijsaard en zijn kleinzoon met Max en Francisca de tuindeur naderden, stonden de heer Vollmar en zijn edelaardige echtgenoot reeds aan den ingang van den tuin, betuigden den ouden man hun hartelijkste deelneming in zijn blindheid, prezen den goedhartigen knaap, dat hij zoo liefderijk voor hem zorgde, en deden hun het aanbod, hen, zoolang hij voor zijn oogziekte onder geneeskundige behandeling zou zijn, in hun huis te verplegen.

Van verbazing stond de grijsaard als aan den grond genageld. „Goede God," riep hij uit, de handen in elkander slaande, „niemand heeft toch nog ooit tevergeefs op U zijn vertrouwen gevestigd."

„Nu ziet gij, lieve grootvader," voegde de knaap er bij, „dat God de zijnen nimmer verlaat."

De heer en mevrouw Vollmar brachten het tweetal in den tuin, gingen daar naast hen op een bank zitten en vroegen met hartelijke deelneming naar de omstandigheden van den blinden grijsaard. Hij heette Christiaan Selb, was metselaar van beroep en woonde bij zijn zoon in op een ver van daar gelegen dorp. Verder verhaalde hij, dat hij zeven jaar blind was, maar door zijn zoon en zijn schoonzoon liefderijk werd verpleegd. Met diepe aandoening sprak hij van hen en zijn kleinkinderen, waarvan Lodewijk de oudste was.

Na afloop van dat onderhoud nam het edeldenkend echtpaar den blinde en diens kleinzoon naar hun woning in de stad mede en

wees hun een aardig kamertje tot verblijf aan. Mevrouw zelve bracht hun het avondeten, en den volgenden morgen liet de heer Vollmar den oogarts roepen. Deze kwam dan ook spoedig en verklaarde, nadat hij de oogen had onderzocht, dat zij door de grauwe staar waren aangedaan, en dat hij hoop had, ze te genezen. „Maar,” voegde hij er bij, „eerst moet de goede oude man een dag of drie uitrusten van de vermoeienis der reis. Met Gods hulp zal dan de genezing wel gelukken.”

„Goddank,” zei Lodewijk, „in die drie dagen zal ik den goeden God vurig bidden, dat Hij het verstand en de hand van den dokter leide.”

„Goed, lieve kleine,” hernam de heilkundige, „doe dat, dan zal God zijn zegen schenken op mijn werk, en de genezing zal niet mislukken.”

's Morgens na verloop van die drie dagen kwam de dokter om de operatie te verrichten. De grijsaard moest op een stoel plaats nemen, en toen haalde de heilkundige zijn instrumenten te voorschijn. De kleine Lodewijk knielde op eenigen afstand neder; zijn omhoog geheven handen beefden, en met een kloppend hart en ingehouden adem hield hij de oogen niet van zijn grootvader afgewend. Een weinig verder stonden de heer en mevrouw Vollmar en hun beide kinderen. Overigens werd er niemand in de kamer toegelaten, hoe gaarne al de huisgenooten ook bij de operatie tegenwoordig waren geweest. Al de aanwezigen waren zoo stil, dat men een speld had kunnen hooren vallen.

Met vaste hand verrichtte de arts de noodige insnijdingen, toen eensklaps de grijsaard uitriep: „Mijn God, ik kan zien, ik kan uw gelaat onderscheiden, lieve kleinzoon. O, dank met mij God en den goeden dokter.”

De knaap sprong op, kuste den heelmeester bij herhaling de handen, huppelde van vreugde de kamer rond en riep in één adem: „U zij dank, o God! O, hoe verheugd zullen mijn vader, mijn moeder en mijn broeders en zusters zijn, als ik met grootvader wederkeer nu hij het gezicht heeft teruggekregen!”

De oude man bleef met gevouwen handen zitten en bad in stilte;

de heer en mevrouw Vollmar stemden in hun binnenste in met het stille dankgebed van den grijsaard, en hun beide kinderen juichten even luid als de verheugde knaap, terwijl ten laatste, allen den ouden man en den heelmeester van harte gelukwenschten.

„Nu moeten wij,” sprak deze eindelijk, „de oogen nog van een scherm voorzien, want zij kunnen niet zoo terstond het daglicht verdragen.” Verder beloofde hij nog, dat hij alle dagen naar de oogen zou komen zien en dan de verdere voorschriften zou geven. Nadat hij er nog had bijgevoegd, dat de lijder zich voortdurend rustig moest houden en matig zijn in spijs en drank, verwijderde hij zich, begeleid door den heer Vollmar en diens echtgenoot. Door het gansche huis weerklonk de vreugdekreet der drie kinderen. „Hij kan weer zien, hij ziet weer!” en in de geheele woning was 't gejuich en vreugde.

En de grijsaard — hij knielde met zijn verbonden oogen neder om Gode zijn dank te brengen. Langen tijd bad hij, terwijl zijn kleinzoon in den gebede naast hem geknield lag.

III.

HET CHRISTUSBEELD.

Toen de dokter na verloop van drie dagen de oogen van den goeden grijsaard weer onderzocht, zei hij: „Met de genezing gaat het voortreffelijk; maar in deze kamer is het te helder dan dat de oogen zich er zoo gemakkelijk aan het licht zouden kunnen gewennen. Maar, waarde heer Vollmar, op de benedenverdieping gelijkvloers hebt gij een allerliefst vertrekje, dat op het tuintje uitzielt; dat kabinetje is groen geverfd, het tuintje zelf is van groene grasperken voorzien en overschaduwde door bladerrijke boomen, terwijl ook de tuinmuren dicht met loof zijn bedekt. Zoudt gij den goeden grijsaard, wien gij reeds zooveel edelmoedigheid hebt bewezen, niet willen veroorloven daar eenige uren daags door te brengen?”

„O, met het grootste genoegen,” antwoordde de heer Vollmar, „hij kan daar dagelijks zoo lang vertoeven als hij maar wil; vooral op het heeſte gedeelte van den dag is dat een recht zoel, aangenaam plaatsje, en door de glazen deuren valt een bijzonder zacht licht.”

„Deuren van glas!” riep Lodewijk, die altijd op het platteland had geleefd, „dat is wonderlijk, die zou ik wel eens willen zien.”

„Mag ik ze hem eens wijzen?” vroeg Max. „Lodewijk moet toch den weg weten om zijn grootvader beneden te brengen.”

„Goed, gaat er dan te zamen heen!” antwoordde zijn vader, en hand aan hand huppelden de twee knapen heen, door Francisca eenigszins langzamer gevolgd.

Het eenige sieraad van dat fraaie kamertje bestond in een kostbare schilderij, Christus voorstellende met de doornenkroon op het hoofd, den purperen mantel over den eenen schouder geslagen en den rietstok in de hand. Het was een borstbeeld, maar levensgroot geschilderd en door een prachtige vergulde lijst omgeven.

Zoodra de vrome knaap het ontwaarde, vouwde hij de handen en riep: „O, hoe schoon, hoe bevallig! Zulk een beeld noemt men een: Ecce Homo. In onze kerk is er ook een, maar zoo schoon als hier heb ik Jesus nog nooit afgebeeld gezien; het is alsof Hij leefde. Hoeveel geduld, hoeveel vertrouwen liggen er in die ten hemel gerichte blikken! De tranen komen mij in de oogen. En de doornenkroon, men zou denken, dat het werkelijke doornen waren. En de bloeddruppels aan die kroon, op het voorhoofd en de wangen en op den schouder, voor zoover die niet door den rooden mantel bedekt is, zijn zoo natuurlijk, dat men ze elk oogenblik zou meenen te zien nedervallen. Ach, hoeveel heeft Jesus geleden uit liefde tot ons!”

„Moeder,” sprak Francisca, „heeft ons dikwijls gezegd, dat het is alsof Christus in dat beeld tot ons zegt:

Leefde ik en leed en stierf ik, christenmensch, voor u,
O, leef en lijd en sterf dan om mijn liefde nu.”

„Ook zei moeder nog onlangs, toen zij in een zeer treurige stem-

ming dit schoone beeld aanschouwde: „Als Christus zooveel voor ons heeft geleden en zijn hoofd met doornen liet kronen, hoe zouden wij dan kunnen verlangen zonder eenig lijden en als op rozen den hemel binnen te gaan?”

„Het is een heerlijk beeld,” zei Max. „Een Engelschman, wien vader verleden jaar een wissel had te betalen, wilde, toen hij het zag, er hem honderd pond sterling, bijna twaalfhonderd gulden, voor geven, ofschoon het toen nog eenigszins berookt en vuil op het kantoor hing. Aan tafel sprak vader er met moeder en den ouden boekhouder over. De laatste zeide: „Voor die aanzienlijke som zou ik de schilderij afstaan, zij is een dood kapitaal.” Maar moeder riep: „Neen, neen, dat is zij niet; dikwijls reeds wekte zij mij op tot godsvrucht en verlevendigde mijn christelijk geloof. Wat zulk een leven in ons kan opwekken is geen dood kapitaal. De mensch leeft niet van brood alleen, ook niet van het geld, dat hij bezit.” Zoo sprak de moeder, en vader voegde er bij: „Ook bij mij deed de aanschouwing van die schilderij een gevoel van vroomheid ontstaan, maar op de hooge kunstwaarde van dat stuk heeft mij het eerst die Engelsche Heer opmerkzaam gemaakt.” Onmiddellijk liet vader het schoonmaken door den bekwaamsten schilder uit de stad en er die prachtige vergulde lijst voor vervaardigen. De schilderij werd zoo schoon, dat wij ze nauwelijks meer herkenden en zij al de huisgenooten in verrukking bracht.”

Daarop brachten Max en Francisca Lodewijk in het tuintje. Niet weinig vermaak schepte de knaap in de daar geplaatste fontein, dewijl hij er nog nooit een gezien had; aan zijn bewondering scheen schier geen einde te zullen komen.

Thans trad de heer Vollmar met den eerbiedwaardigen grijsaard, dien hij zelf naar beneden had geleid, het nette vertrekje binnen. Dewijl de heelmeeester daartoe de vergunning had gegeven, nam hij hem het verband van de oogen. Het eerste, wat de oude man ontwaarde, was het schoone Christusbeeld. „Hemel, wat zie ik,” riep hij in de hoogste verbazing, „dat beeld is mij bekend. Wel heb ik

het maar eens in mijn leven gezien, en dat nog wel meer dan veertig jaar geleden en slechts bij kaarslicht, maar sinds dien tijd heb ik het nooit vergeten. Ja, dat bleek, met bloed besprenkeld gelaat, die weemoedig ten hemel gerichte blik, die doornen, welke in voorhoofd en slapen dringen, kwamen mij later dikwijls in den droom voor den geest. Het uur, waarop ik het zag, was zeker een der merkwaardigste van mijn leven, en thans nog breekt het zweet mij uit, als ik er aan denk."

"Ik sta verbaasd over uw woorden," zei de heer Vollmar, „ik begrijp ze niet. Zeg mij eens, hoe het zich heeft toegedragen, dat gij dit beeld hebt gezien en dat het een zoo diepen indruk op u heeft gemaakt."

"Vergun mij," hernam de grijsaard, „u eerst te vragen of deze schilderij zich reeds lang in dit huis bevindt en of gij al geruimen tijd in het bezit van deze woning zijt, dan wel of het huis of het schilderstuk eerst later door aankoop uw eigendom is geworden."

"Zoowel deze schilderij als dit huis," luidde het antwoord, „zijn van mijn overleden grootvader aan mij gekomen. Maar waartoe die vragen, goede oude man?"

"Ik moet u meer vragen, eer ik u kan antwoorden," verzekerde de grijsaard. „Zeg mij eens, is uw grootvader in dit huis overleden, of heeft hij tijdens den oorlog de vlucht genomen, zonder later naar zijn geboortestad terug te keeren?"

"Mijn grootvader," verklaarde de heer Vollmar, „is ver van hier in den vreemde gestorven. Maar ik verwonder mij er over, hoe gij op die vragen komt."

"Leefde toen uw grootmoeder nog?" vroeg de oude man verder. „Was zij bij zijn dood tegenwoordig?"

"Neen," sprak de handelaar, „zij was reeds vroeger overleden. Maar uw vragen komen mij zeer zonderling voor."

"Was misschien uw vader bij den dood uws grootvaders tegenwoordig?" vroeg nogmaals de gewezen metselaar, „en heeft hij u nooit gezegd, dat uw grootvader hem voor zijn dood een gewichtig geheim had ontdekt?"

„Uw zonderlinge vragen bevreemden mij meer en meer,” zeide de heer Vollmar. „Mijn grootvader stierf aan een kwaadaardige koorts, die hem terstond van zijn denkvermogen beroofde; mijn vader, toen ter tijd nog een knaap, werd wel ontboden om aan zijn sterfbed te verschijnen, maar hij vond hem reeds dood.”

„Nu moet ik u nog slechts één vraag doen,” sprak de grijsaard. „Heeft uw grootvader uw vader een groot vermogen nagelaten? Was uw vader een rijk man?”

„Mijn vader,” luidde het antwoord, „was, toen hij in zijn geboortestad terugkeerde, zoo goed als arm, en niet dan met de grootste moeite gelukte 't hem, zijn door den oorlog geheel vernietigde handelszaak opnieuw op te richten en weer in gang te brengen.”

Nu beschouwde de grijsaard den heer Vollmar zeer opmerkzaam en zeide: „Gij gelijkt sterk op uw grootvader, zooals trouwens de gelaatstrekken der kleinkinderen dikwijls meer overeenkomst hebben met die hunner grootouders dan met die hunner ouders. Ten tijde dat ik uw grootvader zag, was hij iemand van omstreeks denzelfden leeftijd als gij thans zijt; als ik u zoo beschouw, is 't mij alsof die waardige man voor mijn oogen staat. Maar luister nu naar mijn geschiedenis, misschien kan zij u van groot nut zijn.

„In die dagen, kort voor het beleg en de inneming der stad, werkte ik hier als metselaarsknecht. Op zekeren nacht kwam een bejaard kantoorbediende bij mijn meester, die als een bijzonder rechtschapen man bekend stond, en verlangde, dat deze man hem zou volgen om zijn heer behulpzaam te zijn in het verbergen zijner kostbaarste bezittingen. Maar mijn meester was ziek en kon het huis niet verlaten, en daarom bood hij aan, dat ik in zijn plaats gaan zou, er de verzekering bijvoegende, dat hij met zijn leven voor mijn eerlijkheid en stilzwijgendheid instond. Ik begaf mij dus met den ouden bediende op weg. 't Was een akelige, donkere nacht; het regende en stormde vreeselijk. Naar het mij voorkwam, bracht de man mij langs omwegen door allerlei straten naar het bewuste huis. Noch het nommer van het huis zelf, noch de naam van den bewoner

werd mij echter bekendgemaakt. Door een groot voorhuis werd ik naar het kantoor gebracht. Uw grootvader — want ik kan er niet meer aan twijfelen, dat hij het is geweest — scheen eenigszins ontsteld, dat mijn meester hem zulk een jongen knecht zond. Eenige oogenblikken bleef hij het stilzwijgen bewaren maar toen de oude kantoorbediende de woorden zijns meesters had herhaald, beval de handelaar hem, aan de brandende lamp, die op een schrijfflessenaar stond, twee kaarsen op te steken en ze op de tafel te plaatsen, boven welke dit beeld hing, en vorderde toen van mij, dat ik voor de beeltenis van den goddelijken Verlosser zou zweren, dat ik van het geheim, dat hij mij zou toevertrouwen, niemand een enkel woord zou zeggen dan in geval van hooge noodzakelijkheid aan zijn rechtmatige erfgenamen. Hij zeide mij den eed voor, en ik sprak met opgeheven hand, zooals hij mij beval, hem elk woord na.

„Daarop bracht hij mij uit het kantoor door een aantal hooggewelfde, goed gevulde magazijnen, terwijl de bejaarde kantoorbediende ons steeds moest vergezellen. Zoo kwamen wij aan een smalle steenen trap, die naar een smal gangetje onder den grond leidde, dat ons in eenige kelders bracht, die in een rots waren uitgehouwen en waarin een groot aantal vaten lagen. Eindelijk opende de klerk nog een deur, die van sterke sloten was voorzien, en wij traden een klein gewelf binnen, waarvan de wanden uit groote gehouwen steenen bestonden. Daar had de wijze handelaar zijn fijnste wijnen bewaard, maar thans waren aan de eene zijde de vaten weggerold, langs den muur stonden een groote en een kleine kist, ook lag daar een groote hoeveelheid zilverwerk.

De koopman wees op een gehouwen steen in den muur, die niet grooter dan de overige en ongeveer een voet boven den grond geplaatst was. „Die steen,” zeide hij, „sluit den toegang af tot een geheime bewaarplaats, waarin ik die voorwerpen wil verbergen; hij is omstreeks een hand breed dik en kan zonder veel moeite worden opgetild; dien uit den muur te nemen en er hem weder in te zetten is het werk, dat ik van u verlang.” De noodige ijzeren werktuigen

lagen. al gereed, en een bak met kalk stond er bij. Den dag te voren had de voorzichtige man den eenigszins beschadigden muur, die den tuin omringde, door twee andere metselaars laten herstellen en van de goed bereide kalk, die zij daartoe in voorraad hadden, door den ouden, vertrouwden kantoorbediende heimelijk zooveel naar het gewelf laten brengen als men noodig oordeelde. Ik begaf mij aan het werk om den steen uit de opening te nemen, zonder hem te beschadigen, hetgeen een niet geringe bekwaamheid vorderde en groote moeite kostte; echter gelukte het mij. Door de opening gekropen, vond ik daarbinnen een tamelijk ruim gewelf. Nu schoven de handelaar en zijn oude bediende, door mij van de binnenzijde geholpen, eerst de groote eikenhouten en daarna de kleine ijzeren kist door de opening naar binnen; zij waren beide zeer zwaar. Vervolgens werd het zilverwerk in het gewelf nedergelegd, waarna ik den steen weer in den muur plaatste en de voegen zoo goed met kalk dichtstreek, dat zij van die tusschen de andere steenen volstrekt niet waren te onderscheiden. Toen mijn werk was afgeloopen, drukte de koopman mij een goudstuk in de hand, legde den wijsvinger op den mond en zeide: „Denk aan uw eed!” Uiterst verheugd bedankte ik hem en beloofde hem nogmaals plechtig, dat het mij toevertrouwd geheim niet over mijn lippen zou komen.

„Eindelijk verscheen de vijand voor de stad. Alle vreemde handwerkslieden kregen hun afscheid; ook ik begaf mij op weg en zwierf wijd en zijd rond, totdat ik ten laatste, op twintig uur afstands van hier de gelegenheid vond, in het huwelijk te treden met de dochter van een metselaarsbaas. Na dien tijd ben ik nooit meer in deze stad teruggekomen en heb al sinds vele jaren niet meer gedacht aan de ingemetselde kostbaarheden. In dien tijd van oorlog waren zulke gevallen geen zeldzaamheid, en dikwijls moest ik daarbij behulpzaam zijn. Eerst op dit oogenblik, toen ik die schoone afbeelding van onzen goddelijken Verlosser aanschouwde, kwam de oude geschiedenis van de ingemetselde schatten mij weder voor den geest.”

Na een oogenblik stilte besloot de oude man zijn verhaal met de volgende woorden: „Waarde heer Vollmar, ik geloof, dat het een kennelijke besturing van God is, dat ik hier kwam. Hij heeft uw hart bewogen, mij, armen, ouden, vreemden, blinden man, zoo liefderijk in uw huis op te nemen; Hij heeft mijn oogen geopend, opdat ik dat schoone beeld zou zien en u uw verborgen erfdeel zou kunnen aanwijzen. Zoo wil Hij uw weldadigheid beloonen. De verrukkelijk fraaie schilderij, die u en den uwen, daar gij ze zoo dikwijls met een gevoel van godsvrucht beschouwdet, tot blijvenden zegen verstrekte, zal nu ook een grooten tijdelijken zegen over uw huis uitstorten.”

VI.

DE SCHAT.

Met de grootste opmerkzaamheid had de heer Vollmar het verhaal van den ouden, eerlijken metselaar aangehoord.

„Gij kunt gelijk hebben, goede vriend,” antwoordde hij. „Altijd heeft men vermoed, dat mijn grootvader ergens aanzienlijke schatten moest hebben verborgen. Als een verstandig man had hij voorzien, dat de oorlog den handel geheel zou ten gronde richten; daarom had hij zijn ver uitgestrekte handelsbetrekkingen tot zeer weinige beperkt en zijn groot kapitaal waarschijnlijk elders in veiligheid gebracht of met vele voorwerpen van waarde misschien wel begraven. Maar waar? Daarvan kon noch mijn vader, noch ik het geringste spoor ontdekken. De beschrijving echter, die gij van de smalle steenen trap, de nauwe gang en de onderaardsche gewelven hebt gegeven, komt nauwkeurig uit; ik ben volkomen overtuigd, dat mijn overleden grootvader zijn kostbaarste schatten achter dien steen heeft verborgen; maar of zij er zich nog zullen bevinden, daaraan twijfel ik sterk. De vijand, die onze stad plunderde en alle kelders,

gewelven, ja zelfs de graven doorwroette en bijzondere sluwheid en behendigheid aan den dag legde in het opsporen van verborgen kostbaarheden, zal waarschijnlijk ook dien schat wel hebben ontdekt. Ook is het mogelijk, dat mijn grootvader zijn geheim toevertrouwde aan een vriend, dien hij voor eerlijk hield, maar die inderdaad valsch was en die den schat heimelijk heeft weggenomen. In allen gevalle is de zaak een onderzoek waard; laat ons dat zoo spoedig mogelijk in het werk stellen."

"Dat kunnen wij op staanden voet doen," antwoordde de metselaar. „Breng mij maar terstond daar ter plaatse; bij den eersten oogopslag zal ik kunnen onderkennen of de steen van zijn plaats werd genomen, of niet, en hoe het dus met den schat is gelegen."

"Neen," hernam de heer Vollmar, „nu nog niet, het zou uw oogen kunnen benadeelen."

"Wel," zeide de metselaar, „het schemerlicht in de duistere kelders zal mijn oogen zeker niet verblinden en er dus ook geen schadelijken invloed op uitoefenen."

"Welnu," sprak de heer Vollmar, „ga dan met mij mede. Buitendien had ik u als een ervaren deskundige in uw vak toch een der gewelven onder mijn huis willen laten zien, waarin een groote scheur is ontstaan en waarop mijn bedienden mij reeds meermalen met bezorgdheid opmerkzaam hebben gemaakt. Laat ons dat opgeven als de reden van ons onderzoek en de andere oorzaak voor het oogenblik nog verzwijgen."

Arm in arm verwijderden zij zich. Toen de grijsaard het laatste keldergewelf binnentrad, zei hij: „Ja, dit is het; nog zeer goed herinner ik mij die kleine, ronde, met ijzeren traliën voorziene kelderopening. Destijds bedekten wij die met een stuk dik paklinnen om te beletten, dat het licht naar buiten scheen en men ons bespiedde bij onzen nachtelijken arbeid. Juist tegenover dat raampje bevindt zich de mij wèl bekende steen."

Nu verwijderde de heer Vollmar twee der vaten, die langs den muur lagen, eenigszins van elkander. Met een weinig moeite drong

de grijsaard er tusschendoor, en daar riep hij eensklaps: „Victorie, de steen is onaangeroerd gebleven, ik herken mijn werk. De schat is er nog, Gode zij dank!”

„Ja, Gode zij dank,” bevestigde de heer Vollmar. „Hij weet het, dat mijn hart niet gehecht is aan geld en goed; maar in mijn tegenwoordigen toestand is deze vondst voor mij een ware weldaad, door God mij juist te rechter tijd bewezen. Vandaag nog zal ik deze vaten laten wegnemen en breekijzers en ander benoodigd gereedschap hier laten brengen, en daarbij moet mijn huisknecht Paul ons behulpzaam zijn. Wel is hij nog een jong mensch, zooals gij toenmaals moet geweest zijn, maar even trouw en eerlijk als gij. Ga nu weer met mij mede; hedennacht zullen wij de zaak volvoeren, die echter, zooals is afgesproken, voorshands nog een geheim moet blijven.”

Toen 't reeds geheel donker was geworden, begaven de heer Vollmar en zijn echtgenoot, de oude metselaar en Paul, de huisbediende, zich naar het gewelf. Reeds des avonds had de heer Vollmar voor het ronde kelderraampje een tapijt laten hangen; de vaten waren op zijde gerold en de ijzeren werktuigen lagen gereed. Nu wilde de oude metselaar aan het werk gaan, maar de heer Vollmar zeide: „Gij moet u nog ontzien, goede man; laat mij eens beproeven, wat ik kan uitrichten in uw vak, zonder dat ik het heb geleerd; daarbij vraag ik alleen uw raad.”

En de daad bij het woord voegende, begon hij de kalk uit de voegen te hakken, bij welk werk de gedienslige Paul hem van tijd tot tijd afloste. Eindelijk was de steen los, en de heer Vollmar en Paul tilden hem uit de opening. Deze kroop er met een brandende kaars door, en het eerste, waarop zijn oog viel, was de groote hoeveelheid groen beslagen zilverwerk, dat hij stuk voor stuk naar buiten reikte, als: een zilveren tafelservies, zware zilveren kandelaars, kannen, bekers, borden, zoutvaten, lepels en kokers. Met bevende handen nam mevrouw Vollmar alles van hem aan en beschouwde met bewondering de ouderwetsche vormen. Nu schoof Paul de kleine ijzeren kist door de opening, en de heer Vollmar nam haar in ont-

vangst; eindelijk beproefde de bediende zijn krachten ook aan de groote eikenhouten kist, maar zij was zoo zwaar, dat hij ze slechts met behulp van een koevoet tot onder de open ruimte kon schuiven. De heer Vollmar en de metselaar, die voor zijn leeftijd nog goed bij krachten was, trokken er haar geheel door, terwijl Paul ze van de binnenzijde met groote inspanning voortduwde.

In de plaats van sleutels, die nergens waren te vinden, moest de heer Vollmar een breekijzer gebruiken om de kisten te openen. In de eikenhouten kist bevond zich bovenop eveneens eenig fijner, gedreven en in het vuur verguld zilverwerk; nu volgden verscheidene kleine lederen zakken, waarop cijfers stonden uitgedrukt; naar de zwaarte te oordeelen, waren zij vol goud. De heer Vollmar opende er een van, en inderdaad er waren louter goudstukken in van een zeer ouden stempel, maar alle toch nog zoo schoon en blinkend, alsof zij eerst zooeven waren geslagen. Meer naar onderen lagen zakken vol rijksdaalders, die er echter bijna al geheel groen uitzagen. De kleine ijzeren kist bevatte in foedralen van allerlei vorm en grootte verschillende kostbare kleinoodiën, vooral echter gouden vrouwensieraden, rijk met edelgesteenten bezet. Het gezicht daarvan schonk mevrouw Vollmar bijna nog meer vreugde dan dat der gouden zilverstukken. Onder in het kistje bevonden zich twee blikken doozen, die rondom met waterdicht gips waren bestreken, om te beletten, dat er eenig vocht in doordrong.

„Zij zijn zeer licht,” zeide de heer Vollmar, „en bevatten vermoedelijk alleen familiepapieren, die echter voor mij ongetwijfeld een groote waarde hebben.”

Nu beval hij Paul vooreerst de zware geldzakken naar boven te brengen in zijn met blauwe tapijten behangen schrijfkabinet, ten einde de kist lichter te maken. Toen de bediende volgens zijn gewoonte dat bevel met de meeste vaardigheid had ten uitvoer gebracht, zeide de heer Vollmar andermaal tot hem: „Help mij nu de groote kist naar boven dragen. — Gij echter, Theresia,” vervolgde hij tot zijn vrouw, „kunt de kleine kist met de kleinoodiën,

die voor u zooveel waarde hebben, met behulp van onzen ouden vriend naar boven brengen, wat gij ook wel gaarne zult doen. Het overig zilverwerk zullen wij voorloopig hier laten liggen, maar het gewelf zorgvuldig afsluiten."

Nadat hieraan gevolg was gegeven, gingen allen naar het blauwe kabinet. Daarop begaven zich de oude metselaar en de jonge Paul zeer vergenoegd ter ruste, want beiden namen hartelijk deel in het geluk van den heer Vollmar, en deze had hun dan ook een aanzienlijke belooning beloofd. De handelaar zelf echter en zijn vrouw bleven nog op, totdat de dag bijna aanbrak.

Mevrouw Vollmar kon zich niet verzadigen aan het gezicht der gevonden kleinoodiën, waarvan zij de edelgesteenten met zacht gemsleder reinigde. „Zie eens, Frederik," sprak zij, „met welken glans, met welk een veelkleurig vuur die diamanten na verloop van zooveel tijd nog fonkelen. Ik ben er zeer mee in mijn schik, maar de ouderwetsche lompe vorm, waarin zij gezet zijn, wekt een treurig gevoel der vergankelijkheid van al het aardsche in mij op. Die steenen heeft zeker in lang vervlogen tijden uw grootmoeder gedragen. — Maar," vervolgde zij, „wat is er toch in dat geolied papier gewikkeld en zoo zorgvuldig met was dichtgemaakt? O, zie eens," riep zij, „dat kleine, achter glas geplaatste en in goud gevatte portret is de beeltenis van uw grootmoeder Barbara Vollmar. Het werd geschilderd, toen zij nog de bruid was, daar aan de achterzijde staat het er op geschreven. Mijn hemel, toen was zij nog slechts achttien jaar oud. O, hoe lief, hoe opgeruimd en blozend ziet zij er uit, lang zoo ernstig niet als zij op de schilderij in ons huisvertrek boven levensgroot is voorgesteld als een eerbiedwaardige vrouw. En lees hier eens, dit is uw grootvader Lucas Vollmar. Toen ter tijd was hij nog nauwelijks den jongelingsjaren ontwassen. Hoe vurig en levendig schitteren zijn oogen, hoe vol en blozend zijn zijn wangen, en wat rijke lokken golven langs zijn hoofd! — Dat net opgemaakt haar staat heel wat schooner," vervolgde zij met een glimlach, „dan die ouderwetsche pruik, dien hij op de groote schilderij

boven draagt." Maar spoedig kwamen haar de tranen in de oogen „Ach," zeide zij zuchtend, „wat zijn wij menschen toch! Deze diamanten fonkelen nog met onverdoofden glans, deze blozende gelaats-trekken, met fijne penseelstreken op ivoor afgebeeld, prijken nog met frissche kleuren; maar de edele menschen zelve, die zij voorstellen, zijn nu tot stof en asch vergaan; wij gaan voorbij als een schaduw."

„Daarom is het goed," voegde de heer Vollmar er bij, „dat onze ziel blijft bestaan in tegenoverstelling van het lichaam, dat haar omhult en dat verwelkt als een bloem des velds. Onze ziel is duurzamer dan het diamant, dat toch ook eenmaal bij het einde der wereld door het vuur zal worden verteerd. God heeft onze ziel onsterfelijk geschapen. Hem zij daarvoor eer, lof en dank tot in eeuwigheid!"

V.

GEWICHTIGE FAMILIEPAPIEREN.

Terwijl mevrouw Vollmar met de kostbare kleinoodiën bezig was, doorbladerde haar echtgenoot de geel geworden papieren, die hij in de blikken doozen vond. Daarin stond menige familieaangelegenheid vermeld, die voor hem belangrijk was; zoo zag hij er onder anderen uit, dat zijn grootvader met eenige der aanzienlijkste mannen van dien tijd briefwisseling had gehouden. Zoo had hij weer een blad opgevouwen, toen hij tot zijn vrouw zeide: „Dit stuk is het merkwaardigste, het geeft ons opheldering aangaande de gevonden schatten. Eigenhandig heeft mijn overleden grootvader het geschreven en er als opschrift op geplaatst: „Mijn testament en uiterste wilsbeschikking." — Laat ons nu eens zien, wat hij schrijft."

En nu las de heer Vollmar het stuk voor juist zooals het in dien ouderwetschen stijl luidde:

„In naam van den heiligen, drieënenigen God!

„Ik, Lucas Vollmar, burger en koopman, ook medelid van den grooten raad, doe bij deze kond als volgt:

„In overweging nemende, dat in de tegenwoordige gevaarlijke tijdsomstandigheden onze goede stad geen enkelen dag veilig is van door den vijand overvallen en geplunderd, ja zelfs op gruwzame wijze in brand gestoken en in de asch gelegd te worden; zoo heb ik het raadzaam geoordeeld, mijn kostbaarste bezittingen, zoowel geld als geldswaarde, in een verborgen, brand- en bomvrij gewelf van dit mijn huis in te metselen en te bewaren.”

„Daar evenwel bij zoodanig groot gevaar zelfs van mijn leven, het niet raadzaam meer is, dat ik hier blijf, nademaal de vijand in het bijzonder op mij verstoord en gebeten is, en zooals ik met zekerheid heb vernomen en waarvan ook hij geen geheim maakt, mij den dood heeft gezworen, dewijl ik het als mijn plicht jegens God en mijn vaderland beschouwde, door werving, uitrusting en wapening van een aantal manschappen uit mijn eigen middelen, alsook door het aanschaffen van wapenen, ammunitie en andere krigsbehoeften de goede zaak getrouw en naar mijn vermogen te ondersteunen.”

„Daar verder binnen de muren van deze onze stad een vijandig gezinde partij is opgestaan, die de overhand dreigt te zullen krijgen en mij alsdan niet langer hier zal dulden, zie ik mij ten gevolge van dien toestand van zaken gedwongen, onze dierbare geboortestad vaarwel te zeggen en helaas de vlucht te nemen.”

„Verder in overweging nemende, dat ik het einde van dezen verschrikkelijken oorlog, die reeds vijftien jaar heeft geduurd, naar alle waarschijnlijkheid niet meer zal beleven, en dat mijn zoon Hugo, die, ofschoon een teeder knaapje, op mijn vlucht mijn eenige metgezel is, eerst na het eindigen van den oorlog en het herstel van rust en orde, dus misschien eerst na verloop van vele jaren in deze zijn geboortestad zal kunnen terugkeeren, maar dit mijn verlaten huis gedurende den tijd in vreemde handen kan zijn gekomen, zoo leg ik bij dit mijns zoons vaderlijk erfdeel aan geld en geldswaarde, dat

ik in gezegd toegemetseld gewelf ter bewaring voor hem verberg, de onderhavige, met eigen hand geschreven en van mijn daarop afgedrukt zegel voorzienee oorkonde neder, opdat hij bij zijn terugkomst zich daarop beroepen en zonder nadeel, zonder strijdigheid met de wet en daaruit te vreezen rechtsbezwaren dit zijn rechtmatig erfdeel als zijn eigendom in bezit nemen kunne."

„Nademaal ik echter nog verder in aanmerking heb genomen, dat mij op deze mijn voorgenomen droevige vlucht licht een ongeluk kon overkomen en God mij naar zijn ondoorgrondelijke en onnaspeurlijke raadsbesluiten, terwijl mijn zoon Hugo de kinderjaren nog niet te boven was, uit dit tijdelijk leven kon oproepen, en ik het geheim betreffende de bewaarplaats van mijn meergemeld vermogen aan een om zoo te zeggen onmondig kind niet wel kan bekendmaken, en ik geen andere bloedverwanten heb en mij niemand anders bekend is, aan wien ik zulk een geheim zou kunnen toevertrouwen, en ik mij ook niet mag vleien met de hoop, in den vreemde zoodanig iemand te zullen vinden, naardien bij de tegenwoordige verwarring en onstandvastigheid der partijen, wie heden nog vriend is, morgen tot den vijand kan overgaan, maar mijn oude, trouwe dienaar Nicolaas, die alleen van de zaak weet en dien ik als mijn huisbewaarder achterlaat, reeds tachtig jaar telt en elken dag kan komen te overlijden; ja, daar het ook lichtelijk zou kunnen gebeuren, dat meergemelde zoon en eenige erfgenaam Hugo in de tegenwoordige drukkende en droevige tijden, waarin oorlog, hongersnood en pest wijd en zijd in het land hun verwoestingen aanrichten, ondanks den hem beschoren maar hem onbekenden rijkdom, in armoede en ellende in den vreemde zou kunnen omkomen en de hierbij begraven schat eerst in latere jaren zou kunnen aan het licht gebracht worden en in vreemde handen vallen, zoo verklaar ik voor dat geval plechtig als mijn onherroepelijken laatsten wil uit kracht der wet, en beveel ik, al het gevondene in drie gelijke deelen te verdeelen, en vermaak ik een deel van de vondst aan den vinder, een deel aan het gasthuis en de armen en een deel aan de kerken en

scholen mijner geboortestad. Den toekomstigen vinder echter druk ik het bij het heil zijner ziel op het hart, dit mijn eigendom niet te ontvreemden of te verduisteren, niets daarvan zich toe te eigenen, maar daarvan aan de overheid getrouwe opgave te doen en wel te bedenken, dat wij hiernamaals gestraft zullen worden voor elken onrechtvaardig verkregen penning, dat alzoo hij, die zulk een schat zou willen verduisteren, zich slechts schatten des verderfs en der verdoemenis voor de eeuwigheid zou verzamelen. De achtbare overheid, burgemeester en schepenen onzer stad, echter gelieven volgens bovengedane aanwijzing alles behoorlijk en nauwkeurig te laten schatten en overeenkomstig mijn uitersten wil de verdeeling krachtens de wet te doen uitvoeren."

„Daar ik echter hoop, dat God den rijken zegen, dien Hij mij genadiglijk heeft geschonken, aan mijn bovengenoemden zoon en erfgenaam zoowel als aan diens nakomelingen, mijn toekomstige kleinkinderen en achterkleinkinderen, zal doen ten deel vallen, zoo voeg ik hierbij nog deze welgemeende vaderlijke vermaning: „Geliefde zoon Hugo en ook gij, dierbare kleinkinderen, laat deze mijn nalatenschap u niet tot lediggang en slemppartijen, lichtzinnigheid en ijdele prachtlievendheid verleiden; weest niet gelijk aan den rijken brasser uit de H. Schrift, daar dan de zegen voor u gewis in vloek zou veranderen. Weest werkzaam, tevreden, matig, jegens de armen weldadig en barmhartig. Vergeet nimmer, dat God de rijken als het ware tot zijn huisbestuurders en tot rentmeesters van het hun toevertrouwde goed heeft aangesteld, en dat wij eenmaal voor Gods rechterstoel rekenschap zullen moeten geven van de wijze, waarop wij het hebben bestuurd en aangewend tot welzijn onzer medemenschen, tot milde ondersteuning der armen en ten algemeenen nutte. Zoo zal de tijdelijke zegen u tot eeuwig heil verstreken."

„Mijn zoon, geef gehoor aan deze woorden van uw vader, die u liefheeft, en prent die gevoelens ook den kinderen in, met welke God u misschien eenmaal zal verheugen. — Ik geef u mijn zegen, en ook gij, toekomstige kleinkinderen, wier gelaat ik wel nimmer zal

aanschouwen, zijt gegroet en gezegend! Ik verkeer tegenwoordig in aanhoudend levensgevaar en beschouw daarom dit geschrift als mijn testament. Houdt dezen mijn laatsten wil in eere. Hiermede beveel ik u en mijn nakomelingen in Gods bescherming. Hij moge u bewaren voor alle kwaad, voor zonde en misdaad, u in het goede doen volharden en genadiglijk u verleenen, dat gij uw voorouders niet onwaardig wordt, maar als godvreezende, deugdzame en eerbiedwaardige menschen hier op aarde wandelt. Als gij, geliefde kleinkinderen, dit geschrift, dat ik opstel onder het storten van veel tranen, zult lezen, dan rust mijn gebeente evenals dat uwer vrome grootmoeder ongetwijfeld reeds lang in het graf. Bedenkt, dat ook gij moet sterven en leeft zoo, dat wij elkander allen, in de hoop op een blijde opstanding in den hemel, waar ook ik na dit vergankelijk leven hoop in te gaan, eenmaal mogen wederzien. Amen."

„Geschreven in den nacht van
het feest der heilige Apostelen
Petrus en Paulus, in het jaar
onzes Heeren 1633.

LUCAS VOLLMAR."

(L. S.)

Terwijl de heer Vollmar las, hoorde zijn vrouw zoo aandachtig met gevouwen handen toe als ware zij in de kerk, en een vloed van tranen stroomde over haar wangen. „Uw grootvader Lucas," sprak zij, „was toch waarlijk een vroom, beminnenswaardig, eerlijk man. Zijn toespraak tot zijn zoon Hugo, tot u, lieve Frederik, en tot mij en onze kinderen treft mij diep. God hebbe zijn ziel en beloone hem daarboven in den hemel voor zijn christelijke gezindheid en zijn liefde en voorzorg voor ons en onze kinderen."

„Dat geve de hemel!" hernam de heer Vollmar. „Laat ons dan ook de vermaningen van den eerwaardigen man getrouw opvolgen. De goede God heeft het wijselijk zoo beschikt, dat Hij ons deze schatten eerst thans liet vinden; Hij heeft ze veilig voor ons bewaard

tot op dit uur nu wij ze 't meest noodig hebben. Het was goed en door God zelve zoo beschikt, dat mijn grootvader mijn vader niet meer kon zeggen, waar hij tijdens den oorlog zijn groot vermogen had verborgen. 't Is waar, dientengevolge had mijn vader het in zijn jeugd zeer hard; als een arm weeskind moest hij onder vreemden zich veel laten welgevalen, en van 's morgens vroeg tot 's avonds laat aan den lessenaar zitten, en toen mijn goede overleden vader na het eindigen van den oorlog in zijn geboortestad terugkwam, moest hij zich onbeschrijfelijk veel moeite getroosten om zijn handelszaak opnieuw op te richten en in gang te brengen. Eveneens gewende hij ook mij aan vlijt en werkzaamheid en drong er met ernst bij mij op aan, dat ik mij al de kennis zou eigen maken, waaraan een koopman behoefte heeft. Ware ik vroeger in het bezit van al dat geld en goed gekomen, dan zou daardoor misschien mijn hoofd op hol zijn geraakt; op dien vergankelijken rijkdom zou ik mij hebben verlaten en mij overgegeven aan lediggang en vermaken. De ondervinding leert het immers, dat groote rijkdom zelden op het derde geslacht overgaat, zooals een spreekwoord zegt: Grootouders sparen, kinderen verkwisten, kleinkinderen lijden gebrek. Dat wordt maar al te dikwijls bewaarheid. Laat ons daarom bij onze gewone burgerlijke, werkzame en eenvoudige levenswijze blijven en ook onze kinderen daaraan gewennen, maar vooral hen, zooals tot dusver, opvoeden in de vreeze Gods; rijkdom zonder godsvrucht is een gevaarlijk geschenk en heeft reeds menigeen naar ziel en lichaam in het verderf gestort. Een goede opvoeding is de grootste schat, dien wij onzen kinderen kunnen nalaten. Geld is een zeer onzekere bezitting; maar ware vroomheid en echte deugd zijn meer waard dan al het goud der geheele wereld; zij bezitten een stempel, die niet alleen hier op aarde geldt, maar ook voor de eeuwigheid een blijvende waarde heeft."

VI.

HET AFSCHIEDSMAAL.

Nadat de heer Vollmar slechts weinige uren had geslapen, begaf hij zich naar de kamer van den ouden metselaar, voor wien hij veel genegenheid had opgevat, daar hij hem had leeren kennen als een eerlijk, verstandig man.

„Goede, grijze vriend,” sprak hij tot hem, „ik ben u veel dank schuldig, daar ik door uw toedoen in het bezit van het erfdeel mijns grootvaders ben geraakt.”

„O neen, neen,” antwoordde de grijsaard, „ik heb veeleer reden tot dankbaarheid jegens u; door uw hulp heb ik het gezicht teruggekregen. Ofschoon ik u onbekend was, hebt gij mij, ouden, blinden man, in uw huis opgenomen; gij hebt den oogheekundige bij mij ontboden en hem een ruime belooning beloofd, als hij mijn oogen genas; mijn kleinzoon en mij hebt gij met de grootste zorg doen verplegen. Mijn geheele verder leven, dat reeds zijn einde nabij is, kan ik u daarvoor geen dank genoeg betuigen. Maar laat ons den goeden God danken. Hij heeft, wat ik niet te dikwijls kan herhalen, uw hart bewogen om mij in uw huis op te nemen; Hij heeft mij de oogen geopend om het schoone beeld te zien, ten einde u uw verborgen eigendom aan te wijzen.”

„Gij hebt gelijk,” hernam de heer Vollmar, „wij hebben beiden groote redenen om God te danken, maar dat ontslaat mij niet van dankbaarheid jegens u. Blijf nu voor altijd bij mij in huis, goede man. Mijn vrouw, mijn kinderen en ik zullen u eeren als onzen grootvader en uw pad, zooals men dat noemt, met bloemen bestrooien.”

„Neen, neen,” sprak de grijsaard, „u en al de uwen eer en bemin ik van ganscher harte, maar niet minder vurig verlang ik

terug naar mijn schamele hut. Mijn zoon en mijn schoondochter tellen de dagen en de uren, na verloop waarvan zij mij zullen terugzien. O, hoe verheug ik mij bij de gedachte, mijn jonge kleinkinderen, die ik nog nooit van aangezicht tot aangezicht heb gezien, voor 't eerst te zullen aanschouwen. Ook zij zullen juichen over de terugkomst van hun geliefden grootvader; allen, zoowel kinderen als kleinkinderen, zullen jubelen, als zij mij wederzien, nu ik het gezicht heb herkreken. Laat mij dus in vrede gaan! Ik, oude, afgeleefde man, deug niet meer voor deze wereld; deze kamers zijn mij alle te hoog, te lang en te breed; ik ben er niet goed te huis. In mijn kleine, gezellige kamer zal 't mij beter zijn; daar wil ik de laatste dagen mijns levens aan God wijden, trouw onze kleine dorpskerk bezoeken en aan dood en eeuwigheid denken, totdat ik op onzen kleinen godsakker, onder een dek van groene zoden ter ruste zal worden gelegd."

"Welnu," sprak de heer Vollmar, „als gij volstrekt niet anders wilt, keert dan in 's hemels naam terug naar uw betrekkingen. Ik zal u evenwel een jaargeld toekennen, groot genoeg om u voor gebrek te beveiligen, en daar ik uit uw woorden heb opgemaakt, dat uw zoon de schulden, waarmee hij zijn huishouden heeft moeten beginnen, nog op verre na niet alle heeft kunnen afbetalen, en hij slechts een klein stuk bouwland en een kleine weide bezit, zal ik die schulden voor hem afdoen en grooter weiden en meer bouwland voor hem aankopen. In allen nood van stoffelijken aard zult gij, voor zooverre gij met geld kunt worden geholpen, evenals uw zoon bij mij hulp vinden. Maar voor het oogenblik moet gij nog bij ons blijven, totdat uw oogen geheel zullen hersteld zijn en gij zonder eenig gevaar de terugreis zult kunnen ondernemen; dan zal ik u met mijn rijtuig tot aan uw dorp laten brengen."

Daags voor het vertrek zeide de heer Vollmar tot den eerlijken grijsaard: „Tegen hedenavond bereidt mijn vrouw ons nog een klein afscheidsmaal. Ga met uw kleinzoon tot etenstijd nog een uurtje naar mijn tuin buiten de poort, met mij en de kinderen."

Daaraan werd gevolg gegeven. Het was een onbeschrijflijk schoone, heldere zomeravond; er was geen wolkje aan den hemel, en er woei slechts een zacht, verfrisschend koeltje. Toen de grijsaard in den tuin was gekomen en om zich heen zag, zeide hij: „Goede God, hier stond ik weinige weken geleden blind en in diepe duisternis, zonder iets te kunnen zien van al de heerlijkheid, die Gij hebt geschapen. O, hoe schoon is de avondlucht, hoe liefelijk schijnt de ondergaande zon, die alles in den omtrek verguldt; hoe heerlijk bloeien de rozen, en zooveel andere bloemen, die ik niet weet te noemen. Het is toch maar al te waar: een blind man is een arm man. Wie ziende is, is rijk; maar hij weet zijn rijkdom niet te waardeeren.”

Max sloot zijn oogen en zeide toen: „Ja, het is waar, het is treurig, blind te zijn en maar zoo in de duisternis te moeten rondtasten. Voor al het goud, het zilver en de edelgesteenten, die mijn vader in den kelder heeft gevonden, zou ik mijn oogen niet willen missen.”

„Gij hebt gelijk,” antwoordde zijn vader, „maar beschouw eens al die groene bladeren, die rozen, die bloemen in den tuin, die koornaren op het veld buiten den tuin en de grashalmen ginds op de weide. Al die bloemen, bladeren, aren en grashalmen, alles, wat wij zien, teekent zich af op den kleinen oogappel. Welke wonderbare, oneindig kleine, fijne, zachte beelden zijn dat!”

„Daaraan heb ik nooit gedacht,” riep Max verwonderd. „Kom, Lodewijk, laat mij u eens in de oogen zien! Inderdaad, daarin ontwaar ik mijn eigen beeld. O, hoe verbazend klein, hoe fijn en zacht is het! De wonderschoone miniatuurbeeldjes, die wij van grootvader hebben, zijn op verre na zoo zacht niet; in vergelijking daarvan zijn zij niets.”

Nu opende Max een klein boekje, dat hij in de hand had, en hield het eenigszins in de hoogte. „Ook dat boekje zie ik in uw oogen,” riep hij, „maar van de letters kan ik niets onderscheiden. Beide zijden schijnen bijna geheel wit.”

„En toch,” hernam zijn vader, „is elke letter, elk puntje in het

oog van Lodewijk afgebeeld. Zoodra wij slechts ons oog vestigen op een gedrukt of geschreven blad, zijn de letters oogenblikkelijk in onze oogen afgeteekend."

"Hoe oneindig fijn moet dat schrift zijn!" riep Max. "Zoo fijn zouden wij menschen onmogelijk kunnen schrijven. Ik kan er mij niet genoeg over verbazen."

"Wij hebben wel reden tot verbazing," bevestigde de heer Vollmar. "Hoeveel wijsheid en almacht, hoeveel goddelijke kunst straalt er door in de beelden, in de letters, die zich, zonder dat wij het zelve bemerken, zonder kleuren of penseel, zonder pen of inkt, en toch zoo scherp en nauwkeurig in ons oog afteekenen! Elke roos, elke anjelier wordt daarin getrouw weergegeven, iedere letter als in ons oog geschreven. Even wonderbaar, ja nog veel wonderbaarder is het, dat alle voorwerpen, die in onze oogen zoo eindeloos klein worden afgebeeld, ons toch zoo groot toeschijnen. Hoe klein doet zich de kerktoeren onzer stad in ons oog voor! De punt van de kleinste naald is zoo fijn en dun niet. En niettemin zien wij den toren met zijn ouderwetsche versieringen, zijn kunstvol bewerkte muren en zijn lichte, raamvormige openingen schier onmetelijk groot voor ons staan. Wanneer wij slechts het oog van den mensch, dat wonder der goddelijke almacht, nauwkeurig beschouwen, moeten wij op de knieën nedervallen en in het stof der aarde den almachtigen Schepper aanbidden."

Hier zag hij in aanbidding ten hemel; de grijsaard en de drie kinderen werden aangegrepen door een eerbiedige huivering bij de gedachte aan Gods almacht en wijsheid.

Toen de zon was ondergegaan, keerde de heer Vollmar met zijn klein gezelschap naar de stad terug. In de kamer, waar het schoone Christusbeeld hing, had mevrouw Vollmar voor het avondmaal de tafel gedekt en die prachtig versierd met het gevonden zilverwerk, dat door een zilversmid was schoongemaakt. Er brandden vier waskaarsen op zilveren kandelaars, en al het zilver op de met een helder wit laken gedekte tafel schitterde en blonk zoo helderschoon,

als ware het zoo pas uit de werkplaats gekomen. Max zeide tot zijn zusje: „Niet waar, nu ziet dit zilver er geheel anders uit. Maar toen gij het voor de eerste maal zaagt, zeidet gij: „O, foei, uit die groene bekers zou ik niet willen drinken.” En daarbij lachte hij hartelijk. Thans verzocht de heer Vollmar stilte, en Francisca, aan wie juist de beurt was, moest het gebed voor den maaltijd doen. Toen men aan tafel ging zitten, moest de eerbiedwaardige grijsaard, ter wiens eere het afscheidsmaal werd gegeven, plaats nemen tusschen Max en Francisca.

Gedurende den maaltijd werd er bijna alleen gesproken over alles, was er was voorgevallen sinds den avond, waarop de heer Vollmar den grijsaard en zijn kleinzoon door het raam van het tuinhuis had ontwaard.

„Het was een groot geluk voor mij,” zeide de grijsaard, „of liever een liefderijke besturing van God, dat de heer Vollmar mij daar zag zitten en mijn gesprek met mijn kleinzoon hoorde. Ja, waarde heer Vollmar,” zoo vervolgde hij, „ik kan het niet genoeg herhalen: God heeft uw hart bewogen om, ofschoon gij zelf in benarde omstandigheden verkeerdet, u over mij in mijn nood te ontfermen en mij zoo goedwillig in uw huis op te nemen. Ach, toen ik daar zat, blind en door duisternis omgeven, was 't in mijn binnenste nog donkerder; 't was mij bang om het hart bij de gedachte, hoe het mij, een arm man en hier een vreemdeling, in de groote, volkrijke stad zou gaan, O, hoe gelukkig ben ik thans, nu mijn beide oogen mij als het ware opnieuw zijn geschonken. Blind en arm kwam ik hier, ziende en rijkelijk begiftigd keer ik terug. Welke vreugde zal ik te huis teweegbrengen door de mededeeling, dat nu ook mijn zoon, zijn goede vrouw en mijn kleinkinderen van vele zorgen ontheven en uit hun grooten nood gered zullen worden. Ach, ik ben de groote barmhartigheid onwaardig, die God mij heeft bewezen.”

„Jegens ons heeft God zich even genadig en barmhartig getoond,” sprak mevrouw Vollmar; „wij liepen werkelijk gevaar, niet alleen ons huis en den tuin buiten de stad te verliezen, maar ook in

zeer behoeftige omstandigheden te geraken en bovendien aan veel smaad en verachting blootgesteld te worden. Van u, goede oude man, heeft God zich bediend als van een engel om aan ons te wijzen, waar hulp voor ons gereed was. Voorzeker reeds tijdens mijn grootvader door u die schatten in dat geheime gewelf liet brengen, was het de bedoeling van God, u en ons daardoor een groote weldaad te bewijzen. Hij voorzag dit uur, waarop wij ons hier gemeenschappelijk zouden verheugen en zijn goedheid loven. Hij stortte zijn zegen uit over den grooten schat, dien mijn grootvader voor ons heeft weggelegd."

"Ja, ja," zeide Max, "de rijke schat, dien onze grootvader ons heeft nagelaten, is een heerlijk erfdeel."

"Beste Max," hernam zijn vader, "ik ken een nog veel beter erfdeel, dat van mijn grootvader is gekomen."

"Een nog grooter schat dan al het goud en zilver!" riep Max verwonderd.

"En al die schoone, fonkelende edelgesteenten," vroeg Francisca, "die nog meer waard moeten zijn dan een heele hoop goud en zilver?"

"Al het goud en zilver en al de edelgesteenten der gansche aarde," antwoordde hun vader, "zijn niets in vergelijking van den schat, dien ik bedoel."

"Weet gij dan werkelijk, waar die schat verborgen ligt?" vroeg Max.

"Het is geen verborgen schat," hernam zijn vader, "een ieder, die niet van alle gevoel ontbloot is, kan hem vinden."

"O, nu weet ik wel, wat vader bedoelt," riep Max; het is het schoone Christusbeeld. Moeder zeide dikwijls, dat daarop een bijzondere zegen rust, en als vader het vroeger had verkocht aan dien Engelschman, die er hem zooveel geld voor wilde geven, dan zouden wij den schat, die in ons huis verborgen was, zeker niet hebben gevonden."

"Ook dat schoone beeld," sprak de heer Vollmar, "is het niet, wat ik bedoel, ofschoon het uit hoofde van de groote bekwaamheid

des schilders en nog meer om Hem, dien het voorstelt, een hooge waarde bezit. Het beste erfdeel, dat reeds van uw overgrootouders aan uw grootouders kwam, dat, naar ik geloof, op ons, uw ouders, werd overgebracht en gelijk ik hoop, ook uw erfdeel zal zijn, is godsvrucht en vroomheid, deugd en rechtschapenheid. Ditzelfde is het, wat Christus onze Heer bedoelde, toen Maria, de zuster van Martha aan zijn voeten zat, eenig en alleen er op bedacht, zijn woorden te hooren en te volbrengen. „Slechts één zaak is noodig,” zoo sprak Hij, „Maria heeft het beste deel gekozen, dat haar niet zal worden ontnomen.”

„Wat zouden al de schatten der wereld ons baten, als wij goddelooze, lichtzinnige, liefdelooze menschen waren, die niets beters wisten dan het zich hier op aarde zoo aangenaam mogelijk te maken? Die schatten zouden ons dan nog maar slechter en ellendiger doen worden. Ook zou het ons niets helpen, het heerlijk beeld van den Verlosser, met hoeveel kunst het ook geschilderd zij, alleen in huis te hebben, als wij jegens Hem zelven geen liefde en dankbaarheid gevoelden; als wij ons daardoor niet lieten herinneren aan zijn liefde jegens zijn hemelschen Vader en jegens ons menschen; als wij zijn doornenkroon, de wonden in zijn heilig gelaat, de sporen der vuistslagen, de nedervallende bloeddruppels, de vertrouwelijk ten hemel gerichte blikken met een ongevoelig hart konden aanschouwen; als wij ons daardoor niet lieten bewegen tot gehoorzaamheid jegens den hemelschen Vader, tot opofferende liefde jegens onze medemenschen, tot geduld en onderwerping aan God in het lijden, tot afschuw van alle zonden, waarvoor Hij zooveel heeft geleden.”

„Onze vrome, christelijke voorouders versierden hun woningen met zulke schilderstukken, niet alleen om het talent des schilders daarin te bewonderen, dat ook thans nog hooggeschat en duur betaald wordt; neen, zij deden het uit godsvrucht. Het ware christendom was hun kostbaarste kleinood; hun vrome, christelijke zin straalde door in hun geheele leven, ook in hun huiselijke inrichting.”

„Beschouwt eens op deze tafel deze ouderwetsche bekers, die zich

onder den ontdekten schat bevonden. De zilveren beker met gouden versierselen, dien moeder onzen ouden vriend Christiaan heeft voor-
gezet, is het oudste erfstuk in onze familie. De beker werd mijn
overgrootvader Albert Vollmar, die meer dan vijftig jaar burger en
koopman te dezer stede was, door zijn kinderen en kleinkinderen
bij gelegenheid zijner vijftigjarige echtvereeniging ten geschenke ge-
geven. Ziet, op dit schildje van kunstvol gedreven goud is de eer-
biedwaardige grijsaard Simeon met het kind Jesus voorgesteld; die
voorstelling drukt den wensch van mijn overgrootvader uit, in het
geloof in Jesus even blijmoedig te sterven als Simeon. De namen
van den achtenswaardigen Lucas Vollmar en van zijn vrouw, dag-
teekening en jaartal zijn sierlijk om den rand van den beker gegraveerd. Eerbied jegens God en die jegens hun ouders gingen hand
aan hand. De beker uwer moeder en de mijne zijn bruiloftsgeschen-
ken, aan mijn grootouders vereerd; op het gouden schildje van den
mijnen is het eerste echtpaar in het paradijs, op dat van dien uwer
moeder de bruiloft te Kana afgebeeld, en naam, dag en jaar zijn
er insgelijks in het rond op gegraveerd. Zoo hebben de vrome men-
schen van dien tijd de gewijde historie en hun familiegeschiedenis
met elkander in verband gebracht; zoo waren zij er op uit, hun
huiselijk leven te heiligen en hun familiefeesten tot christelijke
feesten te maken.

„De drie zilveren bekertjes, waaruit gij, kinderen, vandaag drinkt,
zijn geschenken van peters en meters. Het uwe, Francisca, is
nog het geschenk, dat mijn grootmoeder van haar meter ontving;
het uwe, Max, werd aan de ouders van mijn grootvader op den dag,
toen hij werd gedoopt, voor hem overhandigd, zooals dat alles er op
staat gegraveerd. De kleine, sierlijke beker, dien Lodewijk voor zich
heeft staan, was een doopgeschenk voor de zuster mijns grootvaders.
Haar naam Maria Vollmar en de dag harer geboorte zijn, met een
lief kransje van rozen en leliën omgeven, in het zilver gegraveerd.
Zij groeide op tot een meisje van buitengewone schoonheid en even
uitstekend door vroomheid en deugd. Maar zij stierf als bruid in

den vollen bloei des levens. Op de andere zijde van den beker lieten haar treurende ouders den dag van haar overlijden graveeren en daaronder de woorden der H. Schrift plaatsen: Alle vleesch is als gras en al de heerlijkheid des menschen als de bloem van het gras: het gras verdort en de bloem valt af. De wereld met al haar aantrekkelijkheid vergaat, doch die den wil Gods doet, blijft in eeuwigheid."

"O, het is iets roerends, zoo aan zijn ouders en grootouders te denken. Laat ons hun nagedachtenis in eere houden, hun voetspoor drukken en nimmer afwijken van hun vrome, eenvoudige zeden. In godsvrucht en deugd alleen is heil te vinden."

"Maar," vervolgde de heer Vollmar, „laat ons nu drinken op het welzijn van onzen waarden gast, die eertijds die bekers heeft ingemetseld en ze met hun opschriften, die zulke dierbare herinneringen in ons opwekken, weer voor den dag heeft gebracht. Lang nog moge hij het daglicht aanschouwen en nog veel vreugde beleven aan zijn kinderen en kleinkinderen!"

Diep was de eerbiedwaardige grijsaard door die woorden getroffen, zoodat er tranen aan zijn grijze oogwimpers hingen en over zijn van ouderdom uitgeteerde wangen vloeiden.

"Leven mijn grootmoedige weldoeners, de heer en mevrouw Vollmar!" riep hij uit. „God moge hun vergelden, wat zij aan mij hebben gedaan, en ook hun kinderen ruimschoots zegenen voor tijd en eeuwigheid."

Nu dronk hij en vervolgde na eenige oogenblikken stilzwijgens: „Ik erken het als een groote weldaad Gods, dat ik het gebruik mijner oogen heb teruggekregen, maar ik houd het voor een nog grooter weldaad Gods, dat ik door zijn besturing in zulk een christelijk gezin ben binnengeleid, waar ik zooveel goeds hoorde en waar mijn geloof opnieuw werd verlevendigd. Het licht der ziel is meer dan het licht des lichaams, der oogen, dat wij met de dieren gemeen hebben. De ware kennis van God is het licht der ziel. Laat ons dan het geloof in God, in Christus, in de deugd en het eeuwige leven hooger schatten dan zelfs onze oogen, ons daardoor laten leiden en het

zorgvuldiger bewaren dan onze beide oogen. Laten wij ons een schat in den hemel verzamelen, die meer waard is dan alle schatten der aarde. Godsvrucht, deugd en rechtschapenheid mogen het beste erfdeel zijn, dat wij onzen kinderen nalaten."

Den volgenden ochtend, na het morgengebed en het ontbijt, werd er ingespannen en kwam het rijtuig voor. Het was goed volgepakt, want mevrouw Vollmar had het ruimschoots voorzien van allerlei geschenken voor den grijsaard en diens kinderen en kleinkinderen. Met tranen in de oogen nam de oude man afscheid van den heer en mevrouw Vollmar; ook Lodewijk kuste beiden de hand en zeide den kinderen vaarwel. Allen begeleidden den ontroerden grijsaard en den snikkenden knaap tot aan het rijtuig.

"God vergelde u alles," zeide Lodewijks grootvader, "en Hij zij en blijve met u! Hij late ons leven in het geloof in Christus en eenmaal even zalig sterven als Simeon met de woorden: „Laat nu, o Heer, uw dienaar in vrede gaan, want mijn oogen hebben de zaligheid en het heil gezien, dat Gij voor alle volkeren bereid hebt."

DE FRAMBOZEN.

I.

Katharina, de weduwe van den houtvester Grünewald, was een zeer verstandige en buitengewoon goedhartige vrouw. Na den dood van haar man was zijn betrekking niet meer vervuld geworden, maar aan een naburigen houtvester bij de zijne opgedragen. De houtvesterswoning, eenzaam in een boschrijk dal aan den voet van het gebergte gelegen, was haar voor haar geheele leven afgestaan. Ook had men haar een klein pensioen toegekend, bestaande in een zekere hoeveelheid koren en hout, benevens een kleine som gelds. In hetgeen daaraan voor haar onderhoud ontbrak, voorzag zij door vlijtig te spinnen, waarin zij een uitstekende meesteres was.

Op zekeren dag, dat zij het door haar gesponnen garen naar de stad had gebracht en zich op den terugweg bevond, zag zij op een omgevallen boom in het bosch een meisje zitten van een voor-naam uiterlijk, zeer fraai gekleed, met een zacht, lief, maar bleek gelaat; 't hoofd op de hand geleund, stortte zij bittere tranen.

„Meisje-lief,” sprak Katharina haar medelijdend aan, „hoe om 's hemels wil komt gij hier, in deze eenzame, bijna onbewoonde woudvallei? En waarom zijt gij zoo treurig? Uw oogen zijn geheel en al rood van het weenen.”

„Ach,” antwoordde Louise, een meisje van omstreeks zestien

jaar, „ik kom uit Frankrijk, mijn ongelukkig vaderland. Ettelijke jaren woonden mijn ouders te Straatsburg, omdat daar voor mij meer gelegenheid was dan op het platteland om alles te leeren, wat heilzaam, nuttig en aangenaam is. Toen de omwenteling uitbrak, namen wij de wijk naar ons kasteel in den Elzas, op de grenzen van Duitschland. Daar leefden wij stil en rustig, verre van alle wereldsche beslommeringen, toen er plotseling een bende woeste oproerlingen in ons vreedzaam dorp kwam; zij drongen het kasteel binnen, plunderden het en namen het in bezit. Mijn vader voerden zij gevangelijk weg onder het uiten der vreeselijkste verwenschingen, en bezwoeren met dure eeden, dat hij door de rechtbank der omwentelingsgezinden ongetwijfeld ter dood zou worden veroordeeld. De rebellen konden hem niets ten laste leggen dan zijn trouw en gehechtheid aan den koning. Ook mijn moeder voerden zij als gevangene mede.

„De verschrikte bedienden namen de vlucht; alleen de kamerdienaar, een doodeerlijk, reeds tamelijk bejaard man, bekommerde zich om mij en ried mij aan, ook te vluchten, dewijl ik daar aan te veel gevaren was blootgesteld, en wel, zooals hij er bijvoegde, naar zijn welgestelde, goedhartige zuster in Duitschland, die ik kende. Wel zou hij, verzekerde hij, mij daarheen gaarne vergezellen, maar zelf had hij voor vrouw en kinderen te zorgen, die in doodsangst zouden verkeeren, als hij in dien schrikkelijken tijd zoo lang uitbleef. Echter wilde hij ver genoeg met mij medegaan, om mij den weg door het gebergte te wijzen. Werkelijk vergezelde hij mij en droeg voor mij het kleine pakje, dat hier naast me ligt. Bij den grooten grenssteen, waar 't weer bergaf gaat, bleef hij staan en zeide mij toen vaarwel, — en de heldere tranen stonden hem daarbij in de oogen. Ten laatste haalde hij een beursje van groene zijde uit den zak, waarin zich twee rijksdaalders benevens eenig kleingeld bevonden. „Gij hebt reisgeld nodig,” sprak hij toen, „want om bij mijn zuster te komen, hebt gij nog een grooten afstand af te leggen; maar door hier en daar eens te vragen, zult

gij den weg daarheen zonder moeite vinden." Ik begon hevig te weenen; maar hij sloeg de oogen ten hemel en zeide: „God zij met u! Vertrouw op Hem! Wie zich aan God overgeeft, dien verlaat Hij niet."

„Gelukkig vond ik den weg door het gebergte en kwam zoo in de vlakte."

„Door de geheele wereld verlaten, ging ik met een bezwaard hart verder. Bij een groot kruis aan den weg knielde ik neder en bad vurig tot God, mijn schreden te geleiden. Ik ging al verder en verder, totdat ik eindelijk bemerkte, dat ik verdwaald was; in plaats van de dorpen, die ik had moeten doorkomen, ontwaarde ik slechts afzonderlijke boerenplaatsen. Vandaag heb ik nog niets gebruikt dan wat melk en brood, die ik mij aan een boerenwoning tegen betaling heb laten geven; maar die menschen konden mij niet zeggen, welken weg ik moest nemen. Den naam van de plaats, waarheen ik wilde, hadden zij nog nooit gehoord. Eindelijk kwam ik in deze streek, die mij als een akelige wildernis voorkomt, en zit nu hier in dit bosch zonder te weten waarheen."

Katharina, die bij Louise op den boomstam was gaan zitten, hoorde haar met innige deelneming aan onder het storten van vele tranen. Eindelijk wischte zij haar oogen af en zeide: Wat nu te doen? De zon gaat reeds onder. Vandaag kunt gij uw weg niet meer vervolgen; gij zijt te vermoeid. Van hier tot aan mijn huis hebben wij nog maar een paar honderd schreden te gaan; daar kan ik u eten en een goed bed verschaffen. Ga dus mee! Morgen vroeg zal ik u naar de naastbijgelegen stad brengen; daar zal ik u iemand bezorgen om u den weg te wijzen, opdat gij zonder verdere ongelukken het doel uwer reis moogt bereiken."

Louise vatte een onbepaald vertrouwen op voor de brave, welmeenende houtvestersweduwe en ging met haar mede. Voor avondmaal zette de goede vrouw haar melkpap, een eiergerecht en wittebrood voor, dat zij in de stad had gekocht, zich verontschuldigende, dat zij haar niets beters kon verschaffen. „Mijn geheele

rijkdom," voegde zij er bij, „bestaat, behalve in een klein pensioen, in een koe, een half dozijn kippen en dat spinnewiel daar."

Terwijl Louise, die zeer veel honger had, at en zich te goed deed, verwijderde Katharina zich, om een bed voor haar gereed te maken, leidde haar vervolgens naar het bovenkamertje, stak een nachtlichtje aan en wenschte haar een goeden nacht.

Alvorens zich ter ruste te begeven, knielde Louise neder en bad: „Lieve, goede God, Gij hebt mijn vurig gebed bij dat kruis en ginds op den boomstam verhoord. Nu dank ik U even innig als ik toen heb gebeden. Neem ook thans de bede aan, die ik ginds tot U opzond en waarmee ik ook op dit oogenblik U aanroep. Evenals Gij mij hebt bewaard, red zoo ook mijn dierbare ouders van den bloedigen dood, waarmede men hen heeft bedreigd. Ach ja, lieve Vader in den hemel, verhoor dit mijn kinderlijk smeeken."

Nu legde zij zich neder. De schrik bij het overvallen van het slot door de oproerlingen had haar diep geschokt; haar hart werd verscheurd door bekommerdheid over hetgeen haar ouders verder stond te wachten. Bovendien had de ongewone vermoeienis van het loopen gedurende dien geheelen dag haar zeer afgemat. Weldra aliep zij in; maar die slaap was hoogst onrustig; gedurig zweefde het afgrijpselijk schavot, waarop haar ouders moesten sterven, haar in den droom voor oogen.

Toen Katharina den volgenden morgen bij Louise's bed kwam, zeide zij: „O hemel, gij zijt waarlijk ziek, meisje-lief! Gij hebt koorts. Van onzen tocht naar de stad kan voorshands niets komen; gij zult 't u moeten getroosten, eenige dagen bij mij te blijven."

Met alle mogelijke hartelijkheid paste Katharina de lieve zieke op; Louise's eigen moeder had haar niet beter kunnen verplegen. Dikwijls dan ook zeide het meisje: „God heeft mijn gebed verhoord; Hij had mij op geen betere plaats kunnen brengen. Zeker zal Hij u, mijn tweede moeder, uw liefde voor mij vergelden."

Louise's ziekte duurde vrij lang. Zij mocht niets eten, waarom Katharina haar slechts geronnen melk gaf, waarvan zij de room

had afgeschept. „Wij buitenmensen,” zeide zij, „kennen bij zulke ongesteldheden geen beter huismiddel om de koortshitte te temperen dan die zuurachtige melk, welke wij voor beter houden dan alle geneesmiddelen uit de apotheek. Een geneesheer, wien ik dat eens zeide, gaf mij daarin gelijk.”

Inderdaad diende de gestremde melk Louise niet alleen tot verkoeling, maar ook tot een toereikend voedsel. Eindelijk verliet haar de koorts en begon zij te herstellen. Op een schoonen zomerdag waagde zij 't voor het eerst uit te gaan. Door haar trouwe pleegmoeder vergezeld, langs den zoom van het bosch wandelende, bemerkte zij een menigte frambozestruiken en riep verheugd uit: „Hoeveel duizenden frambozen! Vele er van zijn reeds fraai rood en volkomen rijp, en daar staan er nog meer, die spoedig rijp zullen worden.”

Zij plukte er eenige van de grootste en schoonste. „In het bosch versch van den struik geplukt,” zeide zij tot Katharina, „zijn zij oneindig veel geuriger en smakelijker dan als men ze op de markt koopt. Als gij die vruchten plukt en ze in de stad te koop biedt, zult ge er nog tamelijk veel aan kunnen verdienen.”

„'t Is te ver, van hier naar de stad,” antwoordde de weduwe. „De tijd, dien de gang daarheen mij zou kosten, zou mij niet worden betaald. Ook verliezen de frambozen spoedig haar frisheid, worden onooglijk en zijn niet goed meer te verkoopen. 't Is jammer, dat men ze maar zoo kort kan bewaren.”

„Maar het sap,” hernam Louise, „blijft jaren lang goed. Van dat sap, met suiker gemengd, maakte mijn moeder een heerlijke soort van confituur, die zij frambozenkoekjes noemde en die de gasten, wien zij ze als nagerecht voorzette, niet genoeg konden roemen. Bij dat werk heb ik moeder dikwijls geholpen en kan daarmee heel goed terecht. Die kunst zal ik u leeren; daarmee kunt ge bij het spinnen nog veel verdienen.”

Toen zij thuis waren gekomen, gaf Louise haar al het geld, dat zij nog had, om daarvoor in de stad suiker te koopen en alles te

betalen, wat daartoe aan pannen als anderszins noodig was. Vervolgens begaven beiden zich naar het bosch, en elk plukte een mandje vol van de schoonste frambozen. Nu ging Louise aan het werk. De frambozenkoekjes vielen boven verwachting goed uit, zij waren ongeveer zoo groot als een gulden, maar twee- of drie-maal dikker, mooi donkerrood en eenigszins doorschijnend en smaakten schier nog beter dan verse frambozen.

Met een doos vol van die koekjes ging Katharina naar het voornaamste logement der stad en bood ze der waardin te koop aan. Deze, een zeer geschikte vrouw, proefde er een van en zeide: „Dat suikerwerk smaakt bijzonder goed en is hier in de stad nog in 't geheel niet bekend. Hoe zijt ge daaraan gekomen?” — Katharina vertelde haar dat. De waardin betaalde haar boven verwachting ruim en voegde er bij: „Breng mij nog meer van die frambozenkoekjes. Zooveel als gij er maar kunt maken, zal ik van u koopen.” Verheugd kwam Katharina met het gebeurde geld terug.

Onvermoeid en met nieuwen lust ging Louise aan het werk; 't deed haar genoegen, dat zij iets verdienen en haar weldoenster een bewijs van haar dankbaarheid geven kon. Zonder ophouden plukte Katharina frambozen; zij had geen handen genoeg om ze alle te verzamelen.

Tegen den middag kwamen er twee kinderen voor het raam bedelen. „Laat ons hun iets te verdienen geven,” zeide Louise. „Dat is een dubbele aalmoes.” Katharina nam de kinderen mee naar het bosch, wees hun daar de frambozen aan, die zij moesten plukken, betaalde hen voor hun moeite en gaf hun bovendien nog brood in melk gebrokkeld.

Louise zeide: „Wie van alles partij weet te trekken, als zich daartoe de gelegenheid aanbiedt, is in staat niet alleen zelf meer te verdienen en zijn omstandigheden te verbeteren, maar ook anderen werk te verschaffen, dat hun verdienste oplevert.”

De beide kinderen kwamen nu alle dagen; aan elk hunner gaf

Katharina een nieuw mandje, en telkens, voordat zij in het bosch frambozen gingen plukken, moesten zij hun handen wasschen en mochten zij slechts volkomen rijpe vruchten medebrengen. Katharina was blijde, dat zij tijd vond om Louise aan haar werk te helpen. De kleine zaak werd langzamerhand in 't groot gedreven en wierp niet onaanzienlijke winsten af.

II.

Eenige weken later zaten Louise en Katharina aan haar eenvoudig avondmaal, bestaande in geboterd brood met melk, toen een schoone aanzienlijke dame, in een zwartzijden kleed gehuld, de kamer binnentrad. Louise sprong op met den uitroep: „Hemel, moeder, zijt gij het! en viel bijna bewusteloos in haar armen. De tranen zoowel van vreugde als van smart, die beiden, moeder en dochter, stortten, beletten haar langen tijd een woord te uiten.

Eindelijk begon Louise: „Welk een vreugde, welk een zaligheid, u, lieve moeder, weder te zien! O, hoe dank ik God! Maar zeg mij toch, hoe hebt gij de vrijheid bekomen? Hoe is 't met vader gegaan, en hoe is 't mogelijk, dat gij mij in deze eenzame, van de gansche wereld afgezonderde woning hebt gevonden?”

„Alles zal ik u geregeld verhalen,” antwoordde de dame, minzaam de houtvestersweduwe groetende, nam plaats en verzocht haar, naast haar te gaan zitten, terwijl haar dochter zich aan de andere zijde bij haar nederzette.

„Gij weet maar al te goed, lieve Louise,” zoo begon haar moeder, „hoe uw vader en ik door rondzwervende benden oproeringen, waarbij zich eenige nationale garden hadden gevoegd, gevankelijk werden weggevoerd. Ach, al de bewoners van ons dorp, oud en jong, grijsaards en jongelingen, jammerden en weenden luide. Zij gaven er niet om, dat de vijanden van het vorstelijk

geslacht en den adel 't reeds als een misdaad beschouwden, voor onwettig gevangengenomen of veroordeelde adellijken ook maar een enkelen traan te vergieten.

„Klara, onze kamenier, wilde mij naar de gevangenis vergezellen, maar dit stonden de soldaten volstrekt niet toe; tevergeefs viel zij hun te voet en smeekte hen om de vergunning daartoe onder het storten van heete tranen. Ondanks al dien tegenstand volgde zij mij een uur ver, terwijl de woedende krijgslieden, haar met de getrokken sabel bedreigende, haar verboden, ook maar een enkel woord met mij te spreken. Eindelijk stieten en dreven zij de goede Klara geheel terug. Met smartelijke blikken en de oogen vol tranen kon zij mij nog slechts een laatst vaarwel toewenken.

„Toen wij in de stad aankwamen, waar zich de rechtbank der omwentelingsgezinden bevond, bracht men uw vader naar de algemeene gevangenis voor staatsmisdadigers, waartoe men een kerk had ingericht. Daar werden de waardigste mannen, graven en baronnen, geleerde en zeer aanzienlijke, beschaafde kooplieden, om hen te vernederen en te beschimpen, met gemeene dieven, roovers en moordenaars opgesloten, om de een na den ander voor de rechtbank te worden gebracht.

„Mij behandelde men met meer verschooning, omdat de republikeinen bij al hun verwildering nog eenige achting en beleefdheid voor vrouwen hebben behouden. Men voerde mij naar een voormalig nonnenklooster aan het einde der voorstad; daar werden de vrouwen, die zouden verhoord worden, elk in een afzonderlijke cel opgesloten, en ook ik werd in zulk een vertrekje gebracht.

„Den geheelen nacht kon ik geen oog sluiten. Het beangstigde mij te zeer wat uw vader, wat mij te wachten stond, en waar ge u bevondt en hoe 't u ging. 't Was mij alsof mijn hart zou barsten. Op de knieën vallende, bad ik vurig met gevouwen handen, dat God zich over ons allen, over uw vader, over u en over mij wilde ontfermen.

„Den ganschen dag zag ik niemand; alleen een oud invalide

bracht mij 's middags en 's avonds wat eten en een kruik water. De man was niet onvriendelijk; weemoedig en medelijdend zag hij mij aan, maar overigens gedroeg hij zich alsof hij stom was. Op al mijn vragen gaf hij geen antwoord, maar legde slechts den vinger op den mond; 't was hem streng bevolen te zwijgen.

„Den volgenden nacht kon ik ook niet slapen. Ik zat in de donkere kloostercel — want men gaf mij geen licht — op mijn bed en kon slechts weenen en bidden. Tegen middernacht hoorde ik de deur zachtjes met een sleutel openen. Niet zonder schrik bemerkte ik, dat er een donkere gedaante binnensloop. Maar op eens werd 't licht, en wien zag ik toen? 't Was mijn trouwe kamer-nier Klara; zij haalde een lantaarntje te voorschijn, dat zij met haar voorschoot had bedekt, en groette mij allervriendelijkst met half-luide stem.

„Ik kon niet begrijpen, hoe zij daar was gekomen; maar haar vader was vroeger bediende bij ons geweest. Reeds geruimen tijd voordat de omwenteling uitbrak, had uw goede vader hem door zijn aanbeveling een voordeelige betrekking in de stad bezorgd. Bij de veelvuldige veranderingen, die men toenmaals had begonnen te maken, had men hem — hetgeen ik niet wist — een verblijf aangewezen in het opgeheven klooster en hem het oppertoezicht over de gevangenen en hun verpleging opgedragen.

„Klara sprak tot mij: „Lieve mevrouw, met Gods hulp kom ik u bevrijden. Toen de soldaten,” zoo verhaalde zij verder, „mij zoo gruwzaam van u gescheiden en mij teruggewezen hadden, was 't mijn eerste gedachte, freule Louise op te zoeken. Maar uit het kasteel had men al onze lieden verdreven; ook in het dorp kon op dien dag van schrik en verwarring niemand mij zeggen, waar Louise was gebleven: spoorloos was zij verdwenen.”

„Daarop trok Klara het tafeltje, dat zich in de cel bevond, dichter bij het bed, nam het olielampje uit de lantaarn, zette het op de tafel, ging op den eenigen stoel zitten, die in het vertrekje stond, en haalde vervolgens uit haar zak: een gouden halsketen,

een snoer fijne paarlen, oorringen met briljanten, een ring met een grooten diamant en nog andere kostbare voorwerpen, benevens eenige goudstukken, alles zorgvuldig in wit papier gewikkeld, en legde het op de tafel. „Hoe was 't u mogelijk, die kostbaarheden te redden?” vroeg ik haar.

„'t Viel mij in,” antwoordde Klara, „dat de roovers het geheime laatje in den zijwand van uw kabinet, waar deze kleinoodiën verborgen waren, bij de plundering wel over het hoofd hadden kunnen zien. Al mijn moed verzamelende, trad ik het kasteel binnen. In het benedenvertrek, waar zich anders overdag de bedienden ophielden, zaten vier soldaten uit hun korte pijpen te rooken, den besten wijn te drinken, dien zij uit den kelder hadden geroofd, en kaart te spelen. Beleeft vroeg ik hun vergunning, mijn kleederen, die ik in den eersten schrik had vergeten mee te nemen, te mogen halen. De soldaten lachten en zeiden: „Ga maar naar boven, doorzoek alle kamers en neem alles, wat gij vindt.” Zij wisten, dat het geheele kasteel was leeg geplunderd. Ik ging uw kabinet binnen en vond gelukkig den verborgen schat.

„Maar nu,” zeide het getrouwe meisje, „moet gij verder hooren wat mijn moeder en ik samen hebben bedacht om u te bevrijden. Mijn vader hebben wij er niets van gezegd, opdat hij, als hij daarover wordt onderhouden, met een goed geweten kan zeggen en bezweren, dat hij van de geheele zaak niets weet. Morgen vroeg, twee uren vóór het aanbreken van den dag, zal ik terugkomen; dan moet gij over uw fijn zijden kleed een ruw wollen overkleed aantrekken en een ouden, afgedragen vrouwenmantel omslaan om geen opzien te wekken. Beide kleedingstukken zal ik medebrengen. Dan begeven wij ons als bedevaartgangsters naar de oude Maria-kerk over de grenzen, waarheen steeds vele vrome menschen uit den Elzas ter bedevaart gaan. Als zoodanig zal men ons nergens aanhouden. Wanneer wij de kerk, die op Duitschen grond staat, gelukkig bereiken, zijt gij gered uit het zoogenaamde land der vrijheid en kunt ge ongehinderd uw weg vervolgen waarheen

gij wilt. En nu, goedennacht! Slaap wel! God schenke Zijn zegen op ons voornemen.

„Klara kwam op het bepaalde uur; ik trok de overkleederen aan, die zij had meegebracht. „Maar nu,” zeide zij, „moet gij evenals ik een breeden, platten, zwarten stroohoed opzetten, in de eene hand een pelgrimsstaf en in de andere een grooten rozenkrans nemen, opdat wij er geheel als bedevaartgangsters uitzien. De oude soldaat, die u tot dusver uw eten bracht, is gisteren — hetgeen voor hem wel niet goed, maar voor ons des te beter is — ziek geworden. Daarom heeft mijn moeder op zich genomen, den gevangenen hun eten te brengen; zoodoende zult gij niet zoo spoedig gemist worden. Door de kloosterpoort kunnen wij niet uit het gebouw komen; daar staat een wacht; maar ik weet een anderen veiligen weg. Ga gerust mede!” Dit zeggende, leidde zij mij door een lange, donkere gang en een nauwe, steile trap af, naar den voormaligen kloostertuin, die door hooge muren omgeven is. Wij kwamen aan een smal poortje, waarvan zij den sleutel had; dat gingen wij uit en vervolgden onzen weg in de richting van het gebergte. Buiten heerschte nog een zoo diepe duisternis, dat wij slechts met moeite den weg konden vinden; maar weldra kwam de maan op.

„Onderweg schoot 't mij dikwijls in de gedachten, en ik zeide het ook tot Klara: „Wel is 't mijn voornaamste en eenige doel niet, een bedevaart te doen, maar toch is 't mij lief, dat ik een pelgrimstocht doe; ik heb wel reden om te bidden. Ook ben ik overtuigd, dat weinig bedevaartgangers vuriger gebeden en God om ontferming gesmeekt hebben dan ik.”

„Zonder eenig ongeval volbrachten wij onzen tocht door het gebergte en kwamen aan de kapel. Daar knielde ik neder; even vurig als ik God om zijn bijstand had gesmeekt, dankte ik Hem nu, dat Hij mij uit de gevangenschap had verlost en bad Hem, mij verder in zijn heilige hoede te nemen.

„Nu wilde Klara als mijn dienstmeisje mij vergezellen; ik zeide

echter: neen, hoe lief en gewenscht 't mij ook ware, er bijvoegende: „Als gij vermist werdt, zou men op het vermoeden komen, dat gij met medeweten uwer ouders mij in mijn vlucht behulpzaam waart geweest en met mij het klooster hadt verlaten. Dat zou hun veel leed kunnen berokkenen, ja zelfs hen in levensgevaar brengen. Keer dus terug!”

„Het meisje barstte in tranen uit; ook ik weende, maar zeide: „Wees getroost, lieve, trouwe Klara! Ik begeef mij naar een oude vriendin mijner jeugd en hoop, dat God, al moeten wij nu scheiden, ons onder gelukkiger omstandigheden weer bij elkander zal brengen.”

Met tranen in de oogen zeide Louise: „Klara is toch recht trouw en dankbaar; maar gedurende haar ziekte hebt gij haar ook veel goeds bewezen. Ook ik heb haar toen meermalen bezocht en stelde altijd veel vertrouwen in haar. God zal haar liefde tot u niet onbeloond laten en 't haar altijd wel doen gaan.”

Louise's moeder vervolgde aldus haar verhaal: „Te voet begaf ik mij naar het naastbijgelegen marktplek. Daar de trouwe Klara mij van geld had voorzien en mij tot het laatste toe al de goudstukken had gegeven, die bij mijn kleinnoodiën hadden gelegen, dacht ik er over om mijn reis voort te zetten met de post. Aan den weg stond een oud, zeer armoedig gekleed moedertje, dat mij om een aalmoes vroeg; ik gaf de arme vrouw de overkleederen, waarmee ik mij had vermomd. Van vreugde was zij schier buiten zichzelf en bedankte mij op haar knieën.

„Mijn vriendin, gravin Nathalia, die gij kent, woonde op het land, in een prachtig verblijf, dat wel een paleis geleek. Ik liet mij aandienen. Daar ik als vluchteling, uit mijn kasteel verdreven en van al mijn bezittingen beroofd, tot haar kwam, vreesde ik, dat zij mij minder vriendelijk zou ontvangen. Maar met open armen kwam zij mij te gemoet en begroette mij met onbeschrijfelijke hartelijkheid. „Nu moet gij bij mij blijven,” waren haar eerste woorden, „dat zal mij een groote troost zijn, daar mijn echtgenoot zich als overste bij

het leger te velde bevindt. Gij moet mij mijn kinderen" — en tevens stelde zij die aan mij voor — „helpen opvoeden."

„Daar had ik zeer gelukkige dagen kunnen beleven, als de bekommering, waarmee ik er aan dacht, hoe 't met u en uw vader gaan mocht, dat geluk niet had verstoord. Nu, God zij dank, dat ik althans u heb wedergevonden, mijn kind!"

Nu vroeg Louise: „Wat weet gij dan van mijn vader? Zullen wij hem nimmermeer terugzien?"

„Ja," antwoordde haar moeder, met de oogen vol tranen haar bij de hand nemende, „evenals ik u, lieve Louise, hier op aarde heb teruggevonden, zullen wij in den hemel uw vader aanschouwen. — Een koopman, die uit Frankrijk kwam, in zijde handelt en de gravin schoone, kostbare stoffen te koop aanbood, verhaalde, hoe 't in dat land toegaat, noemde verscheidene mannen op, die waren ter dood gebracht, en onder deze ook uw vader, baron Von Felsegg. Ik was als door den bliksem getroffen. De koopman had niet geweten, dat ik diens echtgenoot was."

„O God!" riep Louise uit, sloeg de handen in elkander, werd doodsbleek en viel in onmacht. Haar moeder ving haar op en sloot haar in haar armen. Toen haar dochter weer eenigszins tot bewustzijn was gekomen, zeide mevrouw Von Felsegg: „Wat God doet is altijd wèl gedaan. Al wat er gebeurt laat Hij met de wijste oogmerken geschieden. Dat moeten wij gelooven, ofschoon wij het niet begrijpen."

„Hier op aarde zijn wij slechts pelgrims en ons vast verblijf is hier niet. Uw overleden vader heeft nu zijn pelgrimstocht volbracht; na een korte poos zal ook de onze ten einde loopen. Laat ons zoo leven, dat wij uw vader daar in den hemel mogen wederzien!"

„Op zekeren morgen," zoo vervolgde Louise's moeder eindelijk haar verhaal, „kwam de gravin bleek van schrik in mijn kamer, roepende: „De vijanden, die den Rijn zijn overgetrokken, trekken in dichte benden rechtstreeks in deze richting op! Binnen een

uur kunnen zij hier zijn. Zoo op 't oogenblik kreeg ik het zekerste bericht daarvan. Hier op het land zijn wij niet veilig meer; onmiddellijk moeten wij opbreken en ons met de kinderen naar mijn huis te Mainz begeven."

"Op die reis gebruikten wij in het naburige stadje het middagmaal in het logement „De Gouden Roos," waar de post aankomt. Onder de versnaperingen van het nagerecht bevonden zich frambozenkoekjes. De gravin proefde er een van, vond het voortreffelijk en vroeg aan de eigenares van het logement: „Van waar krijgt gij die koekjes? Dergelijke zijn er hier te lande niet te vinden; deze zijn veel grooter en sappiger." De waardin vertelde haar alles, en haar verhaal deed mij vermoeden, dat gij, lieve Louise, u hier bevondt. Terstond gaf de gravin bevel, mij per extra-post herwaarts te brengen. En zoo heeft de goede God, gelijk 't onder Zijn besturing zoo dikwijls geschiedt, door een nietige omstandigheid iets groots tot stand gebracht. Hij schonk ons de vreugde, elkander weder te vinden. Laat ons Hem daarvoor danken zoolang wij leven. Dat is ons geen geringe troost bij het verlies uws vaders. Hedenacht blijf ik hier over, en dan zullen wij overleggen wat ons verder te doen staat." En meteen zeide zij den postiljon wat hij aan de gravin had te melden.

Zoo goed als het doenlijk was, maakte de houtvestersweduwe voor haar een bed gereed in de kamer van Louise. Het goede meisje echter was nog altijd als verbijsterd door de hoogste vreugde van zoo onverwachts haar dierbare moeder terug te zien, en door de diepste droefheid over de verpletterende tijding van den vreeselijken dood haars vaders. Zelve wist zij niet, hoe zij te moede was. Toen had zij onmogelijk kunnen slapen. Tot diep in den nacht sprak haar moeder met haar om haar tot kalmte te brengen, en eerst tegen den morgen genoten beiden een paar uurtjes rust.

Toen mevrouw Von Felsegg bij het aanbreken van den dag met Louise naar het raam was getreden, zag zij langen tijd biddend ten hemel en vervolgens naar het gebergte en sprak: „Lieve Louise,

ik kan God niet genoeg danken, dat Hij u in uw verlatenheid een zoo veilig en aangenaam toevluchtsoord heeft bereid in dit stille, eenzame dal. Gij hieldt het voor een ongeluk, dat gij op uw tocht verdwaaldet, en echter was het uw geluk: want de plaats, waarheen gij u wildet begeven, werd kort daarop door het vijandelijk leger bezet. God heeft u herwaarts geleid tot deze goede vrouw. Die voortreffelijke houtvestersweduwe moet ik inderdaad bewonderen. Zij heeft het beste hart ter wereld en een waarlijk vroom, Christelijk gemoed. Dat heeft zij bewezen door u, vreemd als gij haar waart, zoo liefderijk op te nemen en u in uw ziekte zoo zorgvuldig te verplegen. Ook is zij, zooals ik uit al haar woorden bemerk, een zeer verstandige vrouw. Haar geheele huis is uiterst zindelijk en volmaakt in orde. Evenzoo is de tuin daar beneden voor het raam zeer net en zorgvuldig aangelegd, met nuttige groenten beplant en met bloemen versierd. Hoe gaarne zou ik langer hier blijven! Maar mijn vriendin, de gravin, die vijf kinderen bij zich heeft, kan ik niet verlaten; zij heeft mijn hulp hoognoodig. U, lief kind, zou ik zeker gaarne terstond meenemen; maar er zou in den reiswagen geen plaats meer voor u zijn. Bij haar overhaaste vlucht kon de gravin uit gebrek aan ruimte niet eens haar kamenier of een kindermisje meenemen, zoodat zij die nu moet laten nakomen. Maar hoor wat ik heb bedacht en voornemens ben te doen. Ik zal de gravin met haar kinderen naar de plaats van haar bestemming vergezellen en dan terugkeeren, om hier misschien voor altijd te blijven wonen. Dat dit uwer pleegmoeder in haar eenzaamheid niet ongevallig zal zijn, ja haar tot grooten troost zal strekken, daarvan heb ik de overtuiging erlangd.

„Mijn dierbare vriendin, de gravin, is een voortreffelijke vrouw; echter zou ik niet kunnen besluiten, voor altijd bij haar te blijven, hoe vurig zij dat ook wenscht; ik zou mij weer gedwongen zien, in de groote wereld te verkeeren, doch in mijn treurigen weduwstaat ben ik niet meer op mijn plaats in vroolijke gezelschappen. Ook die herhaalde opgewekte en opwekkende gesprekken over de

vreeselijke gebeurtenissen in Frankrijk, over oorlog en bloedige gevechten kan ik niet meer aanhooren. Maar hier, lieve Louise, in dit afgelegen dal, waar men van dit alles niets verneemt, kunnen wij geheel en al voor God en ons zelve leven. Daarom zal ik heel spoedig weer hier zijn."

Nadat zij slechts een klein ontbijt had gebruikt, spoedde zij zich, daar er geen rijtuig te krijgen was, te voet weer terug naar haar vriendin en de kinderen. Louise en de houtvestersweduwe vergezelden haar tot aan het einde van het bosch, waar men het stadje en den weg, die er heen leidde, voor zich zag liggen; daar namen zij afscheid van elkander in de hoop op een spoedig wederzien.

III.

Door haar pleegmoeder vergezeld, ging Louise op den avond, dat haar moeder beloofd had, terug te zullen komen, haar te gemoet. Onderweg ontmoette zij een bode met een brief benevens een tamelijk groot, zorgvuldig in wasdoek gewikkeld pak aan Louise's adres, waarmee de postmeester een bijzonderen bode had afgezonden. Haar moeder schreef haar, dat zij met de gravin en de kinderen wel zonder eenig ongeval in het grafelijk verblijf was aangekomen, maar dat twee der kinderen, die reeds op reis zich ongesteld hadden gevoeld, terstond na hun aankomst gevaarlijk ziek waren geworden. Thans kon zij haar vriendin onmogelijk verlaten; intusschen zond zij Louise de noodige kleederen, fijn linnen en eenige boeken. Het gemis dezer laatste, die zij bij de plundering alle had verloren, had het meisje veel meer leed gedaan dan dat van kleederen en sieraden. Zij was dan ook thans meer verheugd over het bezit der boeken dan over het ontvangen van al het overige, dat haar moeder haar had gezonden, hoeveel genoegen haar dit ook deed.

Louise stond altijd zeer vroeg op en deed haar morgengebed,

voordat zij ontbeet of een of ander werk begon. Den volgenden dag, toen de zon onbeschrijfelijk schoon en prachtig was opgekomen, de hemel heerlijk helder en blauw was en er een liefelijk koeltje waaide, begaf Louise zich terstond met een boek in de hand naar het priëel om een morgenoverdenking en eenige gebeden te lezen. Juist toen zij na verloop van bijna een uur het boek dichtsloeg, naderde er een lief, net gekleed meisje, een dochttertje van den schoolmeester te Eschenthal, het naastbijgelegen dorp, met een mandje frambozen. Reeds een kwartier geleden was zij gekomen, maar had Louise niet willen storen; eerst thans groette zij haar vriendelijk en zeide, dat de pastoor haar om frambozensap liet verzoeken, daar er in de pastorie een gewond Fransch officier ziek lag en trek had naar zulk sap, om, na het met water te hebben vermengd, met dien verkoelenden drank den dorst te lesschen, dien de wondkoorts hem veroorzaakte. „Daar ik wist,” voegde het meisje er bij, „dat ik voorbij een plaats in het bosch zou komen, waar zeer veel buitengewoon mooie frambozen groeien, heb ik een mandje meegenomen en deze, die ik hier heb, voor u geplukt.”

Louise antwoordde, dat zij voor het oogenblik geen frambozensap in voorraad had, maar terstond wat zou gereedmaken. Daar 't den volgenden dag Zondag was en zij toch te Eschenthal ter kerk ging, zou ze meteen den pastoor het sap brengen.

Toen Louise den volgenden dag het dorp naderde, werd er juist voor de godsdienstoefening geluid, en zij ging dus naar de kerk. Gedurende de mis hield de pastoor naar aanleiding van woorden uit het evangelie een korte, zeer eenvoudige, voor de plattelandsbewoners verstaanbare en roerende toespraak. Na afloop der mis bleef Louise nog geruimen tijd bidden voor haar overleden vader, smeekte God, dat Hij haar moeder spoedig en gelukkig wilde doen terugkeeren en ging toen naar de pastorie, om den pastoor het fleschje met frambozensap ter hand te stellen. Juist aan het ontbijt zittende, bood deze haar een stoel aan, kreeg nog een fijn porseleinen kopje en schonk haar koffie in.

Louise gaf den pastoor haar verlangen te kennen om den zieken officier te zien, daar zij van hem misschien eenige tijding uit haar vaderland kon bekomen. Ook dacht zij, daar zij even goed Fransch als Duitsch sprak, dien Franschen heer als tolk eenigen dienst te kunnen bewijzen. De pastoor leidde haar tot hem en zeide: „Hier is het meisje, waarvan ik u heb gesproken, met het frambozensap.”

In een paarsen slaaprok, dien de pastoor hem had geleend, lag de officier op de canapé. Den rechterarm droeg hij in een verband, behalve dat hij nog andere belangrijke wonden had; zijn gelaat was zeer bleek en werd bedekt door een zwaren, zwarten bakkebaard. De oogen wijd openende, zag hij haar strak aan en rees toen driftig op onder den uitroep: „Louise, zijt gij het werkelijk? Hoe komt gij hier?” Verschrikt deinsde het meisje terug, denkende, dat de man in de koortshitte ijde. Maar nu vervolgde hij kalm en met innige aandoening: „Lieve Louise, inderdaad, ik ben uw vader, gij zijt mijn dochter! Hoe gaat het met uw moeder? Leeft zij nog?” Steeds twijfelde Louise nog, want door de in den oorlog uitgestane vermoeienissen en door de ziekte was zijn gelaat zeer veranderd. Maar hij herinnerde haar aan zoo vele kleine bijzonderheden uit haar jeugd, dat alle twijfel bij haar verdween. In tranen uitbarstende, viel zij op de knieën en riep: „O God, hoe dank ik U, dat ik mijn vader, dien ik voor dood hield, weer levend terugvind!” En zijn knieën omvattende, vervolgde zij: „Maar hoe moet ik u wederzien!”

„Mijn toestand,” sprak de gekwetste, „is niet zoo gevaarlijk als 't schijnt; weldra hoop ik van mijn wonden weer hersteld te zijn. Maar vóór alles moet gij mijn vraag beantwoorden en mij zeggen, wat gij van uw moeder weet. Waar bevindt zij zich, als zij nog in leven is? Hoe is 't haar tot dusver gegaan, en hoe maakt zij het thans?”

„Zij leeft en is gezond en wel,” antwoordde Louise. „Wel is zij ver van hier verwijderd, maar 't gaat met haar zeer goed, en zij zal weldra hier komen.”

„Vertel mij van haar alles, wat gij weet,” hernam haar vader; „kom, ga hier naast me op de canapé zitten en begin dan!”

Louise nam plaats en begon zeer uitvoerig alles te verhalen, terwijl de krijgsman met de grootste aandacht en deelneming toehoorde. Herhaaldelijk had hij zijn oogen afgewischt en zeide bij het einde van het verhaal: „Nu, Goddank, hoeveel slechte menschen er ook in de wereld zijn, zoo worden er toch ook zeer veel goede gevonden, die God vreezen en hun medemenschen liefhebben. Uit het geheele verhaal blijkt ten duidelijkste, hoe liefderijk God zorgt voor degenen, die op Hem vertrouwen, en op hoe wonderbare wijze Hij hen uit alle gevaren weet te redden.”

„Maar, vader-lief,” hernam Louise, „vertel nu ook gij, hoe gij uit de gevangenis en van het schavot werdt gered.”

„Dat wil ik met innige dankbaarheid jegens God,” antwoordde de goede man. „Hoor dan naar mijn geschiedenis!”

De pastoor, die dat verhaal reeds had vernomen, verwijderde zich om een zieke te gaan bezoeken.

Haar vader begon: „Toen uw moeder en ik uit ons kasteel waren weggevoerd, bracht men mij in de algemeene gevangenis voor staatsmisdadigers. Ach, hoe vele waardige, edele, voortreffelijke mannen vond ik daar, die bijna allen even onschuldig waren als ik, en daaronder ook eenige, die mij goed bekend waren. Bijna elken dag werd de een of ander weggeleid en voor de rechtbank gebracht. Eindelijk kwam de beurt aan mij; een griffier las mijn naam af, en ik nam afscheid van de vrienden, die ik onder de gevangenen had. Twee soldaten leidden mij voor de rechtbank. De drie rechters zaten aan een lange, smalle, met een bloedrood laken bedekte tafel. Met den hoed in de hand trad ik voor mijn rechters. Juist was de opperrechter, de voorzitter, bezig de akten in te zien, die voor hem lagen, en nu sprak hij, terwijl hij opzag, op ernstigen toon: „Dek uw hoofd, burger, en ga zitten!”

„Nu zag hij mij nauwkeurig aan als durfde hij zijn oogen niet vertrouwen, bood mij over de tafel de hand en riep: „Gij, mijn

vriend, de redder mijns levens, wordt aangeklaagd van een misdaad, waarop de doodstraf staat? O gij allen, die hier zit, hoort het! Deze mijn vriend is een der edelste mannen van Frankrijk; er is geen beter mensch te vinden. De aanklacht tegen hem kan, dit weet ik reeds van te voren, niet gegrond zijn; slechts van een booswicht kan zij afkomstig wezen."

"En hij vervolgde: „Ik zal u slechts met een enkele zijner edele daden bekendmaken, die de grondslag onzer vriendschap was. Op zeker voetreisje ging ik rustig mijn weg, toen ik werd aangevallen door twee gewapende bandieten, die vermoedelijk wisten, dat ik eenige rollen geld bij mij had, dat mij door anderen was toevertrouwd. Ik was ook gewapend, stelde mij te weer en verwondde een hunner. Daarover verwoed, drongen zij beiden als razend op mij in. Mijn vriend hier, die mij echter toen nog niet kende, kwam juist te paard den straatweg langs, zag van verre den ongelijken strijd, reed in een draf op ons toe en sprong van het paard. Ik was reeds zwaar gewond, vooral aan den rechterarm, en niet in staat mij te verdedigen. Reeds zwaaiden zij hun sabels om mij neder te houwen, toen hij zich tusschen ons wierp om mij te beschermen. De kerels vochten niet kwaad, en er ontstond een hevige strijd, twee tegen één, totdat eindelijk mijn verdediger een der roovers een zoo geduchten houw toebracht, dat hij nederstortte; de ander nam de vlucht naar een nabijgelegen boschje.

"Ware mijn redder niet gekomen, zij zouden mij in stukken hebben gehouwen. Hij tilde mij op zijn paard, leidde het bij den teugel en bracht mij zoo naar een logement van het nabijgelegen dorp, liet toen ijlings een heelmeeester halen en bleef den geheelen nacht bij mij waken. Bijna alle dagen kwam hij mij bezoeken, tot ik geheel hersteld was. Is dat niet edel? Hij is niet alleen een dapper mensch, maar ook een waar menschevriend."

"Zoo luidde het verhaal van den voorzitter. Vervolgens zeide hij nog tot zijn ambtgenooten en de gezworenen: „Ik geloof, dat wij hem voorloopig in vrijheid kunnen stellen. Met mijn hoofd sta ik

er borg voor, dat hij, als wij hem weer voor de rechtbank mochten dagen, zich vrijwillig in onze handen zal stellen. Omtrent zijn aanklager zal ik nog een nader onderzoek instellen; die zal er, denk ik, zoo goed niet afkomen. Zoo gij 't allen met mij eens zijt, hef ik hiermede de zitting op." — Eenparig stemden zij daarin toe.

„Gearmd verliet hij met mij het gebouw der rechtbank, noodigde mij ten maaltijd en drong, daar ik toch geen eigen woning meer had en van mijn geheel vermogen beroofd was, bij mij aan, dat ik, als ik dat goedgevond, voor altijd mijn intrek bij hem zou nemen. Ik bleef dus.

„Na verloop van eenige dagen kwam hij bij me op mijn kamer en zeide: „Uw aanklager is een uitgemaakte schurk; hij wilde uw moordenaar en uw erfgenaam tevens zijn. Uw kasteel en uw goederen heeft hij gekocht, maar nog niet betaald; hij liet de koop-som als hypotheek er op staan en is voornemens, die nimmer af te lossen, maar ze er altijd op te laten blijven. Van nog meer slechte streken, door hem begaan, heb ik de bewijzen in handen gekregen. Hij zal zijn straf niet ontgaan, maar gij zult, zooals ik zeker vertrouw, uw goederen teruglerangen."

„Maar wat zal ik inmiddels beginnen?" was mijn vraag. „Gij moet steeds uw bezigheden waarnemen, waarmede gij overladen zijt, terwijl ik hier werkeloos alleen blijft zitten. Het leven is vervelend, ja een last, als men geen bepaald beroep, geen dagelijksche werkzaamheden heeft."

„Ik zal u een voorslag doen," hernam hij. „In vroeger jaren zijt gij officier geweest en hebt met roem eenige veldtochten medegemaakt. Neem weer dienst: daarin zoudt gij ook lichter een afleiding vinden voor uw smart over het onverklaarbaar verdwijnen van uw vrouw en uw dochter." — Diensvolgens meldde ik mij aan om een officiersplaats en werd, uit aanmerking der vroeger door mij bewezen diensten, tot kapitein aangesteld.

„Van de krijgsvrerrichtingen, waaraan ik deelnam, zal ik niets verhalen. In dezen tijd moet men daarvan dagelijks maar al te veel

hooren; alleen van den laatsten veldtocht, die voor het leger roemrijk, maar voor mij zeer ongelukkig afliep, zal ik melding maken. Ik had in last, met omstreeks twintig man de stelling des vijands te gaan verkennen. Geheel onverwachts stieten wij op een over een groote uitgestrektheid verspreide vijandelijke afdeeling, die uit het bosch te voorschijn kwam en ons met geweerschoten begroette. Daar ons geen andere keus overbleef, namen wij ijlings de vlucht; ik echter bleef gewond liggen, door twee kogels getroffen. Toen het korte gevecht voorbij was, evenals een snel overdrijvende onweerswolk, verzamelden zich eenige herders en boeren om mij heen. Ofschoon zij mij aan mijn uniform voor een vijand herkenden, hadden zij niettemin veel medelijden met mij; evenwel wisten zij niet, hoe zij mij zouden kunnen helpen of van daar vervoeren. Daar ik zwaar gewond was en sterk bloedde, durfden zij mij niet van den grond op te nemen uit vrees van mij pijn te doen. Ook zou ik in hun hutten een slechte oppassing hebben gevonden."

Terwijl de kapitein dat zeide, trad de pastoor, die inmiddels van zijn ziekenbezoek was teruggekomen, de kamer binnen.

"Gij komt net van pas," zeide de krijgsmán. „Juist wilde ik vertellen, hoe gij voor mij de rol van den barmhartigen Samaritaan hebt vervuld. Maar zeg mij eens, hoe 't kwam, dat gij u toen in die streek bevondt, die zeker op een afstand van meer dan twee mijlen van hier is gelegen. Ik weet niet wat de aanleiding daartoe was, en eerst thans valt 't mij in, u daarnaar te vragen. Juist ter rechter tijd heeft God u mij te hulp gezonden."

"Zooals gij weet," antwoordde de pastoor, „ben ik een liefhebber van botanie, plantenkunde, en ik had mij daarheen begeven om eenige zeldzame planten te zoeken, die daar in het bosch groeien. Toen hoorde ik op eens hevig schieten. Dat joeg mij schrik aan, en eerst nadat 't weer stil was geworden, en ik geen schot meer vernam, waagde ik 't, uit het bosch te voorschijn te komen en mijn weg te vervolgen; daar ontwaarde ik de jammerende boeren en herders, die u omringden. Vroeger ben ik veld-

prediker geweest en bevond mij er dikwijls bij, als men wonden verbond, ja, heb ook zelf mijn hulp daartoe geleend. Ik haastte mij met mijn zak- en halsdoek u te verbinden om vooreerst het bloed te stelpen. Daar er geen rijtuig te krijgen was, verzocht ik den boeren, mij een draagbaar te bezorgen, en deed u herwaarts voeren. Het overige weet gij; ook past het mij niet, daarvan te spreken."

Louise's vader zeide: „Gij, waarde heer pastoor, hebt mij onbeschrijfelijk veel liefde en oneindig veel goeds bewezen. In geheel mijn leven zal ik u daarvoor niet genoeg kunnen danken."

Met de oogen vol tranen betuigde het meisje den pastoor haar erkentelijkheid, kustte den eerwaardigen geestelijke de hand en verzocht hem, daar te mogen blijven, ten einde haar vader op te passen. Volgaarne en met genoeg stemde hij daarin toe.

IV.

Nu haastte zich Louise, de houtvestersweduwe te berichten, dat zij haar vader had wedergevonden, haar tevens meldende, dat zij voorloopig eenigen tijd in de pastorie zou blijven. Ook schreef zij onmiddellijk aan haar moeder om haar de groote blijmare te verkondigen: „Vader leeft nog!" Ten einde te verhoeden, dat de onverwachte vreugde haar te zeer zou verrassen en schokken, adresseerde zij dien brief aan de gravin, met verzoek, die tijding aan de goede vrouw mede te deelen. Nog voegde zij er bij, dat, in plaats van dien brief, haar vader wel zelf zou zijn gekomen, als zijn wonden, die overigens genezen waren, het hem hadden veroorloofd.

Eenige dagen daarna zat Louise naast haar vader op de canapé en las hem iets voor, toen, door de houtvestersweduwe vergezeld, haar moeder binnentrad. De vreugde der beide ouders na een zoo lange, treurige scheiding laat zich niet beschrijven, evenmin als de

blijdschap, die het aanschouwen daarvan bij Louise opwekte. Vurige dankzeggingen zond het drietal tot God op.

„Ja,” voegde de pastoor er bij, „gij hebt wel reden om God te danken. Dat zijn inderdaad wonderbare en klaarblijkelijke besturingen van den Heer. De dochter vindt haar vader weder, dien zij meende dat men had onthoofd; de vader ziet zijn dochter terug, van wie hij niets meer had vernomen en die hij voor verloren hield. God voert de moeder, die als van de aarde was verdwenen en van wie men ook niets anders dacht dan dat zij was gestorven, weer levend haar echtgenoot te gemoet, en ook zij smaakt het geluk, den ge-
maal, dien zij voor dood beweende, in leven te zien. Booze menschen hadden vader, moeder en dochter van elkander gescheiden, maar de lieve, goede God wist hen weer te verenigen. Waarlijk, dat is Gods vinger. Morgen zal ik, om Hem te danken, Hem het heiligste offer op het altaar brengen.” — Vader, moeder en dochter verzekerden den geestelijke, dat zij, vervuld van dankbaarheid en aanbidding, daarbij zouden tegenwoordig zijn.

Na verloop van een paar dagen beraadslaagden Louise's ouders wat zij nu zouden beginnen. De moeder sprak tot haar echtgenoot: „U heeft de edele pastoor een ongemeene, buitengewoon groote goedheid bewezen; geruimen tijd heeft hij u verpleegd en den wondheeler betaald, hoewel hij niet kon denken, dat gij er hem schadeloos voor zoudt kunnen stellen. Ook Louise heeft hier reeds eenige dagen op zijn kosten geleefd, en nu kom ik er nog bij. Drie personen is waarlijk te veel voor zijn klein huis en zijn lang niet groot inkomen. Hoor eens, hoe ik denk, dat hierin is te voorzien. Wij nemen onzen intrek in de houtvesterswoning; Katharina heeft alleen de onderste verdieping in gebruik; boven zijn twee fiksche kamers en een kleiner vertrek, die altijd leeg hebben gestaan en bijna in 't geheel niet werden gebruikt. Daar is voor ons ruimte genoeg. Wij nemen dat gedeelte van haar in huur, ja zij wordt zooveel als een medelid van ons gezin. Ik heb haar daarover gesproken, en zij was er zeer mede ingenomen.”

„Dat zou wel goed zijn,” antwoordde haar echtgenoot, „maar waarvan zullen wij leven?”

„Wees daarover niet bezorgd,” hernam de moeder. „Ik heb mijn gouden halsketting en mijn juweelen ooringen verkocht. Van de opbrengst daarvan kunnen wij, althans bij de noodige zuinigheid, één, misschien twee jaar leven. Mijn paarden en de groote diamant in mijn ring, dien ik slechts bij groote feestelijke gelegenheden aan mijn vinger droeg, zijn oneindig veel meer waard. Dus zijn wij voor verscheidene jaren bezorgd.”

„Ja,” zeide de kapitein, „zoo zal 't gaan. Gij zijt toch een verstandige, goede vrouw.”

Juist op dat oogenblik trad de pastoor binnen om zijn gasten goedenmorgen te wenschen, en nu deelden zij hem hun voornemen mede, dat hij zeer verstandig vond. „Slechts één verzoek heb ik u te doen,” voegde hij er bij. „Ongetwijfeld zult gij alle Zondagen hier de godsdienstoefening komen bijwonen. Welnu, dan moet gij altijd bij mij op het middagmaal blijven.” — Zij beloofden van zijn goedheid gebruik te zullen maken.

Gedurende eenige jaren had de edele familie een zeer tevreden en gelukkig leven geleid in de eenzame houtvesterswoning, toen er van den voorzitter der rechtbank de volgende brief kwam:

„Waarde vriend,

„Verheug u! De hevigste stormen zijn voorbij. Gode zij dank, dat gij, zooals gij mij schrijft, weer hersteld zijt van uw wonden en, al kunt gij als officier geen dienst meer doen, toch zonder bezwaar kunt reizen. Keer dan onmiddellijk terug naar ons lieve vaderland, naar Frankrijk en den schoonen Elzas. Uw aanklager en vijand heeft, iets wat alleen bij de toenmalige verwarring mogelijk was, uw kasteel en uw goederen slechts in schijn gekocht, maar van de geheele som nog geen cent betaald. De koop is dus van nul en geener waarde. Doch mondeling hierover meer. Tot Straatsburg zal ik u te gemoet reizen!”

De kapitein spoedde zich met dien brief naar den pastoor. Deze sprak: „Ik wensch u geluk, voor mij echter is 't een ongeluk. Den omgang met mijn geliefdsten vriend zal ik voortaan moeten missen. Maar ik ben er aan gewoon, geluk en ongeluk blijmoedig en getroost van God aan te nemen. Maar nu zal ik althans voor u, uw vrouw en uw dochter een klein afscheidsmaal te mijnen huize laten aanrichten. Ook de houtvestersweduwe mag daarbij niet ontbreken.”

Dat maal kenmerkte zich door groote vroolijkheid, ofschoon er ook oogenblikken van ernst waren. Bij het nagerecht werden er in een fraai mandje van porselein frambozen opgezet, die veel schooner en grooter waren dan die, welke men in het bosch kon plukken.

Toen al de gasten daarover hun verwondering te kennen gaven, zeide de pastoor: „Daar ik sinds eenigen tijd zeer gesteld ben op frambozen, heb ik er eenige struiken van in mijn tuin overgeplant, en onder mijn zorgvuldige verpleging hebben zij zulke schoone vruchten opgeleverd. Maar ook de frambozestruiken, die, door Gods hand geplant, zonder 's menschen verpleging in het bosch groeien, zijn wonderbare werken Gods. Als wij een enkele framboos beschouwen, kunnen wij daaruit Gods wijsheid en almacht leeren kennen. Elke framboos bestaat uit een groot aantal roode, saprijke kleine bessen, die als rijen paarlen naast elkander zijn geplaatst, en is als 't ware een druiventros, waarvan de bessen aan elkander zijn gegroeid; elke van die bessen bevat een plat, rondachtig zaadkorreltje, waaruit, als men het in de aarde plaatst, een frambozestruik voortkomt met donkergroene, van onderen witachtig gekleurde bladeren, die honderden, ja duizenden frambozen draagt. Geen menschelijk verstand is in staat te doorgronden, hoe uit zulk een zaadkorreltje een frambozestruik kan opgroeien, of hoe dat korreltje is samengesteld, zoodat de bessen, die de struik draagt, die schoone, roode kleur, dien streelenden geur, dien liefelijk zoeten, zacht zuurachtigen smaak krijgen. Wie daarin geen wonder en geheim

ziet, diens geestesoogen moeten wel zeer gebrekkig zijn. Wie moet in zulk een bes niet het hoogste, boven alle menschelijke wijsheid oneindig ver verheven verstand des Scheppers met aanbidding bewonderen?

„Evenzeer als de frambozen ons Gods wijsheid en almacht te kennen geven, zijn zij voor ons ook verblijdende en weldadige bewijzen van Gods goedheid. Niet alleen toch dienen de frambozen tot het bereiden van allerlei zoete spijzen en heilzame verkoelende dranken, en verhoogen zij zelfs de waarde van den azijn; maar zij brengen nog grooter nut aan. Hoe menig wandelaar heeft reeds, zooals ik bij het zoeken van planten, zich aan frambozen gelaafd en zijn dorst gelescht! Om den honger te stillen zijn zij zeker niet toereikend, en toch verschaffen zij het onderhoud aan vele behoeftige kinderen of noodlijdende oude lieden, die nog niet of niet meer kunnen werken. Als zij zich de geringe moeite geven, frambozen te plukken, verdienen zij maanden achtereen hun dagelijksch brood.”

„Gij hebt volkomen gelijk, waarde heer pastoor,” zeide Louise. „Ik echter zie die heerlijke vruchten altijd met dubbel genoegen, vooreerst omdat de goede God ze heeft geschapen, en dan dewijl Hij door middel daarvan mijn ouders en mij buitengewoon groote weldaden heeft bewezen.”

„Ja,” bevestigde de pastoor, „de almachtige God, die de haren onzes hoofds telt, is groot ook in het kleinste. Door geringe midelen brengt Hij de gewichtigste gebeurtenissen tot stand. Door middel van frambozen heeft Hij — wie had dat kunnen denken? — u en uw ouders op wonderbare wijze uit dat zware lijden verlost. Waarom echter de goede God zulk lijden over deugdzaame menschen doet komen, is een andere vraag. Hij doet het om hen nog beter te maken. Alle lijden komt van God en voert tot God. In leed en nood, angst en tegenspoed nemen wij onze toevlucht tot God en zoeken troost en hulp, die wij nergens anders kunnen vinden, bij Hem. Tot Hem verheffen wij ons hart, Hem naderen

wij in het gebed, en hoe meer wij in den geest tot Hem komen, hoe beter wij zijn. Angst en zorg drijven tot het gebed, en het gebed verdrijft angst en zorg; eerst brengt het ons troost en daarna hulp. God laat het niet onverhoord; dat ondervond Louise, toen zij ginds in het bosch eenzaam en verlaten bad; eveneens haar moeder, toen zij, in de gevangenis op de knieën gevallen, zich in Gods hoede vertrouwde. Dat ondervond ook haar vader, toen hij, door al zijn krijgsmakkers verlaten, met bloedende wonden daar nederlag en God om hulp en redding smeekte. Alle drie ziet gij nu in, dat dit lijden heilzaam voor u was. Gij dankt God, dat Hij u heeft bewaard; aan u heeft Hij zijn woord vervuld: Roep mij aan in den nood, en Ik zal u redden, en gij zult mijn naam prijzen.

„Over deze uw familiegeschiedenis, waarover ik dikwijls heb nagedacht, moet ik u toch mijn verdere denkkeelden mededeelen.

„Als gij allen voor uw dienaren en onderdanen niet zulke goede, liefderijke meesters waart geweest, zouden zij u ook niet zooveel trouw en gehechtheid hebben bewezen. Nu echter heeft die oude trouwe kamerdienaar juffrouw Louise over de grenzen in veiligheid gebracht en haar, wat mij vooral trof, zijn geheele beurs met al wat er zich in bevond, op reis meegegeven. Die goede kamenier heeft u, mevrouw, uit de gevangenis gered. Andere heeren daarentegen, die hard en wreed waren jegens hun ondergeschikten, hebben, toen in Frankrijk het blaadje was omgekeerd, onder die veranderde omstandigheden voor hun hardvochtigheid zwaar moeten boeten.

„Gij, mijnheer, hebt u zelfs jegens geheel vreemden hoogst welwillend en grootmoedig betoond. Gij hebt den voorzitter, die in dien tijd nog een zoo aanzienlijk man niet was, van een bloedigen dood gered en u daardoor hem tot een waar vriend en machtig beschermer gemaakt. Ja, toen de kapitein, door de vijandelijke kogels gewond, in zijn bloed badende op den weg lag, heeft de barmhartige God op wonderbare wijze mij hem ter hulp gezonden.

Zoo doet de Heer zijn woord gestand: „Wees barmhartig, en u zal barmhartigheid geschieden.”

„Ook de geringste weldaad, die wij anderen bewijzen, laat de goede God niet onbeloond. Ten einde uw weldoenster, ja uw tweede moeder uw dankbaarheid te betoonen, leerdet gij, Louise, haar de kunst om op voordeelige wijze gebruik te maken van de frambozen, en dat was de aanleidende oorzaak, die u uw ouders deed weder vinden.

„Evenzoo strekte 't u, goedhartige, voortreffelijke Katharina, ten zegen, dat gij Louise zoo liefderijk bij u in huis hadt opgenomen; zelve geraaktet gij daardoor in veel beter omstandigheden en werd door dit edele gezin niet slechts als ondergeschikte, maar als vriendin behandeld. Ja, God zal u, brave vrouw, zooals ik hoop en u zal bewijzen, uw goedhartigheid nog verder ten zegen doen strekken.”

V.

Den volgenden morgen, toen vader, moeder en dochter vóór hun vertrek nog een klein ontbijt hadden genuttigd en juist van tafel opstonden, kwam de pastoor in de houtvesterswoning om hun nog eenmaal vaarwel te zeggen. Het drietal verzocht hem om zijn zegen, dien hij hun dan ook uit de volheid van zijn vroom hart plechtig en met diepe aandoening schonk.

De pastoor geleidde hen naar den reisinwagen, die reeds den vorigen dag aan het posthuis besteld was en nu geheel gepakt voor de deur stond te wachten.

De houtvestersweduwe hielp Louise en haar moeder instijgen; zij weende bitter. 't Smartte haar diep, dat zij, na in het bijzijn van zulke voortreffelijke huisgenooten de gelukkigste dagen haars levens te hebben doorgebracht, nu weer in haar eenzame woning moest achterblijven. De geestelijke troostte haar; zoo zeide hij, dat

zijn zuster, die tot dusver zijn huishouding had waargenomen, eerst-daags in het huwelijk zou treden, ja reeds verloofd was, en dat hij dan haar tot huishoudster zou nemen. Dat was een groote troost voor de goede vrouw, en zij verklaarde, dat zij die betrekking met genoegen aannam en die zoo goed zou vervullen als maar in haar vermogen was.

Toen het kleine reisgezelschap voor het posthuis te Straatsburg aankwam, naderde de edele opperrechter den wagen, heette hen hartelijk welkom, hielp de dames uitstijgen, drukte zijn vriend de hand en geleidde hem met vrouw en dochter naar de besproken kamer. Nadat hij met zijn vriend over het noodigste, dat hij hem had te zeggen, gesproken had, vervolgde hij: „Nu zal ik u, dames, en mijn vriend naar uw kasteel vergezellen.”

„Ach,” antwoordde mevrouw, „daar zullen wij u niet goed kunnen ontvangen; het geheele kasteel is immers uitgeplunderd.”

„Wees daarover niet bezorgd”, hernam de president, „het slot zou niet prachtiger kunnen zijn ingericht. Klau, die het zich weder-rechtelijk en met geweld heeft toegeëigend en het als zijn eigen-dom beschouwde, heeft niets gespaard om het te voorzien van alles, wat tot gemak en versiering dient, ja het met kwistige pracht in orde te doen brengen. De geheele inrichting behoort nu aan u tot schadeloosstelling voor de belangrijke voordeelen, die Klau tot dusver van uw aanzienlijke goederen heeft getrokken.”

Nog meer dan een mijl waren onze reizigers van het kasteel verwijderd, toen zij op den straatweg een schaar ruiters zagen aankomen. 't Waren de mannen en de wakkere jongelingen uit den omtrek, die hun landheer wilden begroeten. Allen waren zij in feestgewaad gedost en ook hun paarden, waarvoor men de fraaiste dieren had uitgekozen, waren sierlijk opgetuigd. Allen, oud en jong, zwaaiden met hoeden en petten en riepen: „Leve onze edele heer! Leve de genadige vrouw! Leve de lieve freule! Hoe ver-heugd zijn wij, hoe danken wij God, u weder te zien!” — En daartoe hadden zij inderdaad ook wel reden.

Waren er bij het wegvoeren van het geliefde adellijke gezin tranen van smart vergoten, thans bij zijn terugkomst vloeiden er ontelbare vreugdetranen. Overal hoorde men luid gejuich. De vorige heer, dien men hun had opgedrongen, was voor hen een hoogst hardvochtig meester geweest. Ofschoon hij geheel leefde van hetgeen zij hem opbrachten, schold hij hun niet het geringste kwijt van de pacht, zelfs al hadden de grootste rampen hen getroffen. Nooit kwam 't hem in de gedachten, hun een weldaad te bewijzen. Den armen daglooners hield hij van hun zuur verdiend geld altijd eenige centen af en betaalde hen eerst na verloop van veel tijds of zelfs in 't geheel niet. Maar hoe geheel anders had hun oude, rechtmatige landheer zich jegens hen betoond! De baron was voor hen een liefderijk vader geweest, hoogst weldadig, steeds op hun welzijn bedacht. Ettelijke voor hen zeer nuttige inrichtingen waren hun door hem geschonken. Zijn echtgenoot was voor hen een ware moeder; zij ondersteunde alle behoeftigen, trok zich het lot eener zieke vrouw aan, bezocht haar en verschaftte haar al het noodige. Vooral was zij een vriendin der kinderen. Daarom koesterden ook al de bewoners der heerlijkheid voor haar een kinderlijke eerbied en liefde. Haar beminden zij evenzeer, als de hardvochtige nieuwe eigenaar bij hen gehaat was.

De baron, die zich een nieuwe kapiteinsuniform voor groot tenue had aangeschaft, en zijn vriend in galakostuum stegen nu ook te paard, en de gezamenlijke ruiters gevoelden zich vereerd, dat hun edele heer en diens metgezel in hun midden reden.

Van den ingang van het dorp tot aan de hoogte, waarop zich het kasteel verhief, waren drie eerebogen van groene, bladerrijke boomtakken opgericht. Op den eersten las men dit opschrift: „Welkom hier!” Op den tweeden: „God zegene u!” Op den derden: „Gode zij lof en dank!”

Tusschen de eerste en de tweede eerepoort zag men aan beide zijden van den weg de schoolkinderen geschaard; in hun zondagskleederen getooid, zongen zij een liedje. Tusschen den tweeden en

den derden eereboog stonden rechts de aankomende jongelingen, eveneens in feestgewaad, en links de jonge meisjes, in 't wit gekleed; nu met enkele stemmen, dan weer allen gezamenlijk zongen zij een welkomstlied.

De landheer en diens vriend stegen van hun paarden, en de barones en freule Louise uit de koets, en gingen langzaam te voet voort tusschen de kinderen en de jongelingen en meisjes, om dichterbij hen des te beter te kunnen begroeten.

Aan het hoofd van de rij der meisjes stond Klara, die eens haar meesteres uit de gevangenis had verlost. Thans trad uit de rij der jongelingen de zoon van den kamerdienaar vooruit, die Louise over de grenzen geleid en haar van reisgeld voorzien had, en deze bood den landheer een lauwerkrans aan, terwijl Klara diens gemalin een bloemkrans overreikte. Een heel klein meisje, bijna nog een zuigeling, een dochtertje van den opperrechter, strekte de armpjes uit om Louise een grooten ruiker rozen aan te bieden; de stelen waren omwonden met een blauw lint, waarop met gouden letters de volgende woorden waren geborduurd: „Eerst doornen, daarna rozen.”

Op het eenige treden hooger gelegen open plein voor den ingang van het kasteel stonden twee officieren in prachtige uniform, een overste en een ritmeester, en boden hun voormaligen krijgsmakker, die evenals zij met eervolle wonden van het slagveld was wedergekeerd en niet meer kon dienen, met gulheid de hand aan; ook hadden zich daar verscheidene adellijke heeren en dames verzameld om de teruggekomenen te begroeten.

„Thans trad de baljuw, een eerbiedwekkend grijsaard met sneeuwwitte haren en eenigszins gebukt onder den last der jaren, uit de slotpoort. Hij telde meer dan tachtig jaar, waarvan hij er reeds vijf en twintig in die betrekking had gediend. „Thans,” zoo sprak hij, „nu ik de vreugde beleef, den geachten landheer en diens gezin weder te zien, wil ik gaarne sterven. Ik zou u wel te gemoet zijn gereden, maar reeds sinds lang kon ik niet meer

uitgaan, en alleen de vreugde over uw terugkomst heeft mij weer zooveel kracht geschonken, dat ik mij ten minste herwaarts kon begeven. Want ik en al degenen, die tot mijn district behooren, hebben de gelofte gedaan, zoodra gij weer hier zoudt komen, gemeenschappelijk God te danken."

De baron antwoordde: „Ik en al de hier aanwezigen zullen, ik twijfel er niet aan, u vergezellen."

Hierop gaf de baljuw een teeken met de hand, en alle klokken begonnen te luiden.

De pastoor, bijna even bejaard als de baljuw, stond bij den ingang der kerk en begroette het adellijk gezin, terwijl hij het wijwater aanbod. Reeds was de geheele kerk stampvol. Allen verheugden zich, het adellijk gezin evenals vroeger op hun gewone plaatsen te zien gezeten.

De pastoor richtte slechts weinige woorden tot de vergaderde menigte. „Velen van ons, die hier verzameld zijn," zoo sprak hij, „aanzienlijken en geringen, zijn wegens hun trouw en hun gehechtheid aan den koning en om hun geloof aan den christelijken godsdienst vervolgd geworden en hebben veel moeten lijden van booze menschen. Maar: Zalig zij, die om der gerechtigheid wille vervolgd worden. Moest niet Christus zelf lijden en zoo in zijn heerlijkheid ingaan? Het lijden dezer wereld is niets in vergelijking van de heerlijkheid, die eenmaal aan ons zal worden geopenbaard. Hun, die God liefhebben, strekt alles ten beste — dus ook het lijden; daarom is het in waarheid een weldaad Gods. Alleen om ons bestwil laat God het over ons komen. Het voert ons tot de zaligheid, het baant ons den weg tot de heerlijkheid des hemels, althans indien wij het in vertrouwen op God met geduld dragen. Wij hebben dus wel reden, God te danken voor al het lijden, dat wij in den laatsten tijd met zijn hulp zijn te boven gekomen, en dat willen wij thans van ganscher harte doen."

Met luider stemme en diepe ontroering hief hij het Te-Deum aan. Het orgel liet zijn tonen hooren, en met innige vroomheid zongen al de aanwezigen het heerlijke loflied:

Groote God, U loven wij!

Daar de voorname vreemdelingen slechts weinig tijd beschikbaar hadden, zong men alleen het eerste en laatste vers. Vooral de vier volgende regels werden met bijzondere aandoening aangeheven:

Ja, U zij lof en dank en eer,
U, aller Vader, aller Heer! . . .
Gij, onze toevlucht te aller tijd,
Verlaat ons niet in eeuwigheid.

Uit de kerk begaf men zich naar het kasteel om aan tafel te gaan. De opperrechter had het geheele feest geregeld. De eetzaal was prachtig met bloemkransen versierd. Aan het hooger einde der tafel zat Louise tusschen haar ouders. Aan den wand, boven hen, hing een groote krans van groen frambozenloof, waartusschen talrijke frambozen als roode paarlen uitkwamen. In dien krans stonden met groote gouden letters de volgende woorden te lezen:

„Gods wijze en goede vaderhand
Blijkt ons uit elke vrucht en plant.”

DE PRATENDE SPREEUW.

„Wat is een weduwe toch te beklagen,” sprak de arme Christina, terwijl zij haar tranen afdroogde; „wanneer zal de dood mij toch van dit moeilijke leven verlossen! Vijf jaren lang breng ik reeds in zorg en moeite door, en nog zie ik geen uitkomst, integendeel, het schijnt of het medelijden iederen dag bij de menschen vermindert; weldra zal ik geen ander toevluchtsoord hebben dan het graf, zoowel als ik geen andere hoop meer heb dan op het betere leven, waar geen tranen geschreid zullen worden.”

Zoo klaagde de arme weduwe, toen haar spreekw, het eenige voorwerp, dat haar uit vroeger dagen van welvaart was overgebleven, begon te roepen: „Juffrouw Denis! eten, eten!”

„Arm dier!” antwoordde zij, terwijl zij den vogel naderde, die, als wilde hij haar zijn blijdschap betuigen, vroolijk met de vleugels klapte, „gij vraagt mij om eten! Hebt gij grooten honger?” En de spreekw, die eenige woorden had leeren napraten, hernam: „Ja, ja! ja!” Christina gaf hem te eten en vergat bij de liefkoozingen des vogels het verdriet, dat haar kwelde.

Deze ongelukkige vrouw was de weduwe van een officier, die reeds twaalf jaar geleden gesneuveld was en haar hoegenaamd geen vermogen had nagelaten, zoodat zij, ten einde haar rampzalig leven te rekken, zich genoodzaakt had gezien, de moeilijkste ont-

beringen te verdragen. Ofschoon de overledene het aantal jaren, dat gevorderd werd om aanspraak te maken op pensioen, niet uitgediend had, genoot zijn weduwe, door de goedheid des konings, een zeer klein inkomen uit diens bijzondere middelen. Zij had een zoon, Frans genaamd, die haar veel verdriet veroorzaakte. Van zijn kindsheid af had hij door zijn kwade streken het leven der brave vrouw verbitterd. Hij was een dier vele kinderen, die zich bij iedere gelegenheid woest, overmoedig en lichtzinnig toonen, die nooit de regels der voorzichtigheid in acht nemen en altijd aan de ingevingen van het eerste oogenblik toegeven. Tevergeefs beproefde Christina alle middelen, die de moederliefde kon uitdenken, om haar kind christelijk op te voeden: zij kon zijn driftig karakter niet beteugelen; van dag tot dag zelfs ontwikkelde die drift zich meer en meer en deed de arme moeder voor de toekomst beven. Soms tijds zeide zij tot den jeugdigen Frans: „Frans! Frans! gij bereidt u een vreeselijke toekomst, indien gij voortgaat, u aan uw driften over te geven; zoo gij u niet bijtijds verbetert, zult gij later het slachtoffer van die driften worden, welke gij nu zoo inwilligt. De tijd, dat gij berouw zult hebben, zal komen, doch te laat voor de vreeselijke gevolgen uwer verkeerdheden, die u als steenen tegen het hoofd zullen opspringen. Bedenk toch, dat ik niemand op de wereld heb dan u alleen; ik reken op uw bijstand, om mij, als gij groot zult zijn, in mijn omstandigheden te verlichten. Gij weet, dat ik u van mijn klein inkomen ternauwernood onderhouden kan.” En toch had Frans geen kwaad hart; zelfs eens, toen zijn moeder hem schreiend zijn gedrag verweet, viel hij bitter bedroefd haar om den hals en beloofde haar beterschap. Helaas, dat voornemen duurde slechts een oogenblik; in het eerstvolgende waren alle goede voornemens weder vergeten, en hoorde of zag hij makkers, die zich op straat vermaakten, hij snelde het huis uit, voegde zich bij hen en — Frans was weder de oude Frans.

Frans was vijftien jaar oud en nog was hij niet tot eenig handwerk bestemd. Meer dan één meester had hem in de leer geno-

men, maar allen hadden hem om zijn onbesuisdheid zoowel als om zijn kwade streken weggezonden. Christina was wanhopend, zulk een ondeugend kind te hebben; dikwijls stortte zij tranen van moederlijk verdriet, maar als een andere Monica hield zij niet op den hemel te smeeken, medelijden met haar kind te hebben en hem te bekeeren; maar de hemel scheen voor haar smeekeingen en gebeden doof te zijn, want Frans werd ouder en ondeugender. Groot en sterker zijnde, verklaarde hij aan iedereen, dat hij voor niets anders lust gevoelde dan voor den krijgsdienst.

Op zekeren morgen trok een afdeeling paardenvolk het dorp, waar Frans woonde, door. De krijgsmuziek, die voorafging, de schoone uniform der aanvoerders, de manhaftige houding der ruiters, alles werkte zoo levendig op Frans, dat hij in verrukking uitriep: „O, durfde ik maar, ik ging naar den bevelhebber, en ik zou hem vragen, mij onder zijn volk aan te nemen; wat zou ik gelukkig zijn, indien ik een paard had!”

De ruiters hielden op het kerkplein stil; de krijgslieden stapten af en lieten hun paarden grazen. Frans had zich spoedig onder de soldaten gemengd, luisterde naar hen en verslond als het ware hun woorden, volgde met de grootste oplettendheid elke hunner bewegingen en hield zich eindelijk overtuigd, dat de militaire stand de schoonste en gelukkigste stand hier op aarde was. Die vroolijkheid die onafhankelijkheid, dat ruwe leven der ruiters deden Frans het hoofd draaien en hem eindelijk de vrijmoedigheid nemen, een ouden brigadier aan te spreken.

„Mijnheer!” sprak hij zeer beleefd, „tot wien moet ik mij wenden om in uw regiment dienst te kunnen nemen?”

„Houdt gij mij voor den gek, melkmuil?” vroeg de brigadier op ruwen toon, zijn grijze knevels opstrijkende; „wat zal men met u doen?”

„Ik ben zoo jong niet, mijnheer,” antwoordde Frans zonder zich te laten ontmoedigen; „ik ben weldra zestien jaar en sterk genoeg om een paard te verzorgen en een buks te dragen.”

„Zeg, jongen! gij hebt zeker de beest gespeeld en durft niet te huis te komen. Gij wilt dienst nemen om het pak slagen te ontloupen, dat uw vader u toegedacht heeft. Heb ik geen gelijk?”

„Nee, mijnheer! gij hebt ongelijk! Ik heb geen vader meer en heb hem zelfs ternauwernood gekend. Hij was een krijgsman gelijk gij, zelfs officier. Hij is gesneuveld in het gevecht bij bij ik kan dien naam niet onthouden. Mijn moeder heb ik lief, maar ik ben niet bang voor haar. Niet uit vrees voor straf wil ik dienst nemen. Nee, mijnheer! ik wil soldaat worden, omdat mijn hart mij zegt, dat ik evenals mijn vader soldaat moet worden.”

De brigadier mat den jongeling van hoofd tot voeten, deed hem nog onderscheiden vragen en beval Frans eindelijk, hem te volgen.

Beiden gingen naar den bevelhebber, wien de brigadier iets in het oor fluisterde, waarop deze begon te lachen en een gesprek met Frans aanknoopte. Het openhartige gelaat van den jongeling en zijn bescheiden houding bevielen hem; hij gaf hem de hoop van mogelijk te zullen worden aangenomen en beval Frans, met hem naar den kolonel te gaan; maar zie, te gelijk doet de trompet zich hooren ten teken van opzitten. De ruiters snellen naar hun paarden, de aanvoerders hernemen hun plaatsen, en vijf minuten later verlaten zij het dorp. De beloften van den kapitein hadden Frans te veel verheugd om stil te blijven staan; in de hoop bij het regiment te worden aangenomen, volgde hij de ruiters, vergat zijn moeder en den kleinen spreek, dien hij zoo liefhad, en liep de soldaten na. Hij bezat niets ter wereld dan de kleederen, die hij aanhad, en zelfs kwelde hem de honger. Geen stuiver was hij rijk om brood te koopen, maar hij gaf den moed niet op; vroolijk vervolgde hij den weg, bemoedigd door de gedachte, spoedig huzaar te zullen zijn.

Toen eindelijk het regiment in de kleine stad kwam, alwaar het nachtverblijf moest houden, zocht Frans dadelijk den brigadier op, die hem nu vriendelijk ontving en naar zijn kwartier medenam.

„Zoolang wij niet in de garnizoensplaats zijn, kunt gij niet aangenomen worden,” sprak deze tot Frans, „maar van nu af zal ik voor u zorg dragen. Zoo gij goed oppast, zal ik u bij den kolonel aanbevelen en alles zal wel gaan.” Frans beloofde alles en hield woord. Hetgeen hij nooit bij zijn moeder had willen doen, deed hij nu. Hij verliet den brigadier niet, toonde zich in alles gehoorzaam en onderworpen en deed met den grootsten ijver en de nauwlettendste zorg al de diensten, die op hem rustten.

Veertien dagen later kwam het regiment in de garnizoensplaats aan, en Frans zag zijn wensch vervuld: het huzarenpak werd hem aangetrokken.

Overtuigd dat zijn toekomstig lot van zijn gedrag zou afhangen, verzuimde hij niets om zich het vertrouwen van zijn meerderen waardig te maken, en toonde hij zulk een nauwlettenden ijver in zijn dienstzaken, dat hij dikwijls als een voorbeeld aan de soldaten werd voorgesteld.

Zijn moeder, de arme Christina, had den grootsten angst uitgestaan, toen zij haar zoon niet te huis zag komen. Nadat zij in de uiterste bezorgdheid den dag doorgebracht had, vernam zij van andere jongens, dat Frans bij het paardenvolk gezien en het waarschijnlijk gevolgd was. Had de arme moeder kracht genoeg gehad, zij zou zich dadelijk op weg begeven hebben, om den jongeling op te zoeken en hem te bidden met haar terug te keeren, maar dat was haar onmogelijk, daar zij van droefheid doodelijk ziek werd.

Een maand na zijn vertrek ontving de bedroefde moeder een brief van den bevelhebber der huzaren, onder wien Frans, die in zijn jeugd nooit had willen leeren schrijven, nu diende. De officier berichtte haar, dat Frans dienst genomen had, doch dat hij zich zoowel door zijn goed gedrag als door zijn ijver zoodanig onderscheidde, dat alles hopen deed, dat hij niet lang gemeen soldaat zou zijn, maar men hem spoedig de brigadiersstrepen zou geven, ten minste zoo hij zich in het schrijven en lezen wilde oefenen. Hij verzocht de arme moeder, zich over het vertrek van haar zoon

niet langer te bedroeven en beloofde haar, dat hij voor den jongeling als een vader zou zorgen, een verplichting, meldde hij er bij, die hij den dapperen Maurits Denis, den braven vader van Frans, verschuldigd was.

Deze brief vertroostte de arme Christina niet weinig. Zij antwoordde den bevelhebber met erkentelijkheid, beval hem haar Frans aan en gaf dezen de teederste lessen van wijsheid en godsvrucht. Weldra was Frans in staat, zelf zijn moeder te schrijven, en van toen af onderhield hij een levendige briefwisseling met haar.

Christina genoot weder eenige blijdschap in het leven, toen zij ontwaren mocht, dat haar zoon van zijn verkeerdheden teruggekomen was en zich nu goed gedroeg. Hoe gelukkig zou zij zijn geweest, indien zij hem slechts eenmaal had mogen zien; doch die wensch was tevergeefs.

Na eenigen tijd berichtte Frans haar, dat hij van garnizoensplaats veranderd was en hij nu hoopte, daar hij dichterbij was, haar spoedig te zullen bezoeken. De blijdschap, door dat bericht veroorzaakt, was echter van korten duur. Acht dagen later ontving zij een tweeden brief, waarin Frans haar mededeelde, dat hij naar de grenzen vertrokken was ten gevolge van den oorlog, die met een naburigen vorst was uitgebroken. Met een diepgeroerd gemoed voegde hij er bij, dat die brief wel de laatste kon zijn, dien hij ooit meer schrijven zou; hij vroeg haar vergiffenis voor al het verdriet, dat hij haar aangedaan had, beval zich in haar gebeden aan en deelde haar ten slotte mede, dat hij zijn belijdenis gedaan had en, nu hij hoopte met God verzoend te zijn, blijmoedig den vijand te gemoet ging.

De oorlog barstte weldra uit en veroorzaakte groote rampen. Het dorp, waarin Christina woonde, lag aan een der voornaamste wegen van het land, en daar dit dorp den vijand een te vaste stelling zou aanbieden, werd het zeer spoedig door een schans, van zwaar geschut voorzien, ingesloten en gedekt door een sterke militaire bezetting. De bevelhebber, vrij zeker van een aanval overtuigd, deed

voor eenige maanden levensbehoefden in het dorp opslaan en gaf bevel, dat alle weerlooze inwoners zich zouden verwijderen, en dus werd Christina met andere huisgezinnen naar het binnenste des lands gezonden. Gij kunt begrijpen, hoezeer die arme vrouw bij die verplaatsing moest lijden. Zij kon van al haar huisraad, dat trouwens niet veel was, maar weinig medenemen: haar bed, eenige stoelen, een oude tafel, wat versleten linnengoed en de kooi met den armen spreek, den eenigen deelgenoot in haar lijden.

Christina was zoo gelukkig, in een zeer welvarend dorp, veertig uren van haar vroegere verblijfplaats, bij edelmoedige lieden, die haar met alle mogelijke voorkomendheid behandelden, een gastvrij verblijf te vinden. Niet bij machte, zooveel goedheid te beloonen, trachtte zij zich in den huiselijken kring zoo nuttig mogelijk te maken; zij onderwees de kinderen en verrichtte met ijver en belangstelling alles, wat met haar krachten overeenkwam. De huisvader, een voornaam zeepzieder in het dorp, behandelde haar met zeer veel onderscheiding en trachtte haar lot zooveel mogelijk te verzachten; maar de arme moeder, zij was bij het gemis van eenig bericht van Frans in het geheel niet te troosten. Zij had bij allen en overal waar zij meende tijding te kunnen ontvangen, onderzoek naar hem gedaan; niemand wist iets van hem, men hoorde van hem hoegenaamd niets, en de arme vrouw moest wel tot het besluit komen, dat Frans dood was, en kleeedde zich in rouwgewaad.

Verscheidene maanden gingen in treurigheid daarheen, de vrede was tusschen de vijandelijke mogendheden gesloten en alles keerde tot de gewone rust langzaam terug. Christina alleen had niets te hopen of te verwachten, nu haar kind, haar geliefde Frans, dood was. Zij werd van dag tot dag droefgeestiger en verliet haar kamertje bijna niet meer. De zeepzieder en zijn vrouw trachtten haar te troosten met de gedachte, dat Frans mogelijk nog in leven was en haar, wie weet hoe spoedig, zou komen opzoeken; maar het moederhart kon in die schaduw eener ijdele hoop niet deelen. Dag en nacht herhaalde zij den naam van haar geliefden Frans en riep

dikwijls, gelijk weleer Jakob om zijn Jozef: „ik zal om mijn Frans schreien, totdat ik dood ben!” Die droefheid werkte nadeelig op haar gestel: zij werd gevaarlijk ziek.

Haar armen spreeuw niet meer kunnende verzorgen, verzocht zij den zoon van den zeepzieder om den geliefden vogel dagelijks van voedsel te voorzien; met veel genoegen voldeed de knaap aan dit verzoek: hij hield zooveel van den vogel en snapte zoo gaarne met hem. Maar ziet, op zekeren morgen vergat de knaap in de haast de kooi te sluiten en het vlugge spreeuwje wipte het deurtje uit, huppelde eerst vroolijk door de kamer der zieke, vloog in het venster en eindelijk het raam uit.

Christina lag te bed en ontdekte niets van het groote verlies, dat zij leed. Toen zij wakker werd, had niemand den moed, het haar mede te deelen, maar de sulte, die om haar heerschte, maakte het haar zeer spoedig bekend. Zij deed den kleinen knaap niet het minste verwijt en berustte in den wil van God, die haar dit verlies had doen ondergaan.

Den avond van denzelfden dag, waarop de spreeuw weggevlogen was, werd de zeepzieder zeer verrast door het bezoek van verscheiden personen, die ongevraagd in zijn fabriek traden. Het waren twee jongelieden van twaalf tot vijftien jaar, vergezeld door een officier, die een spreeuw in de hand had. Een bediende in livrei volgde zeer eerbiedig den jeugdigen krijgsman. De zeepzieder herkende dadelijk den spreeuw. Nauwelijks zag ook deze den zeepzieder, of hij begon met de vleugels te klappen en vroolijk uit te roepen: „Moeder Denis, gij zijt goed! goede moedertje Denis!”

„Zoo, zijt gij daar, kleine potsenmaker!” riep de zeepzieder vroolijk uit, „hebt gij honger?”

„Ja, ja!” antwoordde de vogel.

„Gij zijt weggevlogen, niet waar, schobbejak?”

„Ja, ja!”

De officier vroeg met diepen ernst of mejuffrouw Denis hier niet woonde en of er geen mogelijkheid bestond, haar te spreken.

„Juffrouw Denis woont hier, mijnheer!” antwoordde de zeepzieder, „maar ik twijfel of gij haar zult kunnen spreken. Die arme vrouw is ziek en verlaat haar bed bijna niet. Zij is dag aan dag zeer bedroefd, omdat zij gelooft, dat haar zoon dood is, van wien zij in maanden lang niets gehoord of vernomen heeft. Onze troost helpt niet meer, zij wil naar niets luisteren.”

„In dat geval moet men zeer voorzichtig zijn,” antwoordde de krijgsman; „wees zoo goed en ga bij haar, geef haar dezen vogel en zeg haar, dat zich iemand hier bevindt, die eenig bericht van haar zoon komt brengen. Zeg haar, dat Frans wel is en haar spoedig zal komen bezoeken.”

De zeepzieder ging zich terstond van zijn last kwijten, en de zieke moeder, verrukt van blijdschap, deed hem vraag op vraag en riep eindelijk in geestverrukking uit, dat zij den krijgsman begeerde te zien, die haar tijding van haar zoon kwam brengen.

Deze deed op dit bericht de lieden, die hij bij zich had, in de werkplaats vertoeven en ging alleen binnen; tevergeefs echter trachtte hij zich onbekend te houden; alles verried hem, en Christina herkende dadelijk haar Fraus.

Het is niet mogelijk, het tooneel te beschrijven, dat nu volgde. De arme Christina, zoo gelukkig hem, dien zij dood waande, weder te zien, drukte den verloren zoon aan het hart en kon zich niet genoeg verzadigen aan den aanblik van zijn minzaam en mannelijk uiterlijk. Het was haar een raadsel, hoe een jongeling, weleer zoo wild en onbescheiden, thans zoo beleefd en beschaafd was geworden. Maar wat haar boven alles tot schreiens toe trof, was de wijze, waarop hij God als de oorzaak dezer wonderdadige ontmoeting dankte.

Na de eerste vervoering der blijdschap verhaalde Frans, of liever kapitein Denis, aan zijn moeder de gebeurtenissen, die met hem plaats hadden gehad, sedert hij haar niet meer had geschreven.

„Ik was reeds wachtmeester,” zoo begon hij, „toen wij naar het slagveld gingen, en was bemind bij mijn kameraden en meerderen.

Mijn regiment, het schoonste van het leger, nam dadelijk een werkzaam deel aan den krijg. Elk uur hadden er kleine schermutselingen plaats, totdat een algemeene slag alles zou beslissen.

„Wij verloren telken male veel volk, maar God spaarde mij bij iedere ontmoeting hoogst wonderdadig. Eindelijk brak de beslissende dag aan. Bij het begin van den dageraad deed het geschut zich hooren. Mijn regiment stond vreeselijk aan het vijandelijk vuur bloot; wij ontvingen bevel, een batterij aan te vallen, die een ontzettende slachting onder ons aanrichtte. Reeds hadden wij de loopgraven bemachtigd, toen onze kolonel een tegenbevel ontving; wij trachtten in goede orde af te trekken, maar dat was niet mogelijk: wij hadden ons te dicht onder het vijandelijk vuur begeven. De vijand, onze terugwaartsche beweging ziende, begroette ons met een hagelbui van kogels, die ons bij een aanzienlijk getal dooden ook zeer vele gekwetsten veroorzaakte. Twee mijner officieren stortten dood aan mijn zijde neder. Ik brandde van woede om mijn chefs te wreken; met vijftig mijner manschappen viel ik op een compagnie jagers, die ons zochten te omsingelen, aan en wij versloegen hen glansrijk. Terwijl wij dit voordeel behaalden, werd mijn kolonel, die als een leeuw tegen een drievoudige overmacht streed, ingesloten en zou zich weldra hebben moeten overgeven. Nauwelijks had ik den tijd om mijn manschappen te hereenigen; als leeuwen vielen wij op een bataljon grenadiers aan, en door een stoute daad redden wij twee onzer escadrons, die weldra verslagen zouden geweest zijn. Het meerendeel onzer officieren was gedood of gekwetst en onze kolonel, die door veel bloedverlies uit zijn wonde buiten staat was, het bevel te voeren, gaf het aan mij over. Niet kunnende dulden, zoovele dapperen ongewroken te moeten achterlaten, verzamelde ik opnieuw mijn weinige huzaren en, van hun geestdrift gebruik makende, viel ik den vijand opnieuw aan; deze, daarop niet bedacht, trachtte de batterij te bereiken; wij achtervolgden hem en het mocht ons na een moorddadigen strijd gelukken, de batterij als prijs van dien bloedigen dag te nemen.

Ook op andere plaatsen streed men even dapper, en eer de avond daar was, waren wij meester van het slagveld. De kolonel drukte mij in de armen, noemde mij zijn zoon en stelde mij aan den generaal voor als den man, aan wien ook de vorst grootendeels de overwinning te danken had. Het ordeteeken, dat gij op mijn borst ziet, lieve moeder, en de rang van luitenant werden mij op het slagveld geschonken. Korten tijd daarna benoemde de vorst mij niettegenstaande mijn jeugdigen leeftijd tot kapitein en beloofde mij, indien ik zoo voortging, nog hooger bevordering. Mijn bataljon, zoo bloedig geteisterd, keerde naar de garnizoensplaats terug; ik bleef in dienst, en de kolonel behandelde mij als ware ik zijn zoon.

Gedurende den oorlog was het mij onmogelijk, u eenig bericht te doen toekomen. Toen de vrede geteekend was, schreef ik u onderscheidene malen, zonder eenig antwoord te ontvangen. Ik wist niet, waaraan ik dit stilzwijgen meest toeschrijven, en vreesde maar al te zeer, dat u eenig onheil in die droevige tijden zou wederwaren zijn. Ik deed bij het stedelijk bestuur al het noodige onderzoek; men berichtte mij, dat gij verplicht waart geworden, het dorp te verlaten, maar werwaarts gij u begeven hadt, wist mij niemand te zeggen.

Veertien dagen geleden ontbood mij de kolonel en berichtte mij, dat hij verlof had om voor een maand naar zijn familie te gaan; hij noodigde mij uit, hem derwaarts te vergezellen; ik vertrok met hem. Gisteren noodigden mij zijn zonen, die ik in de werkplaats gelaten heb, uit om hen op een vogelvangst te vergezellen; ik nam hun voorstel aan; sedert van morgen zes uren waren wij in het bosch zonder veel te vangen; hedenmiddag omstreeks twee uren valt er een spreeuw op onze knip. Wij loopen toe om den vogel uit de knip te verlossen; stel u mijn verbazing voor, toen ik het dier hoor roepen: „Juffrouw Denis! eten, eten!” Ik begreep den vogel en herkende mijn ouden vriend. Ik kon niet langer in het bosch vertoeven, maar spoedde mij naar het dorp,

alsof een onzichtbare hand mij geleidde. Ik vroeg aan ieder, dien ik ontmoette, of hij juffrouw Denis ook kende, maar niemand wist mij terecht te helpen, totdat een kleine jongen mij zeide, de juffrouw te kennen, die dien spreekw verloren had en „juffrouw Denis” genoemd werd. Ik vloog naar het huis, dat hij mij aanwees, en ik had het geluk, u na zulk een lange scheiding terug te mogen zien....” Dit zeggende, sloot Frans zijn moeder opnieuw in de armen.

Kapitein Denis was niettegenstaande het geluk, dat hij bij zijn moeder smaakte, verplicht te vertrekken en de jongelingen naar hun ouders terug te brengen, bij wie hun lange afwezigheid ongerustheid zou hebben veroorzaakt.

Welk een gelukkigen nacht bracht Christina door! Alles scheen voor haar een andere gedaante te hebben aangenomen. Sinds langen tijd had zij zoo gerust niet geslapen, was zij zoo gelukkig niet geweest!

Des anderen daags hield een prachtig rijtuig stil voor de woning van den zeepzieder. Een huzarenkapitein, rijk gekleed, vergezeld van een heer en een dame, die wat ouder waren, stapte af. De zeepzieder verliet zijn werkplaats om hen te ontfangen, en een oogenblik later trad de kapitein in de kamer van Christina, die moeite had, haar zoon te herkennen.

„Moeder!” zeide hij, „ziehier mijn kolonel en mevrouw de gravin, zijn echtgenooten. Zij begeerden mij te vergezellen om u af te halen, ten einde u naar hun buitenverblijf te geleiden, waar gij uw overige dagen in ongestoord geluk zult kunnen doorbrengen.”

De gravin naderde Christina, drukte haar de hand, vroeg naar haar gezondheid en voegde er met warmte bij:

„Mevrouw! ik wensch u geluk, zulk een dapperen en deugdzamen zoon te bezitten. Hij strekt tot voorbeeld der overige officieren en is de vriend van mijn echtgenoot. Hij heeft hem het leven gered, het is dus niet meer dan plicht, dat wij hem dat trachten te vergelden.”

Terwijl Christina de gravin bedankte voor haar goedheid, riep Frans den zeepzieder, en tot dezen zeide de kolonel lachend:

„Dit huisraad behoort voortaan aan u; mevrouw Denis zal het noodige bij mij vinden.”

„Maar ik ben uw schuldenaar,” voegde Frans er bij, want mijn moeder heeft mij gezegd, hoeveel goeds gij haar gedaan hebt.”

„Gij zijt mij niets schuldig, mijnheer!” antwoordde de zeepzieder; „uw moeder heeft door haar godsvrucht den zegen in mijn huis gebracht, en dat is mijn grootste belooning.”

„Welnu, mijn vriend! neem dan dit voor uw kinderen,” en te gelijk gaf hij den zeepzieder een beurs met honderd gouden dukaten.

Juffrouw Denis sloeg op verzoek der gravin een warmen mantel om en nam plaats in het rijtuig, om de overige dagen van haar leven in het bijzijn van haar zoon door te brengen op het buiten van den kolonel. Zij nam niets mede dan haar bijbel en den prattenden spreekw, die naast God het middel was geweest om haar zoon na zulk een lange scheiding haar weder te geven.

DE KERSEN.

In het vriendelijk dorpje Rebenheim, dat, door boomgaarden en wijnbergen omgeven, niet ver van den Rijn ligt, woonde de rechtschapen Ehrenberg, de schout der plaats. Om de trouw, waarmede hij zijn ambt waarnam en recht en orde handhaafde, was hij algemeen geacht; ook zijn echtgenoot werd door een ieder bemind, vooral om haar weldadigheid jegens de armen. Zij hadden slechts één kind, de kleine Karolina, die zeer bevallig opgroeide en reeds vroeg blijken gaf van een helder verstand en een goed hart. Haar ouders hadden haar onbeschrijfelijk lief en gaven haar een voortreffelijke opvoeding.

Bij het rechthuis was behalve de groote boomgaard en de goed onderhouden moestuin nog een klein tuintje gelegen, dat met bloemen beplant was. Den dag, waarop Karolina werd geboren, plantte haar vader midden in het bloementuintje een kerseboompje; hij had een boompje met een lagen stam gekozen, opdat Karolina des te nauwkeuriger de bloesems zou kunnen beschouwen en des te gemakkelijker de vruchten plukken. Toen het boompje voor 't eerst bloeide en zoodanig met bloesems was overladen, dat 't slechts een enkele bloemruiker scheen te zijn, beschouwden de ouders het op zekeren morgen en verheugden zich in den heerlijken aanblik daarvan. De moeder had de kleine Karolina op den arm; het kind lachte tegen

de liefelijke bloempjes, strekte er de handjes naar uit en betuigde haar vreugde in woorden, die nog wel wat onduidelijk waren, maar die de ouders toch zeer goed begrepen, dat beteekenden: „Bloemen! bloemen! mooi! mooi!” Het lief opgroeiende kind schonk hun oneindig grooter vreugde dan het bloeiende boompje, ja dan geheel hun tuin en hun wijnbergen en al wat zij bezaten. Beide ouders deden voor God de plechtige gelofte, Karolina tot een vroom en deugdzaam meisje te zullen opvoeden; beiden smeekten Hem, dat Hij hun pogingen zou zegenen en Karolina tot zijn verheerlijking en hun vreugde zou laten opgroeien.

En aan die pogingen lieten 't de goede ouders niet ontbreken. De moeder gaf Karolina het eerste onderricht in den godsdienst; met innige ontroering sprak zij haar van den lieven Vader in den hemel, die de bloemen bloeien, de boomen groeien en kersen en druiven rijpen laat; zij verhaalde haar van den goddelijken kindervriend Jesus, die brave kinderen liefheeft; ook liet zij de kleine zulk huiselijk werk verrichten als voor haar geringe krachten berekend was. Haar vader beschouwde het als de aangenaamste bezigheid in de uren, die hij niet in de rechtzaal behoefde door te brengen, zelf Karolina onderwijs te geven in het lezen en schrijven.

Een zeer weldadige, ja de eenige uitspanning vond hij in zijn boomgaard. Daar hij het grootste gedeelte van den dag in de kanselarij doorbracht, waar hij slechts zwart op wit zag, gevoelde hij zich altijd aangenaam gestemd te midden van het groen des boomgaards en hij kweekte zelf de boomen. Daar viel altijd zeer veel voor hem te doen, van de eerste dagen der lente af tot laat in den herfst, wanneer hij tot zijn niet gering genoegen de vruchten inzamelde. De zorgvuldige moeder onderhield met behulp der dienstmaagd den moestuin. Toen Karolina acht jaren oud was, werd haar, echter onder opzicht harer moeder, het onderhouden van het bloementuintje opgedragen. Daardoor gevoelde zij zich zeer vereerd en verheugd, en allervoortreffelijkst volbracht zij haar taak, boven verwachting harer moeder.

De vader schonk Karolina het kerseboompje, dat midden in het bloementuintje stond; daarin schepte zij meer genoeg en dan in al de bloemen. Alle dagen bezocht en bewonderde zij het, van den tijd af, dat de knopjes opengingen, totdat de vruchten rijp waren. Wel deed 't haar leed, dat de schoone witte blaadjes der bloesems afvielen, maar met genoeg merkte zij op, hoe de kersen, eerst nog groen en kleiner dan erwten, te voorschijn kwamen en langzamerhand hoe langer hoe grooter werden, totdat eindelijk de schoone roode kersen tusschen het groene loof te voorschijn kwamen.

„Zoo is 't nu eenmaal,” zeide haar vader; „jeugd en schoonheid vergaan, evenals de bloemen; maar de deugd is de vrucht, die men van den boom verwacht. De geheele aarde is als een groote tuin, waarin God aan elk mensch een plaats heeft aangewezen, om rijklijk vruchten ten goede voort te brengen. Evenals God aan de boomen regen en zonneschijn geeft, zoo schenkt Hij ons zijn genade om toe te nemen in alle deugden, als wij 't maar niet aan onze medewerking laten ontbreken.”

Karolina beloofde, trouw haar plichten te zullen waarnemen, en elken dag rechtvaardigde haar gedrag de schoone verwachtingen van haar ouders. Het kleine gezin leefde tevreden en vergenoegd en droeg niet slechts door raad en daad, maar vooral door zijn schoon voorbeeld er zeer veel toe bij, dat de wakkere dorpelingen en de bewoners van den omtrek in eendracht en vrede leefden, waarbij zij zich zeer gelukkig gevoelden.

Maar de oorlog, die tegen het einde der vorige eeuw in de heerlijke Rijnstreken zoovele verwoestingen had aangericht, naderde eindelijk ook dat vreedzame dal, waar tot dusver rust en stil huiselijk geluk hadden gewoond. Het dorp werd beurtelings nu door vrienden, dan door vijanden bezet en leed daarbij onbeschrijfelijk veel schade. Thans was 't weer in de macht des vijands en, daar deze gebrek had aan levensmiddelen, perste hij den bewoners bijna hun laatste bete broods af; maar nog eenmaal zou hij uit die streek verdreven worden. Voor zonsopgang hadden de Duitschers den vijand met ver-

nieuwden moed aangegrepen en waren tot aan het dorp doorgedrongen. Daar werd de strijd heviger; onafgebroken duurde het kleingeweervuur voort. Van de bergen tot aan beide zijden van het dorp bulderden de kanonnen. In alle richtingen vlogen de kogels over het rechthuis, en aan het eind van het dorp ontstond een begin van brand. Zoodra de donder van het geschut zich had verwijderd, maakte de brave schout toebereidselen om den brand te blusschen. De handen gevouwen en bleek als een lijk zat zijn vrouw voor het raam der benedenkamer en zag ten hemel onder het uitstorten van een vurig gebed. Karolina lag weenend naast haar geknield, hief bevend de handen in de hoogte en bad even innig als haar moeder.

't Was reeds drie uren in den namiddag, toen er op eens werd gescheld. De vrouw zag door het raam; een officier in huzaren-uniform hield met zijn paard, waarvan hij was afgestegen, voor de deur stil.

„O Goddank,” riep de moeder, „hij is van het leger der Duitschers.”

Door haar moeder gevolgd, snelde Karolina naar de deur en opende die. Intusschen had de officier zijn paard naast de deur vastgebonden.

„Lieve hemel, wat ziet gij er verschrikt uit!” zeide hij op vriendelijken toon, toen hij de bleeke gezichten aanschouwde. „Stelt u gerust, het gevaar is voorbij, gij zijt in veiligheid. Ook de uitgebarsten brand is zoo goed als gebluscht, Mijnheer de schout zal terstond hier zijn. Ik verzoek u alleen om eenige verkwikking, ook al hadt gij niets anders dan een stuk brood en een teug water.”

Dit zeggende, trad hij de kamer binnen, zette zijn sabel in een hoek, nam plaats en wischte met een witten zakdoek zijn gloeiend gelaat af.

„Dezen keer ging 't heet toe,” zei hij, „maar God zij geloofd, wij hebben gezegevierd.”

Een engel des hemels had voor moeder en dochter geen blijder verschijning kunnen zijn. De eerste had nog eenige flesschen ouden Rijnwijn diep onder het zand in den kelder verborgen, waar de

wintergroente was bewaard geweest, waarvan hier en daar nog een blaadje te zien was. De vijand had dien wijn niet ontdekt. Zij haalde er een flesch van benevens een stuk roggebrood, en verontschuldigde zich, dat er geen andere spijsen meer in voorraad waren.

„Dat is genoeg,” zeide de officier, terwijl hij naar het brood greep en er dadelijk van at, „dat smaakt. 't Is het eerste voedsel, dat ik vandaag over mijn lippen krijg.”

Karolina verwijderde zich en kwam spoedig terug met de schoonste hoogroode kersen van haar boompje op een helderwit porseleinen bord.

„Kersen!” riep de officier, „die zijn hier te lande tegenwoordig een zeldzaamheid. 't Is een wonder, dat de vijand ze heeft gespaard; letterlijk al de boomen in den omtrek zijn kaal geplukt.”

„Die kersen,” hernam de moeder, „zijn gegroeid aan een laag boompje, dat in Karolina's bloementuintje staat, waar het op den dag van haar geboorte werd geplant. Eerst sinds een of twee dagen zijn zij rijp geworden. De vijand zal in dat kleine boompje geen erg hebben gehad.”

„En die kersen staat gij mij af, lief kind?” vroeg de officier op een toon van blijdschap. „Neen, dat mag niet, zij zijn voor u, het zou zonde wezen, er u maar een enkele te ontnemen.”

„Hoe zouden wij,” vroeg Karolina, „den edelen mannen, die hun bloed voor ons vergieten, een paar kersen kunnen weigeren?” en in haar vriendelijke donkerblauwe oogen stonden heldere tranen, die over haar blozende wangen rolden. „Gij moet ze alle opeten, als gij mij genoeg wilt doen,” voegde zij er herhaaldelijk bij.

Hij nam eenige kersen en legde ze op het bord naast zijn glas neder. Nauwelijks echter had hij het glas aan den mond gebracht, of daar weerklonken de trompetten. Hij sprong op en gordde zijn sabel aan.

„Zij blazen den aftocht,” zei hij, „ik mag mij geen oogenblik langer ophouden.”

De moeder stond met den wijn voor hem en noodigde hem om te drinken: Karolina drong bij hem aan om de kersen, die zij

zorgvuldig in een vel wit papier wikkelde, op weg mee te nemen.

„'t Is zeer warm,” sprak zij, „en kersen zijn toch altijd een kleine verfrissching.”

„Ik heb waarlijk geen enkelen leegen zak,” antwoordde de officier. „Ik heb al mijn pakkage bij mij. Zie maar, ik ben beladen als een pakpaard.”

„Kom,” hernam Karolina, „voor die weinige kersen zal nog wel een plaatsje te vinden zijn.”

Zij smeekte den officier met zooveel welgemeenden, goedhartigen aandrang, dat hij, om aan haar verzoek te voldoen, zich redde zoo goed hij kon. Hij nam een brievenstasch uit zijn zak, stak die tusschen zijn rok op de borst en borg de kersen op de plaats daarvan.

„Waarlijk,” zei hij met ontroering, „een eerlijk man, wien dikwijls elke bete met wangunst als toegeteld wordt, doet 't toch goed, zulke vriendelijke, welwillende menschen aan te treffen. Jammer dat ik niet langer kan blijven! Gaarne zou ik u, kind-lief, een of andere kleinigheid tot aandenken willen geven, maar waarlijk ik heb letterlijk niets, zelfs geen enkelen kreuzer. Vergenoeg u dus met mijn dankbetuiging.”

Hij sprong te paard, riep Karolina en haar moeder nog een laatste vaarwel toe en rende voort.

De vreugde der goede menschen over hun redding was van korten duur. Eenige weken later had er een hevig treffen plaats bij het dorp, dat bijna geheel in een puinhoop werd veranderd; ook het rechthuis brandde af. Het gezin had bijna alles verloren. Met de oogen vol tranen trokken vader, moeder en dochter te voet verder en zagen nog dikwijls naar de rookende puinen om.

Het land kwam in de macht der vijanden. De brave schout, die 't altijd met zijn vaderland goed had gemeend en zijn vorst getrouw was gebleven, mocht zich gelukkig achten, dat hij er het leven had afgebracht. Aan een hernieuwde aanstelling in het veroverde land durfde hij niet te denken; met vrouw en dochter begaf hij zich naar een verafgelegen stad, waar hij in zeer kommervolle omstan-

digheden leefde. Zijn vorst doolde zelf als een vreemdeling rond en kon hem geen hulp verleen. Intusschen trachtte de eerlijke man met kopiëerwerk nog iets te verdienen; zijn vrouw vervaardigde modewerk en Karolina, die spoedig een meesteres werd in alle vrouwelijke handwerken, hielp daarbij trouw mede. Zoo kwamen zij toch altijd met eere door de wereld.

Zekere gravin Von Buchenhain, die zich sinds eenigen tijd in de stad ophield, gaf haar vooral veel te verdienen. Eens had de gravin een hoed van stroogeel zijde besteld, die moest worden opgemaakt met blauwe korenbloemen, en Karolina bracht er hem 's morgens op het bepaalde uur heen. De kamenier zeide, dat mevrouw de gravin juist bezoek had, daar 's avonds te voren haar zuster met haar echtgenoot en dochters waren aangekomen. Echter ging zij met den hoed heen, die zeer schoon was uitgevallen, en verzocht Karolina, een oogenblik te wachten. Kort daarna kwam zij terug en zeide:

„De hoed is geheel naar genoegen; de beide jonge dames verlangen er ook zoo een. Ga dadelijk met mij mede, gij krijgt zeker verscheiden bestellingen.”

Dit zeggende, bracht zij Karolina in den tuin, waar de gravin met haar gezelschap in het groote priëel koffie zat te drinken.

Karolina trad het priëel binnen. De beide freules beschouwden en bewonderden nog altijd den hoed; haar moeder, de zuster der gravin, bestelde voor zichzelf en haar dochters drie zulke hoeden en zwaaide Karolina grooten lof toe, vooral over de schoone korenbloemen, die zij geheel eigenhandig had vervaardigd. De gravin zeide:

„De hoed en de bloemen zijn wezenlijk zeer schoon, Karolina werkt voortreffelijk. Maar het deugdzame gedrag mijner vriendelijke Karolina, zooals ik haar altijd noem, verdient nog meer lof dan haar fraaie werk.”

En nu vertelde de gravin van het harde lot, dat Karolina had getroffen, en hoe zij thans met onvermoeide vlijt haar ouders hielp onderhouden.

De graaf stond met zijn zwager, den overste Von Holm, op eenige

schreden afstands van het priëel. De laatste, een indrukwekkend man in een prachtige uniform en met een ridderorde versierd, werd opmerkzaam op het gesprek, nam zijn pijp uit den mond, trad nader en riep, terwijl hij Karolina beschouwde:

„Om 's hemels wil! Wat? Zijt gij de dochter van den schout van Rebenheim? Wat zijt gij groot en schoon geworden! Ik zou u niet meer herkend hebben, en toch zijn wij oude bekenden.”

Karolina bleef verbaasd staan en zag den haar onbekenden heer met groote oogen aan, terwijl een bos haar wangen deed gloeien. Maar hij nam haar vriendelijk bij de hand, leidde haar tot zijn echtgenoot, die naast de gravin zat, en zeide tot haar:

„Zie, Amalia, dit is hetzelfde meisje, dat mij tien jaar geleden, toen zij nog een kind was, het leven redde.”

„Hoe is dat mogelijk?” riep Karolina verbaasd.

„Dat moet u bepaald onbegrijpelijk voorkomen,” hernam de overste, „maar misschien herinnert gij u toch nog den huzarenofficier, die eens op een schuimend paard voor het rechthuis te Rebenheim kwam aanrennen en dien gij toen zoo vriendelijk op kersen hebt onthaald.”

„Ach, zijt gij het!” riep thans Karolina, en een uitdrukking van vriendelijkheid verhelderde haar gelaat. Goddank, dat gij nog in leven zijt! Maar dat ik er iets toe zou hebben bijgedragen om u het leven te redden, daarvan weet ik waarlijk niets.”

„Inderdaad, gij kunt ook eigenlijk niet weten, welk een groote weldaad gij mij hebt bewezen,” gaf hij ten antwoord; „maar mijn vrouw en mijn dochters weten het zeer goed. Ik heb het haar terstond geschreven, want dat is zeker een van de merkwaardigste voorvallen mijns levens.”

„En voor mij het merkwaardigste van den geheelen oorlog,” zeide de echtgenoot van den overste, stond op en omhelsde Karolina met ontmoeting.

„He,” viel de gravin Von Buchenhain in, „van dat alles weten mijn man en ik nog volstrekt niets. Deel ons die geschiedenis toch eens mede!”

„Zij is maar heel kort,” was het antwoord van den overste „Hongerig en dorstig kwam ik aanrijden voor het huis, waarin Karolina en haar ouders woonden, en bedelde om zoo te zeggen, om een stuk brood en een teug water. Zij deelden alles met mij, wat zij bezaten en dat zij bij den algemeen heerschenden nood wel voor zichzelf hadden kunnen behouden. Karolina plukte haar kleine kerseboompje zeker voor mij leeg, om mij te verkwikken. 't Waren heerlijke kersen en, zoowaar ik een eerlijk man ben, nagenoeg de eenige in den geheelen omtrek. Maar de vijand liet mij den tijd niet om ze op te eten; ik moest terstond weer te paard. Toen noodigde Karolina mij met de innemendste vriendelijkheid, de kersen bij mij te steken; maar dat ging zoo gemakkelijk niet. Daags te voren was mijn paard onder mij doodgeschoten. In de haast had ik het onontbeerlijkste uit mijn mantelzak genomen, stak het in mijn zakken en vocht eenigen tijd te voet, totdat een huzaar mij zijn paard afstond. Evenals de bekende wijsgeer, droeg ik alles, wat ik bezat, bij mij. Om voor de kersen in een mijner zakken ruimte te maken, nam ik er mijn brieven tasch uit en stak die hier tusschen mijn borst. 't Ging terstond weer op den vijand los, die allen schijn had van opnieuw voorwaarts te zullen dringen. Met mijn manschappen joeg ik de vijandelijke huzaren achterna, dat 't een lust was; maar toen wij voorbij een heg kwamen, waarachter zich infanterie had verborgen, schoot een jager te voet onvoorziens op mij; de kerel had goed gemikt, want hij trof mij juist hier op de borst. Maar de kogel stuitte af op de brieven tasch, anders zou hij mij hebben doorboord en ware ik op de plaats dood gebleven.”

„Zegt nu allen,” vervolgde hij met hevige aandoening, „heeft Gods voorzienigheid zich niet van de hand van dat vriendelijk kind bediend om mij aan den dood te ontrukken? Heb ik gelijk of ongelijk, wanneer ik beweere, dat Karolina mij door haar vriendelijkheid het leven redde? Aan haar heb ik het te danken, dat mijn Amalia geen weduwe is, dat mijn dochters geen wezen zijn, dat ik hier nog mijn pijp sta te rooken en mij in de schepping Gods verheug.”

Allen gaven hem gelijk. De echtgenoot van den overste drukte Karolina de hand, die zij nog altijd in de hare hield, en zeide, terwijl de tranen haar in de oogen stonden:

„Zoo is het. Gij waart voor ons allen een goede engel en hebt een groote ramp van ons gezin afgewend.”

Ook de beide dochters van den overste zagen Karolina vriendelijk aan.

„Zoo dikwijls wij kersen aten,” zeide de jongste, „spraken wij van u zonder u te kennen.”

„Ik acht mij zeer, zeer gelukkig,” sprak de oudste, „dat onze wensch, u te leeren kennen, eindelijk vervuld is.”

Beide jonge dames noodigden Karolina uit, tusschen haar plaats te nemen, en schonken haar in een fraaien, prachtig vergulden porseleinen kop koffie in. De overste daarentegen was nadenkend geworden.

„Daar roemt gij gedurig mijn daden,” zei hij; „maar wat is, wat vermag de mensch? Zonder dat bord met kersen ware ik als luitenant gesneuveld en reeds lang op het kerkhof van Rebenheim tot stof vergaan, en zou een ander in mijn plaats overste zijn geworden. Mijn ridderorde, eer en fortuin heb ik te danken aan een handvol kersen of liever aan Gods hand, die door middel van een kind den held redde en hem met den lauwerkrans der overwinning bekroonde. — Wij spreken elkander nader,” vervolgde hij eensklaps tot Karolina. „Op het oogenblik heb ik met mijn zwager, den graaf, een kleine zaak af te doen.”

De heeren verwijderden zich, en Karolina nam afscheid, na nog een poosje te zijn gebleven.

„Tot wederziens!” zeide de echtgenoot des oversten, haar minzaam groetende.

Intusschen was de overste met zijn zwager, den graaf Von Buchenhain, naar de andere zijde van den tuin gewandeld. De schout in het gebied van den graaf was sinds drie maanden overleden, en een groot aantal personen hadden aanzoek gedaan om dien post. De graaf

was besluiteloos op wien hij zijn keus zou vestigen, en juist dien morgen had hij er lang met den overste over gesproken; daar er dringende zaken op afdoening wachtten, zou de betrekking nog dien-zelfden dag worden begeven.

„Thans behoeft gij uw hoofd niet langer met die zaak te breken,” sprak de overste. „Gij moet Ehrenberg aanstellen. Niet tevergeefs zendt God de dochter van den braven man hedenmorgen tot ons, en waarlijk, 't is niet voor niets, dat ik gisterenavond hier moest aankomen om haar aan te treffen, juist voordat de post werd begeven.”

„'t Is waar,” hernam de graaf, „die menschen hebben zich verdienstelijk gemaakt omtrent onze familie. Ook twijfel ik niet of Ehrenberg zal zijn betrekking eer aandoen; maar ik heb hem nauwelijks een paar maal gezien en daarom moet er nog rijpelijk over worden gedacht of....”

„Wat drommel!” riep de overste met de hem eigen drift, „waarover zou er nog moeten worden gedacht? Zoover de bodem van Deutschland reikt, zult gij geen beter man vinden. Ben ik niet op mijn tochten tweemaal naar Rebenheim gereden om het goede kind, waaraan ik het behoud van mijn leven verschuldigd ben, nogmaals te zien en haar mijn dank te betuigen? En heb ik niet naar alles nauwkeurig onderzoek gedaan? Karolina en haar ouders trof ik niet aan, ook kon ik hun verblijf niet ontdekken; maar ik vernam andere bijzonderheden, die mij het hart warm maakten. Het geheele dorp gaf de beste getuigenis van den edelen schout, diens voortreffelijke vrouw en de kleine Karolina. Ook grijze mannen zeiden mij met tranen in de oogen: „De Heer Ehrenberg was een toonbeeld van rechtvaardigheid, werkzaamheid, ordelievendheid en weldadigheid. Nimmer kunnen wij hem vergelden, wat hij voor ons heeft gedaan. Waar hij zich ook bevindt en wat ook zijn lot moge zijn, 't kan hem niet anders dan wel gaan; dat heeft hij ten minste aan elk onzer dubbel verdiend.” Dat zeiden de boeren, en daarom zeg ik: maak haast en laat het stuk opstellen, dan kan ik het hem onmiddellijk in persoon gaan brengen.

De zaak kwam in orde, en het besluit werd opgesteld en onteekend; sinds lang had de overste geen zoo blijden morgen beleefd, ja, nauwelijks na een overwinning, zooals hij zich uitdrukte, was 't hem zoo licht en goed om het hart geweest.

Terwijl dat werd uitgemaakt, was Karolina, zonder ook maar in 't minst te vermoeden, wat de overste voorhad, hoogst voldaan thuis gekomen.

„Wel, kind, wat is u overkomen?” vroeg haar vader, „uw oogen schitteren van vreugde.”

Karolina verhaalde, hoe de kersen er toe hadden bijgedragen om den overste het leven te redden, en haar ouders loofden Gods heilige Voorzienigheid.

„Dat is een straal van hoop,” zeide haar moeder; „misschien staan ons toch nog betere dagen te wachten.”

„Ja, Karolina,” hernam haar vader, „uw vriendelijke goedheid, die u als kind reeds eigen was, zou misschien nog het geluk uwer ouders kunnen bewerken.”

„Wanneer dat toen werkelijk goedheid van mij was,” antwoordde het meisje bescheiden, „is zij toch altijd het erfdeel mijner dierbare ouders.”

Nog spraken zij over dat voorval, toen zij den overste, terwijl de kletterende sabel hem achterna sleepte, reeds de trap hoorden opsnellen.

„Goeden morgen, schout van Buchenhain!” riep hij, nog eer hij de kamer geheel was binnengetreden.

„Hoe, wat, van Buchenhain?” vroeg Ehrenberg.

„Niet minder dan dat!” antwoordde de overste, terwijl hij zijn brievenstasch uithaalde. „Deze brievenstasch,” vervolgde hij, „draag ik slechts bij bijzonder heuglijke gelegenheden bij mij, zooals bij voorbeeld op den dag van heden, nu ik Karolina heb wedergevonden. Zie eens hier,” — en hij wees op een beschadigde plaats van het voorwerp, „daar trof mij de kogel. Karolina heeft er u immers van verteld?”

„Tot onze groote vreugde,” antwoordde Ehrenberg.

De overste opende zijn brieven tasch en nam er een papier uit, tot Ehrenberg zeggende: „Daar, lees!”

Wat stond hij verbaasd bij de lezing er van! 't Was het besluit zijner aanstelling tot schout in het graafschap Buchenhain met duizend daalders inkomen benevens nog vele andere voordeelen. De edele man, die tot dusver zooveel had geleden en in een erg versleten, ofschoon zeer zindelijken rok voor den overste stond, vertrouwde nauwelijks zijn oogen.

„Lees toch overluid!” zeide de overste, „uw vrouw en mijn redster, de bevallige Karolina, schijnen nieuwsgierig naar den inhoud van dat papier.”

Met een stem, die van zijn aandoening getuigde, las Ehrenberg het stuk voor, en moeder en dochter weenden en snikten bijna luide.

„Bij de huzaren moet alles spoedig in zijn werk gaan,” zeide de overste. „Een uur geleden dacht nog geen mensch ter wereld er aan, dat gij schout te Buchenhain zoudt worden. Zoo spoedig als dat is begonnen moet het ook eindigen. Ga dus maar dadelijk mee, dat ik u aan mijn zwager voorstelle.”

Ehrenberg vroeg vergunning om zich eerst wat beter te kleeden.

„Daarvoor geef ik u een kwartier uurs,” antwoordde de overste; „binnen dien tijd wacht ik u op mijn kamer ten huize van den graaf.”

„Wat u aangaat,” vervolgde hij, zich tot Karolina en haar moeder wendende, „maakt dadelijk toebereidselen om te vertrekken. Gij zijt hier veel te klein behuist; alleen in tijd van oorlog had ik menigmaal een zoo slecht kwartier, maar in het rechthuis te Buchenhain zal 't u wel beter bevallen. Dat is een vriendelijke woning, en er is ook een heerlijke tuin bij, waarin voortreffelijke kerseboomen staan. Aanstaanden Maandag moet gij ze betrekken; vandaag nog gaan wij derwaarts op reis. Dat zal een waar feest worden; daar zullen wij een vroolijker maaltijd houden dan dat huzarenmaal onder het gebulder der kanonnen en te midden der brandende huizen van Rebenheim. Vergeet maar niet, lieve Karolina, ook kersen bij

het nagerecht op tafel te zetten. Tegen dien tijd, denk ik, zullen zij wel volkomen rijp zijn."

En met deze woorden liep hij, om den dankbetuigingen van het overgelukkige gezin te ontgaan en zijn eigen aandoening te verbergen, zoo snel de deur uit en de trap af, dat Ehrenberg niet spoedig genoeg bij de hand kon zijn om hem uitgeleide te doen.

"Wel, Karolina," zeide haar vader, toen hij weer binnentrad, „wie had kunnen denken, dat het boompje, dat ik op uw geboortedag had geplant, ons zulke vruchten zou opleveren!"

"Dat heeft God zoo beschikt," zeide de moeder, de handen vouwende. „Ik weet het nog wel, hoe wij dat boompje, toen het voor 't eerst bloeide, beiden beschouwden, en hoe veel schik Karolina, die toenmaals nog een kind was, dat ik op den arm droeg, er in had. Wij, haar ouders, deden toen aan God de gelofte, het kind, dat even hoopvol bloeide als dat jonge boompje, goed te zullen opvoeden, en smeekten Hem, dat Hij er ons zijn zegen op zou geven. Dat gebed is nu boven al onze wenschen en verwachtingen verhoord. Hem zij eeuwig dank!"

"Ja," antwoordde Karolina's vader, „geen geloovig gebed van liefhebbende ouders blijft onverhoord. Evenals God reeds toenmaals, toen wij bij dat kerseboompje stonden, ons gebed verhoorde, moge ook thans onze dank Hem welgevallig zijn!"

Ook Karolina stemde in met het dankgebed van haar ouders, en riep met de innigste ontroering:

„U, Vader in den hemel, die voor ons menschen liefderijker en teederder zorgt dan de beste ouders voor hun kinderen, U zij eeuwig dank!"

DE VERGULDE NOOT.

Op zekeren Kerstavond stonden eenige kinderen voor den kerstboom. De takken van den altijd groenen den waren versierd met heldere lichtjes en allerlei bontkleurige voorwerpen. Den kleinen Pieter vielen vooral de vergulde noten in het oog, en met alle geweld wilde hij ze hebben.

„Die noten,” zeide zijn moeder, „zijn het schoonste sieraad van den boom, „daarom zullen wij ze laten hangen. Zie, daar hebt ge andere noten.”

Maar Pieter riep huilend: „ik houd niet van bruine noten, ik wil gouden noten. O, die moeten een zoete kern hebben!”

Moeder begreep, dat men eigenzinnige kinderen dikwijls niet beter kan straffen dan door hun zin te doen. Zij gaf hem dus de vergulde noten en deelde de bruine onder de overige kinderen uit.

Pieter was zeer in zijn schik en sloeg gretig de schoone noten open; maar tot zijn groote teleurstelling waren zij alle hol, en zijn broertjes en zusjes lachten hem nog op den koop toe uit.

Maar zijn vader zeide: „Die noten waren slechts voor het schoone gezicht bestemd, en niet om gegeten te worden. Daarom lijmden ik slechts eenige notedoppen aan elkander en overtrok ze met een stukje klatergoud. Overigens gelijken vele zaken in deze wereld op die noten, welke van buiten blinken als goud, maar van binnen hol zijn. Onthoudt daarom deze goede les:

Kind, wilt gij niet bedrogen zijn,
Vertrouw geen uiterlijken schijn.”

